

T.C.

KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

**TÜRK CEZA MUHALEMESİNDE BÖLGE ADLİYE
MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZ
YETKİSİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

Hazırlayan

Şenkut EVREN

Danışman

Doç. Dr. Uğur ERSOY

OCAK 2021

KIRIKKALE

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

TÜRK CEZA MUHALEMESİNDE BÖLGE ADLİYE
MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZ
YETKİSİ
YÜKSEK LİSANS TERZİ

Hazırlayan
Şenkut EVREN

Danışman
Doç. Dr. Uğur ERSOY

OCAK 2021

KIRIKKALE

KABUL- ONAY

Doç. Dr. Uğur ERSOY danışmanlığında Şenkut EVREN tarafından hazırlanan “Türk Ceza Muhakemesinde Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

.../.../2021

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

.....

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

[İmza]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../.../2021

(Ünvan, Adı Soyadı) Enstitü Müdürü

.....

KİŞİSEL KABUL SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Türk Ceza Muhakemesinde Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

..../..../2021

Şenlut EVREN



ÖNSÖZ

Gelişmekte olan tez konumun seçiminden tezin tamamlanmasına kadar bana yardımcı olan, yoğun iş temposu arasında bana zaman ayırarak mesleki bilgi ve deneyimlerini paylaşan, anlayışla yol gösteren saygıdeğer hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Uğur Ersoy'a teşekkürlerimi sunuyorum. Akademik kariyerimin ilk aşamasını oluşturan söz konusu bu yüksek lisans tezimi tamamlama konusunda beni sürekli motive eden Dinar hâkimi Emrah Oğuz'a teşekkür ediyorum. Her zaman yanımda olan ve bugünlere gelmemde emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim kısa bir zaman önce vefat eden babama ve kıymetli aileme sonsuz minnettarım.



ÖZET

Evren, Şenkut, “Türk Ceza Muhakemesinde Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2021

Ülkemizde kısa bir süre uygulanarak yeterli ve etkili olmadığı gerekçesiyle 1924 yılında uygulamadan kaldırılan istinaf kanun yolunun, kaldırıldığı tarihten bu yana farklı tarihlerde kanun tasarıları ve kalkınma planlarında kurulması tartışılmıştır. Avrupa Konseyi Tavsiye Kararlarında ve diğer uluslararası sözleşmelerde de bölge adliye mahkemelerinin ikincil kanun yolu olarak uygulanması gerektiği belirtilmiştir. 26/09/2014 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun ile istinaf kanun yolu hukuk sistemimize dâhil edilmiştir. Ayrıca 5235 sayılı Kanunda bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılıklarının kuruluş ve işleyişi hüküm altına alınmıştır. Bölge adliye mahkemesi teşkilatının bulunduğu her yerde bir Cumhuriyet başsavcılığı bulunur. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılıkları, istinaf kanun yolunda kamuyu temsil etmesinden dolayı önemli bir konuma sahiptirler.

Bölge adliye mahkemelerinin fiilen uygulanmaya başladığı 20.07.2016 tarihinde yürürlükte bulunan hükümlerde, bölge adliye mahkemeleri ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlara yönelik gidilebilecek herhangi bir kanun yolu bulunmamaktaydı. Uygulamada görülen ihtiyaca binaen 20.07.2017 tarihinde 7035 sayılı Kanun ile Ceza Muhakemesi Kanunu’na 308/A maddesi eklenerek, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına itiraz yetkisi verilmiştir. CMK’nın 308/A maddesinin gerekçesinde de belirtildiği üzere, yapılan düzenleme ile bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlarda hukuka aykırılıkların tespit edilmesi halinde, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulacaktır.

Bu çalışmamızın ilk bölümünde; öncelikli olarak ceza muhakemesi hukukunda önemli bir yere sahip olan kanun yolunun tanımı ve amacı hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Sonrasında istinaf kanun yolu hakkında sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek adına ilk olarak istinaf kanun yolunun tanımı yapılmış ve kelime anlamının ne olduğu açıklanmıştır. Çok eski tarihlere dayanmasa da istinafin

hukuk sistemimizde geçmişı olmasından dolayı, istinafin kavramsal gelişimi hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Devamında istinaf kanun yolunun amacı, türleri, kapsamı ve hukuki niteliği detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Kanun yollarından bir tanesi olan istinaf, Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen itiraz ve temyiz kanun yollarıyla karşılaştırılmış, aralarındaki benzerliklere ve farklılıklara değinilmiştir. Hukuki meselenin kapsamının daha iyi anlaşılabilmesi için istinaf nedenlerine değinilmiştir. Birinci bölümün son kısmında ise kabul edilebilirlik aşamasını geçen istinaf başvurusunun bölge adliye mahkemelerinin önüne geldiğinde nasıl hareket edileceği kısaca belirtilmiştir.

İkinci bölümünde; istinaf kanun yoluna başvuru yapılması halinde, bu başvuruları inceleyecek mercii olan bölge adliye mahkemelerinin kuruluşundan ve oluşumundan bahsedilmiştir. 674 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile CMK'nın 278. maddesinde yapılan değişiklik üzerinde durularak, değişiklik öncesindeki bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının istinaf kanun yolundaki fonksiyonuna değinilmiştir. CMK'nın 278. maddesindeki değişikliğin uygulamada yol açtığı sorunlar üzerinde durulmuştur. Devamında hukuk sistemimizde yeni bir kurum olan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisinin, hukuki niteliği ve getiriliş amacı hakkında detaylı açıklamalarda bulunulmuştur. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisinin koşulları ayrı başlıklar altında izah edilmeye çalışılmıştır. 17.10.2019 tarih ve 7188 sayılı Kanunda yapılan değişiklikler ile birlikte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı hakkında yapılan değişiklikler ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Akabinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı sonucunda ortaya çıkan itirazın etkileri ve itirazın infaza etkisi hakkında doktrindeki görüşler ve Yargıtay kararlarından yararlanarak açıklamalarda bulunulmuştur. Son olarak ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazına benzer bir kanun yolu olan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı itiraz yetkisinin daha iyi anlaşılması adına Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı konusuna kısaca değinilmiş ve her iki kanun yolu arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ayrı başlıklar altında incelenmiştir. Bu çalışmamızda ele alınan tüm konular ile alakalı öğretilerdeki görüşlere ve mahkeme kararlarına atıf yapılarak, ulaşılmış olduğumuz sonuçlar ve eksik görülen hususlara ilişkin çözüm önerilerimizi detaylı bir şekilde açıklamaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Kanun Yolu, İstinaf, Bölge Adliye Mahkemesi, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, Hukuki Mesele.



ABSTRACT

Evren, Şenkut, “Appeal Authority of the Regional Court of Justice Chief Public Prosecutor's Office in Turkish Criminal Procedure”, Master's Thesis, Kırıkkale, 2020

The appeal legal remedy, which was abolished in 1924 on the grounds that it was implemented for a short period of time and was not effective, has been discussed in bills and development plans at different dates since its abolition. It is stated in the Council of Europe Recommendations and other international conventions that the Regional Courts of Appeal should be applied as a secondary remedy. With the Law on the Establishment, Duties and Powers of Judicial Courts of First Instance and Regional Courts of Justice dated 26/09/2014 and numbered 5235, appeal has been included in our legal system. In addition, the establishment and functioning of the regional court of appeal chief public prosecutor's offices are stipulated in Law No. 5235. Everywhere there is a regional court of appeal, there is a chief public prosecutor's office. The chief public prosecutors' offices of the regional court of appeal have an important position as they represent the public in the legal way of appeal.

In the provisions in force on 20.07.2016, when the regional courts of appeal started to be applied de facto, there was no legal remedy that could be taken for the final decisions made by the criminal chambers of the regional courts of appeal. Based on the need seen in practice, the authority to appeal was given to the regional court of appeal chief public prosecutor's office by adding Article 308 / A to the Criminal Procedure Law with the Law No. 7035 on 20.07.2017. As stated in the justification of article 308 / A of the CMK, in the event that unlawfulness is determined in the final decisions made by the criminal offices of the regional court of appeal, an appeal will be filed by the chief public prosecutor's office of the regional court of appeal.

In the first part of this study; First, general information about the definition and purpose of the legal remedy, which has an important place in the criminal procedure law, is given. Afterwards, in order to make a sound assessment about the appeal remedy, firstly the definition of the appeal remedy was made and the word meaning was explained. Although it is not based on very old dates, explanations have been made about the conceptual development of the appeal due to its history in our

legal system. Subsequently, the purpose, types, scope and legal nature of the appeal remedy are explained in detail. Appeal, which is one of the legal remedies, was compared with the appeal and appeal legal remedies regulated in the Criminal Procedure Code, and the similarities and differences between them were mentioned. In order to better understand the scope of the legal issue, the reasons for appeal are mentioned. In the last part of the first part, it is briefly stated how to act when the application of appeal that has passed the admissibility stage comes before the regional courts of appeal.

In the second part; In case of application to appeal remedy, the establishment and formation of the regional courts of appeal, which have the authority to examine these applications, are mentioned. By focusing on the amendment made to Article 278 of the CMK with the Decree Law No. 674, the function of the Office of the Chief Public Prosecutor of the regional court of appeal before the amendment was mentioned. The problems caused by the amendment in article 278 of the CMK in practice were discussed. Subsequently, detailed explanations were made about the legal nature and the purpose of the public prosecutor's office of the regional court of appeal, which is a new institution in our legal system. The conditions of the jurisdiction of the chief public prosecutor's office of the regional court of appeal have been explained under separate headings. Along with the changes made in the Law No. 7188 dated 17.10.2019, the changes made regarding the objection of the chief public prosecutor's office of the regional court of appeal were discussed in detail. Subsequently, statements were made using the opinions in the doctrine and the decisions of the Supreme Court about the effects of the objection that emerged as a result of the objection of the chief public prosecutor's office of the regional court of appeal and the effect of the objection on the execution. Finally, in order to better understand the appeal authority of the regional court chief public prosecutor, which is a legal remedy similar to the appeal of the Chief Public Prosecutor of the Supreme Court of Appeals, the issue of the objection of the Chief Public Prosecutor of the Supreme Court of Appeals was briefly mentioned and the similarities and differences between the two legal remedies were examined under separate headings. We will try to explain in detail the conclusions we have reached and our solution proposals for the issues that are deemed incomplete by referring to the views in the doctrine and court decisions related to all the issues discussed in this study.

Keywords: Legal Path, Appeal, Regional Court of Justice, Regional Court of Justice Chief Public Prosecutor's Office, Supreme Court Chief Public Prosecutor, Legal Issue.



KISALTMALAR

AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AYM	: Anayasa Mahkemesi
BAM	: Bölge adliye mahkemesi
C.	: Cilt
CD	: Ceza Dairesi
CGK	: Ceza Genel Kurulu
CHD	: Ceza Hukuku Dergisi
CMK	: Ceza Muhakemesi Hukuku
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
E.	: Esas
E.T	: Erişim Tarihi
HAGB	: Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması
HSK	: Hakimler ve Savcılar Kurulu
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükümünde Kararname
s	: sayfa
S.	: Sayı
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	v
KISALTMALAR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KANUN YOLUNUN TANIMI, AMACI, ÇEŞİTLERİ VE İSTİNAF

I. KANUN YOLUNUN TANIMI ve AMACI	3
II. KANUN YOLU ÇEŞİTLERİ.....	7
III. İSTİNAFA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER	9
A. İstinaf Kavramı ve İstinafin Amacı.....	9
B. Türk Hukukunda İstinafin Kavramsal Gelişimi	13
D. İstinafin Çeşitleri.....	15
1. Genel olarak	15
2. Geniş Anlamda (Klasik) İstinaf	16
3. Dar Anlamda İstinaf.....	17
E. İstinaf Kanun Yolunun Diğer Kanun Yollarıyla İlişkisi	17
1. İtirazla İlişkisi.....	17
2. Temyizle İlişkisi.....	19
F. İstinafin Kapsamı	20
1. İstinaf Edilebilen Hükümler	20
2. İstinaf Edilemeyecek Hükümler.....	22
G. İstinaf Kanun Yoluna Başvurmaya Hakkı Olanlar	25
1. Cumhuriyet Savcısı	25
2. Sanık.....	27
3. Avukat	27
4. Sanığın Eşi, Yasal Temsilcisi.....	29
5. Katılan, Katılma İsteği Karara Bağlanmamış, Reddedilmiş veya Katılan Sıfatını Alabilecek Surette Suçtan Zarar Görenler.....	30

6. Eşya ve Malvarlığı Zarara Uğrayan Kimseler ile Diğer Kişilerin Başvurusu	31
H. İstinaf Yoluna Başvurmanın Şartları.....	32
1. İstem Şartı	32
2. Süre Koşulu.....	33
3. Hukuksal Yarar Bulunması Şartı	35
J. Otomatik İstinaf.....	35
K. Aleyhe Değiştirme Yasağı	36
L. İstinaf Başvurusundan Vazgeçme veya İstinaf Davasının Geri alınması.....	38
M. İstinaf Yoluna Başvurmanın Etkileri.....	39
1. Aktarma Etkisi	39
2. Yayılma Etkisi.....	39
3. Durdurma Etkisi	40
N. İstinaf Nedenleri.....	41
1. Genel Olarak	41
2. Bozmayı Gerektiren Hukuka Aykırılıklar.....	42
a. Mahkemenin Kanuna Uygun Olarak Teşekkül Etmemesi.....	42
b. Kanunen Yasaklanmış Bir Hâkimin Hükme Katılması	43
c. Hakkındaki Red İstemi Kanuna Aykırı Olarak Kabul Edilmeyen veya Reddedilen Hâkimin Hükme Katılması	43
d. Mahkemenin Kanuna Aykırı Olarak Davaya Bakmaya Kendini Görevli veya Yetkili Görmesi	44
e. Duruşmanın Kanunen Mutlaka Hazır Bulunması Gereken Kişilerin Yokluğunda Yapılması.....	44
f. Duruşmada Açıklık İlkesinin İhlali.....	45
g. Hükümün Hukuka Aykırı Yöntemlerle Elde Edilen Delile Dayanması	46
3. Nispi İstinaf Nedenleri	46
O. İstinaf Başvurusunun İlk Derece Mahkemesince İncelenmesi	47
P. Bölge Adliye Mahkemesince Yapılacak Yargılama.....	49

İKİNCİ BÖLÜM

İ.BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİNİN TEŞKİLAT YAPISI İLE BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZ YETKİSİ..... 52

A. Bölge Adliye Mahkemesinin Kuruluşu ve Görevleri.....	52
B. Bölge Adliye Mahkemelerinin Organları.....	53
C. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı	54
1. Genel olarak	54
a. Cumhuriyet Başsavcısı	54
aa. Atanma Şartı ve Usulü.....	54
bb. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısının Görevleri	55
b. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Savcıları	56
aa. Atanma Şartı ve Usulü.....	56
bb. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Savcılarının Görevleri	56
2. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı ile Diğer Birimler Arasındaki İlişki	58
a. İlk Derece Cumhuriyet Başsavcılığı ile Bölge Adliye Mahkemesi Düzeyindeki Başsavcılık Arasındaki İlişki	58
b. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısı ile Cumhuriyet Savcıları Arasındaki İlişki	59
3. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının Görevleri	59
a. Genel olarak	59
b. Duruşmalara Katılma	60
c. Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Kararlara Karşı Kanun Yoluna Başvuru	61
aa. İtiraz Kanun Yoluna Başvuru	61
bb. Temyiz Kanun Yoluna Başvuru.....	62
cc. Dairece Verilen Kesin Nitelikteki Kararlara İtiraz.....	62
4. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca Başvuru Hakkında Yapılacaklar	63
a. Genel Olarak.....	63
b. Başvurunun İncelenmesi	64
c. Eksik Belge ve Delillerin Toplanması.....	66
d. Tebliğname Düzenlenmesi.....	68

II. BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZ YETKİSİ.....	71
A. Genel Olarak	71
1. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisinin Hukuki Niteliği	73
2. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisinin Koşulları.....	75
a. Hüküm Bakımından	75
b. Başvurabilecek Kişiler	78
c. Süre Yönünden	81
d. Başvuru Nedeni.....	83
e. Başvuru Şekli	84
3. İtiraz Başvurusunu İnceleyecek Makam	85
a. Kararına İtiraz Edilen Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairesi	85
b. Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri Başkanlar Kurulu	86
4. İtirazın İncelenmesinin Süresi ve Kapsamı.....	89
a. Kararına İtiraz Edilen Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairesi	89
b. Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri Başkanlar Kurulu	90
5. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisinin Etkileri.....	93
a. Aktarma Etkisi.....	93
b. Durdurma Etkisi	94
c. Yayılma Etkisi	95
6. İtirazın Geri Alınması	96
7. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazının İnfaza Etkisi	97
B. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı	98
C. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtirazının Karşılaştırılması	101
1. Genel Olarak	101
2. Benzerlikler.....	102
3. Farklılıklar.....	102
SONUÇ.....	104
KAYNAKLAR	109

GİRİŞ

İnsan; unutmak, yanlış yapmak ile bilinir. En bilgili hâkimin bile karar verirken hata yapması söz konusu olabilir. Dolayısıyla yargılama makamlarınca verilen kararlarda hukuka aykırılıklar bulunabilir. Yargılama makamlarınca karar verilirken yanlışlık yapılması ihtimali dikkate alınarak hukuk sistemlerinde kanun yolları benimsenmiştir. Kanun yolları, yargılama sùjelerine tanınan hukuksal bir yol olup, yerel mahkemelerce verilen hükümlerdeki usule ve esasa ilişkin yanlışlıkların yeniden incelenmesini ve bu yanlışlıkların giderilmesini sağlamaktadır¹. Ayrıca vatandaşların psikolojik olarak da tatmin olmaları için, ilk derece mahkemesince verilen kararın başka bir üst derece mahkeme tarafından incelenmesi faydalı olacaktır.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılıklarının kuruluşları ve işleyişleri 26/09/2014 tarihli ve 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunda hüküm altına alınmıştır. İstinaf kanun yolunda iddia görevi bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından yerine getirildiğinden, Cumhuriyet başsavcılığının önemli bir yargısal sùje olduğu söylenebilir. İddia görevi kapsamında bölge adliye mahkemeleri Cumhuriyet başsavcılıklarının istinaf başvurusu üzerine yapmış oldukları incelemeler bölge adliye mahkemeleri ceza daireleri için önemli bir fonksiyona sahipti. Ancak, 15/08/2016 tarihinde 674 sayılı KHK ile yapılan değişiklik ile bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının istinaf başvurusu üzerine yapmış oldukları ön inceleme görevine son verilmiştir.

Ceza Muhakemesi Kanununda bölge adliye mahkemelerince verilen kesin nitelikteki kararlarda bulunan hukuka aykırılıklara karşı başvurulabilecek herhangi bir kanun yolu bulunmamaktaydı. Yargılama makamlarınca verilen kararlar farklı makamlarca incelendiği takdirde gerçeğe ulaşmak bir o kadar yakın olacaktır. Çünkü ilk kararı inceleyecek olan başka bir makam gözden kaçırılan bazı hataları fark edip bunu düzeltebilecektir. Bu düşünceden hareketle olsa gerek 20/07/2017 tarih ve 7035

¹ Uğur Ersoy, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Kavramları Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtiraz Yetkisi”, *Ceza Hukuku Dergisi*, Yıl; 10, Sayı; 29, 2015, s. 74.

sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına itiraz hakkı tanındı. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazın amacı, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlardaki hukuka aykırılıkların giderilerek isabetli kararların verilmesini sağlamaktır.

Bu çalışmamızda hukuk sistemimizde yeni bir kurum olan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisine ilişkin detaylı açıklamalarda bulunulmuştur.

Çalışmamızın birinci bölümünde, kanun yolunun tanımı, amacı ve çeşitleri hakkında genel bilgiler ile istinaf kanun yolunun amacı, çeşitleri, Türk hukukundaki gelişimine yer verilmiştir. Birinci bölümün ikinci kısmında ise; istinafa başvurabilecek kimseler, başvuru şartları, kapsamı ve istinaf nedenleri anlatılmıştır. Birinci bölümün üçüncü kısmında ise; istinaf başvurusu üzerine ilk derece mahkemesince yapılan inceleme ve bölge adliye mahkemesince yapılacak yargılama kısaca anlatılmıştır.

İkinci bölümde; bölge adliye mahkemesinin teşkilat yapısı ve bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığına ilişkin genel bilgiler verilmiştir. İkinci bölümün ikinci kısmında ise; Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazının hukuki niteliği, itiraz yetkisi, başvuru şartları ve itirazın etkileri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. İkinci bölümün son kısmında ise; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı hakkında kısa bilgiler verilerek, her iki kanun yolunun benzer ve farklı yönleri açıklanmıştır.

Sonuç kısmında, istinaf kanun yolunun gerekliliği, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının istinaf kanun yolundaki önemine ve bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisine değinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KANUN YOLUNUN TANIMI, AMACI, ÇEŞİTLERİ VE İSTİNAF

I. KANUN YOLUNUN TANIMI ve AMACI

Gün geçtikçe değişen ve gelişen insan hakları bütün toplumlarda kabul görmüş ve yerleşmiş temel bir ilkedir. Ülkemizde de insan hakları koruma altına alınmıştır. İnsanlığın var oluşundan bu yana, insan hakları hata sonucu veya kasti olarak ihlal edilmektedir. Vatandaşların haklarının ihlal edilmesi halinde başvurabilecekleri bir yol olmalıdır. Bu sebeple hakları ihlâl edilen bireylerin başvurabilecekleri bir yol olarak hukuk sistemimizde kanun yoluna başvurma hakkı düzenlenmiştir. Yargılama makamlarınca verilen kararların büyük çoğunluğu hukuka uygun olabilir; ancak verilen tüm kararların böyle olduğu kabul edilemez². Hâkimler de insan olmalarından dolayı, bütün iyi niyetlerine rağmen, vermiş oldukları kararlarda hata yapabilirler³. Ülkemizde yasama ve yürütme organları, yargılama makamlarınca verilen kararlara uymak zorunda olduklarından ve verilen kararları değiştirme yetkileri de olmadığından, söz konusu hataları gidermek yargılama makamlarına düşer⁴.

Öğretide birçok yazar tarafından kanun yollarının tanımı yapılmıştır. Bu tanımlar incelendiğinde kanun yolları, yargılama yapan mahkemelerce verilen kararlarda yanlışlık olması, hukuka aykırılık bulunması sebebiyle yapılan başvuruları nihai sonuca ulaştırmak üzere başka bir makamın önüne götürülmesini sağlayan hukuki bir çaredir şeklinde tanımlanabilir⁵.

² Mehmet Tahir Taner, *Ceza Muhakemeleri Usulü*, İstanbul, 1955, s. 353.

³ Taner, s. 353.

⁴ Nurullah Kunter, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1989, s. 1007.

⁵ Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta Yayınevi, Ankara, 2018, s. 833; Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 262; Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız, İlker Tepe, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 707; Bahri Öztürk, Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Özge Sırma Gezer, Yasemin F. Saygılar Kırıt, Esra Alan Akcan, Özdem Özaydın, Efser Erden Tütüncü, Derya Altınok Vilemin, Mehmet Can Tok, *Nazari Ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 655; Feridun Yenisey, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabul Sorunu*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1979, s. 47; Öztekin Tosun, Kanun yollarının Ceza Muhakemesi Hukukundaki Yeri, *Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 4, İstanbul, 1969, s.7; Faruk Turhan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Asil Yayınevi, Ankara, 2006, s. 399; Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, *Ceza Muhakemesi Kanunu Yorumu*, 2. Cilt, Yayın, Ankara, 2008, s. 1655; Faruk Eren, *Ceza Usulü Hukuku*, Türk-Ajans Matbaacılık Sanayi, Ankara, 1968, s.457.

Öğretide kanun yolları terimi yerine “denetim muhakemesi, taarruz yolları, hukuki çareler” gibi terimlerin de kullanıldığı görülmektedir⁶. Hukuki çare ve kanun yolu birbiriyle bağlantılı ancak farklı kavramlardır. Bu sebeple çalışmamızda bu kavramlara değinmekte fayda görüyoruz. Hukuki çare, uyuşmazlığa konu davanın taraflarınca, yanlış olduğunu düşündükleri hükümlerin tekrardan incelenmesi ve değiştirilmesini sağlamak amacıyla başvuru yoldur⁷. Yargılama makamlarınca verilen kararların yanlış olduğu iddiası üzerine yeniden yapılan yargılamaya genel bir ad verip, sonrasında alt ayrımlar yapmak sistematik açıdan daha faydalıdır⁸. Bu anlamda hukuki çare kavramı üst kavramdır⁹. Başka bir deyişle, hukuki çareler, yargı makamlarınca verilen kararlara yönelik gidilebilen yolların tamamını ifade ederken, kanun yolu ve kanun yolu dışı hukuki çareler ise hukuki çarelerin alt başlığını ifade etmektedir¹⁰.

Kanun yollarının tanımında da hukuki çarenin tanımında yer alan amaç vardır. Ancak kanun yolları, kanunun bu isimle açıkça adlandırdığı bir kısım hukuki çareler için kullanılmaktadır¹¹. Örnek vermek gerekirse, eski hale getirme hukuki çarelerden biri iken; kanun yolları, itiraz, istinaf, temyiz, başvurunun itirazı, yargılamanın yenilenmesi ve kanun yararına bozma olarak belirtilmiştir¹².

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda yargılama makamlarınca verilen kararların veya hükümlerin hukuki denetimden geçirilmesi amacıyla gidilecek denetim yolları, üst başlık “kanun yolları” olarak düzenlenmiştir¹³. Kanun koyucu tarafından yapılan bu düzenleme ile “kanun yolu”, “hukuki çare” ayrımına yönelik yapılan tartışmaya son verilmiştir¹⁴.

⁶ Turhan Tûfan Yüce, *Kanun Yolları*, Başnur Matbaası, Ankara, 1967, s. 4; Vahit Bıçak, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 788, Uğur Ersoy, “Anayasa Mahkemesine Yapılacak Bireysel Başvurularda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtiraz Yetkisinin Etkileri ve Sonuçları”, *Ankara Barosu Dergisi*, Yıl: 74, Sayı: 2, 2016, s. 138.

⁷ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtiraz Yetkisi, s. 68; Hakan Karakehya, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş, 2. Bası, 2016, Ankara, s. 600; Tosun, s.13.

⁸ Yenisey, s. 51.

⁹ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtiraz Yetkisi, s. 68; Erdener Yurtcan, *Ceza Yargılaması Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 516; Süheyl Donay, *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*, Beta, 2009, İstanbul, s.454; Faruk Erem, *Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu (Şerh)*, Dayımlarlı, 1996, Ankara, s. 658; Şahin ve Göktürk, s. 245.

¹⁰ Ersoy, “Anayasa Mahkemesine Yapılacak Bireysel Başvurularda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtiraz Yetkisinin Etkileri ve Sonuçları”, s. 136.

¹¹ Yurtcan, s. 516.

¹² Yurtcan, s. 516.

¹³ Mustafa Özen, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu*, Adalet, 2011, Ankara, s. 13.

¹⁴ Özen, Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu, s. 13.

Kanun yoluna başvuru bir haktır. Mahkemelerce verilen karardan zarar gören veyahut hakları ihlal edilenlerin, yargılama makamları tarafından verilen kararların tekrardan incelenmesini ve uğradığı zararın ortadan kaldırılmasını isteme hakkına sahiptir¹⁵. Bu sebeple kanun yolu, hakları ihlal edilen bireylerin haklarının korunması noktasında önemli bir yere sahiptir¹⁶.

İlk derece veya ikinci derece mahkemelerince verilen kararlarda yanlışlık olma ihtimali vardır. Hâkimler de herkes gibi yanılabilir.¹⁷ Bundan dolayıdır ki kanun yolunun temelinde, hâkim ve savcıların yanlış yapabileceklerinin kabulü yatmaktadır.¹⁸ Bu hataların ortadan kaldırılması ve gerçeğin ortaya çıkarılabilmesi için hukuki bir denetim yoluna ihtiyaç duyulmaktadır. Mahkemelerce verilen kararların hukuka aykırı olabileceğine binaen ikinci derece bir mahkemece denetlenmesi faydalı olacaktır¹⁹.

Tarafların yargılama makamlarınca verilen kararlara yönelik kanun yoluna başvurarak aykırılıkların giderilmesi ve doğru karar verilmesi açısından yapılan başvuru insan hakkıdır²⁰. Ancak, yargılama yapan makamlarca verilen kararların bir üst dereceli makamlarca denetlenmesine ilişkin güvence, Anayasamızda düzenlenmemiş olup, uluslararası sözleşmelerde düzenlenmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Ek 7 no'lu protokolünün 2. maddesinde; *“Bir mahkeme tarafından cezai bir suçtan mahkûm edilen her kişi, mahkûmiyet ya da ceza hükmünü daha yüksek bir mahkemeye yeniden inceletme hakkına haiz olacaktır. Bu hakkın kullanılması, kullanılabilme gerekçeleri de dâhil olmak üzere, yasayla düzenlenir.”* şeklinde belirtilmiştir. AİHS'e eklenen 7 no'lu protokolün 2. maddesi ile cezai konularla alakalı iki dereceli yargılama hakkının düzenlendiği görülmektedir.

Medeni ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesinin 14. maddesinde *“Bir suçtan ötürü mahkûm olan bir kimse, mahkûmiyetin ve aldığı cezanın daha yüksek*

¹⁵ Yurtcan, s. 515.

¹⁶ Mustafa Artuç ve Mehmet Tefvik Elmas, *Ceza Yargılamasında Duruşma Yönetimi ve İstinaf*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 354.

¹⁷ Nevzat Toroslu ve Metin Fezyioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş Yayınları, Ankara, 2018, s. 372.

¹⁸ Uğur Ersoy, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değişirme Yasağı*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 60.

¹⁹ Özbek v.d., s. 704.

²⁰ Feridun Yenisey ve Ayşe Nuhoglu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s.818.

bir yargı yeri tarafından hukuka göre incelenmesini isteme hakkına sahiptir.” şeklinde belirtilmiştir. Sözleşme'nin içeriği incelendiğinde, taraflara yargılama makamlarınca verilen kararlara yönelik bir üst dereceli mahkemeye başvuru hakkı öngörüldüğü görülecektir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Hukuki ve Ticari Davalarda Temyiz Sistemleri ve Usullerinin Geliştirilmesi Hakkındaki (95) 5 sayılı Tavsiye Kararı'nın 1 inci maddesinde; *“İlk derece mahkemesince verilen kararların, ikinci derece mahkemesi tarafından incelenmesi”* gerektiği belirtilmiştir.

Görüleceği üzere, yapılan düzenlemeler ile birlikte yerel mahkemelerce verilen mahkûmiyete ilişkin kararların başka bir üst mahkeme tarafından denetime tabi tutulması kabul edilmiştir. AİHS sözleşmesinin 7 no'lu protokolünün getirmiş olduğu bu düzenleme istinaf kanun yolunu da içine almaktadır.

Kanun yoluna başvurabilmesi için, hâkimin dosyadan elini çekmiş olması lazımdır²¹. Bu noktada mahkeme vermiş olduğu hükümde yanlışlık olduğunu fark etse bile kararını düzeltemez²². Hukuk devletinde, mahkemece verilen karardaki hatalar ve hukuka aykırılıklar görmezden gelinemez. Bundan dolayıdır ki yanlışlıkların giderilmesi için kanun yollarına imkân tanınmıştır²³.

Kanun yolunun amacı, gerçeğe ulaşılmasına ve hukukun gelişmesine katkı sağlamaktır²⁴. Bununla birlikte kanun yolu, somut olay adaletinin sağlanmasında da önemli bir role sahiptir²⁵. Sanık veya başvurmaya yetkili kişiler kanun yoluna başvuru yaptıkları bu, özünde dava açtıkları anlamına gelmektedir²⁶. Başvuru hakkına sahip kimselerin başvurusu ile artık kanun yolu yargılaması başlar. Yargılama kural olarak, kararı veren makam dışında başka bir makamca yapılmalıdır²⁷. Yargılamaya iddia makamı, savunma ve yargılama makamı katılmakta olup, bu makamlarca yapılacak çalışma sonucunda uyuşmazlığın çözümü

²¹ Ahmet Gökçen, Murat Balcı, Mehmet Emin Alşahin, Kerim Çakır, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 632.

²² Doğan Soyaslan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Yetkin, Ankara, 2018, s. 551; Seydi Kaymaz, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017, s. 19.

²³ Mustafa Ruhan Erdem, *Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010, s. 17.

²⁴ Mesut Bedri Eryılmaz, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, 2012, Seçkin Yayınevi, Ankara, s. 669; Karakehya, s. 602.

²⁵ Ersoy, Aleyhe Değiştirme Yasağı, s. 61.

²⁶ Ali Tanju Sarıgül, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf*, Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2017, s. 45.

²⁷ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 373; Erem, s. 457; Uğur Aşkın, *Ceza Muhakemesinde İstinaf Kanun Yolu*, Adalet, Ankara, 2018, s. 11.

hakkında karar verilecektir. Yargılama esnasında denetim makamınca, hukuka aykırılık bulunmadığının tespiti halinde, kanun yoluna başvuru yapan tarafların istemleri görevli hâkimler tarafından reddedilir. Hukuka aykırılığın bulunması halinde denetim makamı aykırılığın ortadan kaldırılması adına gerekenlerin yapılmasını sağlar²⁸. Bu sebeple kanun yolu, yargılama makamlarınca verilen ve hukuka aykırı olduğu iddia edilen kararların bir daha hukuk süzgecinden geçmesini sağlamaktadır.

II. KANUN YOLU ÇEŞİTLERİ

Öğretide yazarlar tarafından kanun yollarına ilişkin farklı tasnifler yapılmıştır. Bunlardan en çok kabul görenler “dar anlamda kanun yolu-geniş anlamda kanun yolu” ile “olağan kanun yolu-olağanüstü kanun yolu” ayrımıdır²⁹. Dar anlamda kanun yolu, kanunda belirtilen kanun yolu olarak adlandırılan yasal çareler; geniş anlamda kanun yolu ise kanunda açıkça kanun yolu olarak adlandırılmayan yasal çarelerdir³⁰. Dar anlamdaki kanun yolu “itiraz, istinaf, temyiz, Cumhuriyet Başsavcısının itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesi” olarak belirlenmişken; geniş anlamda kanun yolu ise geriye kalan denetim yollarını kapsar³¹.

Doktrinde kanun yollarının, “*olağan ve olağanüstü kanun yolu*” olarak da sınıflandırıldığı görülmektedir³². Bu ayrımın temelinde ilk derece mahkemesince verilen kararın kesinleşip kesinleşmediği hususu dikkate alınmaktadır. İlk derece mahkemesince verilen hükümler kesinleşmemişse gidilebilen kanun yolu olağan; mahkemece verilen hüküm kesin veya kesinleşmiş ise gidilebilen kanun yolu olağanüstü kanun yoludur³³. Bu sebeple öğretide itiraz, istinaf ve temyiz olağan kanun yolu iken; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve bölge adliye mahkemesi

²⁸ Artuç ve Elmas, s. 55.

²⁹ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 74.

³⁰ Centel ve Zafer, s. 833; Kunter, s. 1013; Aşkın, s. 14; Nurullah Kunter, Feriden Yenisey, Ayşe Nuhoğlu, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta, 2009, İstanbul, 17. Baskı, s. 1645.

³¹ Kunter v.d., s. 1645- 1646; Mustafa Artuç, *Ceza Muhakemesi Kanunu*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 991.

³² Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 78; Hakan Karakehya ve Asuman İnce Tunçer, “İstinaf Yargılamasında Sanığın Sorgusunun Zorunlu Olup Olmadığı ve Bu İşlemden Segbis Kullanımı Üzerine Düşünceler”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 2, 2017, s. 103.

³³ Devrim Güngör, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, Yetkin, Ankara, 2016, s.19; Karakehya, s. 606, Yenisey s. 51, Ahmet Caner Yenidünya ve Zafer İçer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet, Ankara, 2016, s. 789; Süleyman Emre Özdemir, *Ceza Muhakemesinde İtiraz Kanun Yolu*, Adalet, Ankara, 2018, s. 8; Turhan, s. 399; Mehmet Naci Ünver, *Ceza Yargılamasında Yasa Yolları*, Adalet, 1996, Ankara, s. 7; Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi s. 79.

Cumhuriyet başsavcılığının itirazı, kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesi ise olağanüstü kanun yollarındandır³⁴. Olağan kanun yollarında mahkeme kapılarının henüz kapanmamıştır, olağanüstü kanun yollarında ise mahkeme kapılarının kapanmasından dolayı hüküm artık tartışılmaz durumdadır³⁵.

Öğretide bazı yazarlara göre olağan kanun yolları da kendi arasında, maddi denetim yapan asıl derece kanun yolu ve hukuki denetim yapan hukuki derece kanun yolu şeklinde ayrılmaktadır³⁶. Asıl derece kanun yolunda hem maddi hem de hukuki denetim yapılmakla beraber; hukuki derecede hüküm sadece hukuki yönüyle incelenir³⁷. Asıl derece kanun yolları, yanlış olduğu iddia edilen kararın ara karar ya da nihai karar olmasına göre itiraz ve istinaftır; temyiz ise hukuki derece kanun yoludur³⁸.

Belirtmek isteriz ki, CMK'da kabul gören ayırım “olağan kanun yolları” ve “olağanüstü kanun yolları” şeklinde yapılan ayırımdır³⁹. İstinaf kanun yolu ise CMK'da “olağan kanun yolları” başlıklı ikinci kısmın ikinci bölümünde yerini almıştır.

CMK, kanun yolları bakımından 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre farklılıklar içermektedir. 1412 sayılı CMUK'da istinaf kanun yolu yer almazken, CMUK'da yer alan kanun yollarından olan karar düzeltme ise CMK'da yer almamaktadır⁴⁰. Bu hali ile 1412 sayılı CMUK'da ilk derece mahkemesince verilen son karar açısından tek dereceli, CMK açısından ise iki dereceli bir kanun yolu öngörülmektedir^{41,42}.

³⁴ Soyaslan, s. 551; Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku El Kitabı*, Beta, 2017, İstanbul, s. 497; Hatice Derya Ormanoğlu, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme Yasağı*, Onikilevha, İstanbul, 2016, s. 7; Şahin ve Göktürk, s. 264; Özbek, s. 727; Erem, s. 458; Eryılmaz, s. 671; Parlar ve Hatipoğlu, s. 1655; Eren, s.458.

³⁵ Soyaslan, s. 551.

³⁶ Yenisey ve Nuhoglu, s. 817; Kunter, s. 1015.

³⁷ Toroslu ve Feyzioglu s. 374; Yurtcan, s. 516; Kunter, s. 1015; Can Cevcik, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi. İstanbul, 2019, s. 7; Yenisey ve Nuhoglu, s. 817; Muharrem Özen, “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 65, Sayı:4, Aralık 2016, s. 2342.

³⁸ Toroslu ve Feyzioglu, s. 374.

³⁹ Özdemir, s. 8.

⁴⁰ Erdem, s. 16.

⁴¹ Centel ve Zafer, s. 834.

⁴² Şahin ve Göktürk, s. 262.

III. İSTİNAFA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

A. İstinaf Kavramı ve İstinafin Amacı

İstinaf, “burun, ön ve uç” mânalarına gelen “enf” kökünden türemiştir⁴³. İstinaf kelime anlamı olarak, bir işe yeniden başlama anlamına gelmektedir⁴⁴. İstinaf Arapça kökenli olmasından dolayı, ülkemizde 1950’lerden beri kanun yoluna ve kanun yolu mahkemelerine öz türkçe bir isim ile adlandırılması için çaba sarf edilmiştir. 1932 tasarısında istinaf terimi kullanılmışken, 1952, 1963, 1977 ve 1978 tasarılarında üst mahkeme terimi kullanılmıştır. Fakat kanun koyucu CMK’da üst mahkeme yerine istinaf terimini benimsemiştir.

Kanun yolu olarak istinaf, ilk derece mahkemelerince yapılan yargılama sonucunda verilen nihai kararların hem maddi yönden hem de hukuki yönden bir üst derece mahkemesince incelenmesidir⁴⁵. Başka bir deyişle istinaf kanun yolu, yargılama makamlarınca verilen kararlara karşı gidilebilen ikinci bir denetleme yoludur⁴⁶. İstinaf kanun yolunda bölge adliye mahkemelerince yalnızca hüküm denetlenmemekte, ayrıca gerekli görülen hallerde yeniden yargılama yapılmaktadır. Ceza muhakemesi açısından yeni bir kurum olan istinaf, CMK’nın 272 ile 285. maddeleri arasında düzenlenerek hüküm altına alınmıştır. İstinaf kanun yolunda hem maddi hem de hukuki denetim yapılması sebebiyle bu iki kavramı kısaca açıklamakta fayda görüyoruz.

Maddi mesele, mahkemelerce yapılan delillerin tespiti, bu delillerin değerlendirilmesi ve olay konusundaki yanlışları yönünden yapılan incelemedir. Maddi meselenin denetlenmesinde delillerle doğrudan doğruya temas edilmesi ve delillerin değerlendirilmesi önemli bir yere sahiptir⁴⁷. Başka bir deyişle, maddi meselenin incelenmesinde eylemin sanık tarafından gerçekten işlenip işlenmediği

⁴³ Yenisey, s. 7.

⁴⁴ www.tdk.gov.tr, E.T: 23/04/2020.

⁴⁵ Ejder Yılmaz, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*. Cilt 3, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2017, s. 3236- 3237; Tahir Taner, *Ceza Muhakemeleri Usulü*, Kenan Matbaası, İstanbul, 1945, s. 32; Ali Rıza Çınar, “Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf Yasa Yolu ile İlgili Bir Yıllık Uygulama ve Yapılan Değişiklikler Konusunda Değerlendirmeler”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı: 159, Aralık 2017, s. 127; Özbek v.d., s. 733; İsmail Malkoç ve Mert Yüksektepe, *Ceza Muhakemesi Kanunu*, Malkoç, Ankara, 2008, s. 1492.

⁴⁶ Ali Rıza Çınar, *Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf*, Adalet, Ankara, 2010, s. 9.

⁴⁷ Şahin ve Göktürk, s. 245.

sorunu üzerinde durulur⁴⁸. Maddi meseleyi, yargılama makamlarınca verilen kararı oluşturan delillerin değerlendirilmesi olarak tanımlayabiliriz⁴⁹.

Hukuki meseleden anlamamız gereken ise eylemin hukuk karşısındaki durumu ile alakalıdır. Başka bir deyişle, hukuki mesele sanık tarafından gerçekleştirilen fiil hakkında nasıl yargılama yapılacağı ve bu eyleme hangi hukuk normunun uygulanacağı sorunudur⁵⁰. Hukuki meselenin incelenmesinde maddi ceza hukukuna ilişkin kuralların doğru belirlenmesi ve usule ilişkin kanun maddelerinin doğru tespit edilip edilmediği incelenir. Bölge adliye mahkemelerince yapılan yargılama sırasında CMK'nın 289. maddesinde belirtilen kesin hukuka aykırılık hallerinin tespiti hukuki mesele kapsamında değerlendirilmektedir⁵¹. Hukuka aykırılık ise, CMK'nın 288/1. maddesinde "bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması" şeklinde ifade edilmiştir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2018/13-580 E.- 2020/309 K. sayılı ilamında "*.....Fiilin sanık tarafından işlenip işlenmediği maddi sorunu oluştururken sanık tarafından gerçekleştirilmiş fiilin suç oluşturup oluşturmadığı, suç oluşturduğu kabul edilen fiile hangi cezanın verilmesi gerektiği, delillerin nasıl değerlendirildiği, nasıl yargılama yapıldığı, gerekçenin dosya kapsamına uygun olup olmadığı, hükmün doğru oluşturulup oluşturulmadığı gibi hususlar ise hukuki sorunu oluşturur.*" şeklinde açıklamaları ile maddi ve hukuki meseleden ne anlamamız gerektiği belirtilmiştir.

Maddi meselelerin tespit edilmesi hukuki meselenin tespitinden daha önemlidir⁵². Zira hukuki mesele maddi meselenin üzerine inşa edilmektedir⁵³. Maddi mesele olgusal dünyaya ait iken, hukuki mesele ise normatif dünyaya aittir⁵⁴.

İstinaf kanun yoluna başvurduktan sonra ikinci derecede bir mahkemece sınırlama olmaksızın ilk derece mahkemesince verilen hükmün sadece hukuka aykırılığının denetlenmesi ile yetinilmemekte, ayrıca fiili olaylar yeniden

⁴⁸ Yenisey, s. 44; Toros ve Feyzioğlu, s. 394.

⁴⁹ Şahin ve Göktürk, s. 264.

⁵⁰ Yenisey ve Nuhoğlu, s. 846; Fahri Gökçen Taner, "5271 Sayılı CMK'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar", *Ankara Barosu Dergisi*, C. 75, S. 4, 2017, s. 55.

⁵¹ Burcu Görkemli, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yolunda Kovuşturma*, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi. Kayseri, 2020, s. 20.

⁵² Cumhuriyet Şahin, *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi*, Seçkin, Ankara, 2005, s. 841.

⁵³ Şahin, *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi*, s. 841.

⁵⁴ Taner, "5271 Sayılı CMK'nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar", s. 55.

değerlendirilip yeni bir sonuca ulaşmak mümkündür⁵⁵. Yargıtay'ın birçok ilamında bölge adliye mahkemelerini hem hüküm mahkemesi hem de denetim mahkemesi olarak gördüğü ve temyiz kanun yolunda maddi vakıa denetimi yapılmamasının amaçlandığı belirtilmiştir⁵⁶. Görüleceği üzere istinaf denetimi, itiraz ve temyiz denetimine göre daha kapsamlıdır. Ancak Yargıtay'ın 22.01.2013 Tarih ve 2012/10-534 E., 2013/15 K. sayılı ilamında, yargılama makamlarınca verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarına itiraz edildiği takdirde, itirazı denetleyecek makamın uyuşmazlık konusu hakkında şekli incelemenin yanında esas hakkında da inceleme yapılacağı belirtilmiştir. Yargıtay'ın ilamı dikkate alındığında ilgililer yerel mahkemeler tarafından verilen HAGB kararlarına itiraz ettiği takdirde kararı inceleyecek makam hem maddi hem de hukuki yönden denetim yapabilecektir⁵⁷. Dikkat edileceği üzere, Yargıtay'ın bu içtihadıyla görüşünü değiştirmesi sebebiyle, bundan sonraki süreçte itirazı inceleyecek makam istinaf mahkemesi gibi hareket edecektir⁵⁸.

İstinaf kanun yolu maddi vakıaların araştırılmasına olanak sağlayıp farklı sonuç ve tespitlere ulaşılmasına imkân vermesi nedeniyle temyiz kanun yolundan ayrılır⁵⁹. Böylelikle Yargıtay yalnızca hukuki denetim yapmasından dolayı, tam manasıyla temyiz mahkemesi gibi hareket edecektir⁶⁰. Yani istinaf kanun yolunun uygulanmasından sonraki süreçte Yargıtay yapacağı incelemede, ispat konusu olay hakkında sübuta erdiği varsayımından hareket ederek, ilk derece mahkemesinin vicdani kanaatine göre vardığı olay belirlemesine dokunamayacaktır. Ancak, mahkemenin belirlediği olayın hukuk normları karşısındaki durumu konusunda yaptığı hukuki değerlendirmeyi ve ondan çıkarttığı hukuki sonuçları denetleyecektir.

Türk hukukunda istinaf kanun yolunun amacı, olaylara ilişkin doğru bir tespitin yapılmasını sağlamaktır. Bu sebeple bölge adliye mahkemeleri, ilk derece mahkemelerince verilen kararları hukuka uygun bulması halinde kararın doğruluğunu teyit etmiş olacak, aksi halde ilk derece mahkemelerince verilen

⁵⁵ Kaymaz, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf, s. 22; Yusuf Solmaz Balo, “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafın Değerleri ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı. 7, 2016, s. 219.

⁵⁶ Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin 2019/2353 E.- 2019/7937 K., UYAP, E.T: 27.04.2020.

⁵⁷ Uğur Ersoy, *Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, SÜHFD, C. 28, S. 2, 2020, s. 861.

⁵⁸ Ersoy, *Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, s. 861.

⁵⁹ Centel ve Zafer, s. 855.

⁶⁰ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 393.

kararlardaki yanlışlıkları veya hukuka aykırılıkları giderecektir⁶¹. İstinaf mahkemelerince, yerel mahkemelerin kararlarının denetlenmesi sonucunda ortaya çıkacak hukuka aykırılıkların giderilmesi ülkede içtihat zenginliği ile birlikte hukukun gelişmesine katkı sağlayacaktır⁶².

Sonuç olarak söyleyebiliriz ki istinaf, yerel mahkemelerce verilen hükümlere yönelik maddi ve hukuki yönden ikinci derece bir mahkemece tekrardan denetim yapılan, olağan bir kanun yoludur. Belirtmek gerekir ki istinaf kanun yoluna başvurmanın bazı sonuçları vardır. Bunlardan ilki istinaf kanun yoluna başvuru halinde, ilk derece mahkemesince verilen son kararın kesinleşmesi önlenir. Bir diğer sonuç ise, ilk derece mahkemesince verilen hüküm artık ikinci derece mahkemesi olarak bölge adliye mahkemesince incelenir. Ayrıca CMK'nın 283. maddesine göre, ilk derece mahkemesince verilen son karara karşı sadece sanık istinaf yoluna gitmişse veya sanık lehine istinaf yoluna gidilmiş ise, ikinci derece mahkemesince yargılama sonucunda verilecek ceza eski cezadan fazla olamaz. Genel olarak değerlendirildiğinde, hukukumuzda istinafin amacı, somut olayda adaletin gerçekleştirilmesi için hem maddi açıdan hem de hukuksal açıdan denetim yapılarak adil yargılanma hakkının gerçekleşmesini sağlamaktır⁶³. Ayrıca Türkiye'de dava iş yükünün fazla olması sebebiyle dosyaların birikmesi ve dava süreçlerinin uzaması ile hak kaybının gündeme gelmesinin önüne geçilmesinde istinaf kanun yoluna büyük iş düşmektedir⁶⁴.

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun 1 Haziran 2005 yılında yürürlüğe girmiş olup, bu kanunun geçici 2. maddesinde ise Adalet Bakanlığınca kanunun yürürlük tarihinden itibaren en geç iki yıl içerisinde bölge adliye mahkemelerinin kurulacağı hüküm altına alınmıştır. Lakin geçici maddede belirtilen zaman içerisinde bölge adliye mahkemeleri kurulamamıştır. Fiili olarak 20 Temmuz 2016 tarihinde bölge adliye mahkemeleri göreve başlamıştır. 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunun 8. maddesinde; "*Bölge adliye mahkemelerinin, 26.09.2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli*

⁶¹ Gökçen v.d., s. 632.

⁶² Öztürk v.d., s. 656.

⁶³ Cengiz Ünsal, *Ceza Muhakemesinde İstinafin Gelişimi ve Bölge Adliye Mahkemelerinde Muhakemenin Yapılması*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016, s. 37.

⁶⁴ Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, *5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Kanun Yolları*, Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası, Ankara, 2018, s. 5.

Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun geçici 2 nci maddesi uyarınca Resmi Gazetede ilân edilecek göreve başlama tarihinden önce verilen kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 322 nci maddesinin dördüncü, beşinci ve altıncı fıkraları hariç olmak üzere, 305 ilâ 326 ncı maddeleri uygulanır.” hükmü ile birlikte bölge adliye mahkemeleri göreve başlamadan önceki kararların temyiz yoluna tabi olduğu belirtilmiştir.

B. Türk Hukukunda İstinafın Kavramsal Gelişimi

Tanzimat fermanın ilanından sonra, Avrupa'dan iktibas edilen kuralları uygulamak üzere “Nizamiye Mahkemeleri” kurulmuştur⁶⁵. Tanzimat fermanı ile Batılı devletlerinde etkisi ile siyasi, ekonomik ve sosyal alanda değişiklikler yapılmıştır. En önemlisi ise hukuki alanda önemli değişiklikler yapılmıştır. Görülmektedir ki istinafın hukukumuzdaki yeri batılılaşma hareketleri neticesinde ortaya çıkmaktadır⁶⁶. Nizamiye mahkemelerinde iki dereceli bir sistem benimsenmişti. Bu sistemde istinaf yoluna gidilmesi mümkün olan kararlar için yasal süre içerisinde herhangi bir sebep göstermeksizin istinaf kanun yoluna başvurulabilirdi⁶⁷.

1839 tarihinden önceki dönemde, İslam hukukunda şeriat mahkemeleri vardı ve bu mahkemeler tek dereceli olup; ayrıca şeriat mahkemelerinin verdiği kararları denetleyecek herhangi bir makam yoktu⁶⁸. Bu dönemde, hak sahipleri verilen kararların tekrardan incelenmesini isteyebiliyorlardı. Ancak bu kararları gözden geçirecek özel bir yargılama makamı yoktu.

1864 tarihinde ise şeriat hükümlerinin kapsamı dışında kalan ceza ve hukuk davalarının görüleceği, Tuna vilayetinde tecrübe mahiyetinde mahkemeler kurulmuştur⁶⁹. Bu uygulama sonucundan fayda görülmesi üzerine ilk başta Tuna Vilayetinde kurulan mahkemeler sonrasında diğer illerde de kurulmuştur.

⁶⁵ Taner, Ceza Muhakemeleri Usulü (1945), s. 17.

⁶⁶ Erdem, s. 26.

⁶⁷ Ünsal, s. 99.

⁶⁸ Adalet Bakanlığı, *Ceza Muhakemesinde İstinaf El Kitabı*, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Yayını, Ankara, 2007, s.7.

⁶⁹ Kaymaz, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf, s. 36; Çınar, Türk ve Alman Yargısında İstinaf, s. 59.

Osmanlı Devleti'nde, 1868 yılına dek yargılama makamlarınca verilen son kararlar üzerinde denetim yapacak ikinci derece mahkeme teşkilatı yoktu⁷⁰.1869 tarihinde kabul edilen “Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Nizamnamüteme-i Dahili” ile Nizamiye Mahkemeleri dört bölüme ayrıldı. Bunlar⁷¹;

- Divanı Ahkâm-ı Adliye (İstanbul'da)
- Temyiz Divanları (vilayetlerde)
- Temyiz-i Hukuk Meclisleri (sancaklarda)
- Daavi Meclisleri (kazalarda)

1871 tarihinde kabul edilen “Mehakimi Nizamiye hakkındaki Nizamname” ile Nizamiye Mahkemeleri iki dereceli olarak örgütlenmiş ve 1879 tarihinde “Mehakim-i Nizamiye Teşkilat Kanunu Muvakkatı” ile mahkemelerin kuruluşu tekrardan şekillenmiştir⁷². Böylelikle Türk hukukunda 1879 tarihinde “Mehakim-i Nizamiye Teşkilat Kanunu Muvakkatı” ile istinaf mahkemeleri kurulmuştur⁷³. İstinaf mahkemelerinin Türk hukuk sisteminde ilk kez yer almalarını sağlamaları yanında bu kanunlar Türkiye'de genel mahkemelerin kuruluşunda da önemli rol oynamışlardır. Önemle belirtmek gerekirse o dönemlerde istinaf yargılaması yapan hâkimler hukuk bilgisi olmayan, mübaşirlik veya katiplikten gelen kişilerden oluşmaktaydı. İlk derece mahkemelerinde ise genç hâkimler bulunmaktaydı, bu sebeple ilk derece mahkemelerince yapılan yargılama sonucunda verilen kararlar istinaf mahkemelerince verilen kararlara nazaran daha isabetliydi⁷⁴.

1879 tarihinde çıkarılan “Mehakim-i Nizamiye Teşkilat Kanunu Muvakkatı” ile mahkemeler dörde ayrılmıştır. Bunlar⁷⁵; Devairi Sulhiye, Bidayet, İstinaf ve Temyiz mahkemeleri olmak üzere dört kısma ayrılmıştır. Devairi Sulhiye Mahkemeleri, köylerde kurulmuş mahkemelerden olup, sadece bazı kararları için istinaf yolu açtı⁷⁶. Bidayet Mahkemeleri ise sancak ve vilayet merkezlerinde kurulmuş olan mahkemelerden olup, bazı durumlarda istinaf mahkemesi görevini de

⁷⁰ Ömer Sivrihisarlı, *Hukuk Yargılamasında Maddi Hukuka İlişkin Temyiz Nedenleri ve Yargıtay Denetiminin Kapsamı*, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1978, s. 15.

⁷¹ Taner, Ceza Muhakemeleri Usulü (1945), s. 17; Adalet Bakanlığı, s. 7.

⁷² Yenisey, s. 37; Taner, Ceza Muhakemeleri Usulü (1945), s. 18.

⁷³ Yenisey, s. 37.

⁷⁴ Yenisey, s. 38- 39.

⁷⁵ Adalet Bakanlığı, s. 7; Taner, Ceza Muhakemeleri Usulü (1945), s. 18.

⁷⁶ Ejder Yılmaz, *İstinaf*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005, s. 18.

üstlenirlerdi⁷⁷. Önemle belirtmek gerekir ki bu mahkemelerin yanında Başsavcılık teşkilatı vardı⁷⁸.

Böylelikle istinaf mahkemeleri Türk hukukunda 1879'dan 1924 tarihine kadar varlığını korumuştur. 24 Nisan 1924 tarihinde 469 sayılı kanunla Cumhuriyetin kurulması ile birlikte laiklik ilkesine uygun olmadığından bahisle Şeriye Mahkemeleri ile birlikte istinaf mahkemeleri de kaldırılmıştır⁷⁹. İstinaf mahkemesinin kaldırılma sebepleri olarak; yoksulluktan dolayı ülkenin her yerinde kurulamamış ve istinaf mahkemesinde görev yapacak tecrübeli hâkim bulunmayışı gösterilebilir⁸⁰. Ancak kanaatimizce istinaf mahkemelerinin kaldırılmasındaki en önemli neden yargılamaların uzun sürmesinden kaynaklanmaktadır. İstinaf mahkemeleri mülga edilmeleri üzerine tekrardan hayata geçirilmeleri için farklı tasarılar konu olmuş, ancak bu tasarılar kanunlaşma aşamasına gelememiştir⁸¹.

Sonuç olarak, 1924 tarihli 469 sayılı kanunla kaldırılan istinaf mercii, hukuk sistemimize 26.09.2014 tarihinde kabul edilen “5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri” hakkında kanun ve 01.06.2005 tarihli 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile istinaf kanun yolunun alt yapısı oluşturulmuş ve bu düzenlemeler gereğince, istinaf olağan bir kanun yolu olarak benimsenmiştir. İstinaf mahkemelerinin yürürlüğe girmesi uzun bir süre ötelenmişti. Ancak tüm eksiklerin giderilmesi üzerine 20/07/2016 tarihi itibarıyla istinaf kanun yolu faaliyete başlamıştır.

D. İstinafın Çeşitleri

1. Genel olarak

İstinaf, maddi mesele açısından yapılan denetimin amacına göre öğretide dar ve geniş anlamda olmak üzere ikili bir değerlendirmeye ele alınmaktadır⁸². Yapılan bu ayrıma göre; maddi meselenin en baştan ele alınıp tekrar denetim yapılmasına geniş anlamda istinaf, maddi meselenin baştan ele alınmayarak gerekli görüldüğü

⁷⁷ Yenisey, s. 19.

⁷⁸ Taner, Ceza Muhakemeleri Usulü (1945), s. 19.

⁷⁹ Ekrem Buğra Ekinci, “İslam Hukukunda Mahkeme Kararlarının Kontrolü”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1-2, 2001, www.static.dergipark.org.tr:8080/article-download/0778/c77e/1f0f/585da4a29025c.pdf, E.T: 26/04/2019; Çınar, “Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf Yasa Yolu ile İlgili Bir Yıllık Uygulama ve Yapılan Değişiklikler Konusunda Değerlendirmeler”, s. 129; Yenisey, s. 37- 38; Taner, Ceza Muhakemeleri Usulü (1945), s. 31.

⁸⁰ Öztürk v.d., s. 696; Adalet Bakanlığı, s. 8.

⁸¹ Yüce, s. 75; Erdem, s. 28.

⁸² Yenisey, s. 5; Sarıgül, s. 22.

takdirde denetim yapılmasına dar anlamda istinaf denir. Maddi denetimde amaç, söz konusu olayın gerçekleşip gerçekleşmediğini, hukuki denetimde ise sanığın eyleminin hukuki nitelendirmesini ve verilen cezanın yerindeliliğinin denetlenmesini sağlamaktır⁸³.

2. Geniş Anlamda (Klasik) İstinaf

Geniş anlamda istinaf, istinafin en eski türü olup, bundan dolayı klasik istinaf olarak adlandırılmaktadır⁸⁴. Geniş anlamda istinafta, yerel mahkemece verilen kararın dikkate alınmayarak, tekrardan bölge adliye mahkemesi tarafından yargılama yapılmaktadır⁸⁵. Bölge adliye mahkemesi, uyuşmazlık konusu önüne geldiğinde ilk derece mahkemesince verilen hüküm yok sayılıp, delil araştırması ve meydana gelen değişiklikleri dikkate alarak, ilk derece mahkemesinin kararından bağımsız yeni bir karar verir⁸⁶. Başka bir deyişle ilk derece mahkemesince verilen karar üzerinde hem maddi hem de hukuki denetim en baştan tekrarlanmaktadır.

İstinaf mahkemesi, yerel mahkemece verilen kararın doğruluğunu incelemek yerine dava konusu uyuşmazlığa konu olayı inceler. Üst dereceli mahkemenin sebep aramaksızın tekrardan yargılama yaptığı klasik istinafta, dosyanın tekrar ele alınması ile geçen süreçte delillerin yok olması ve usul ekonomisi açısından külfetli olacağından dolayı eleştirilmiştir⁸⁷.

İstinafin uygulandığı ilk zamanlarda klasik anlamda istinafta tekrardan yargılama yapmanın sebepleri olarak, o tarihlerde maddi mesele-hukuki mesele ayrımının olmaması ve doğrudan doğruyalık ilkesinin yerleşmemiş olması gösterilebilir⁸⁸.

Belirtmek isteriz ki, klasik istinaf sisteminde her ne kadar ikinci bir yargılama imkânı var ise de, yargılama sürecinde geçen süreç içerisinde delillerin kaybolma ihtimali kuvvetle muhtemeldir. Bu sebeple ikinci kez bir yargılama yapmak, gerçekliğe ulaşma noktasında fayda sağlayamayabilir⁸⁹.

⁸³ Artuç ve Elmas, s. 358.

⁸⁴ Cıvcık, s. 12; Yenisey, s. 5.

⁸⁵ Şahin ve Göktürk, s. 265; Çınar, "Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf Yasa Yolu ile İlgili Bir Yıllık Uygulama ve Yapılan Değişiklikler Konusunda Değerlendirmeler", s. 128.

⁸⁶ Yılmaz, İstinaf, s. 21; Cıvcık, s. 12; Balo, "Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafin Değerleri ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları", s. 215.

⁸⁷ Yenisey, s. 58.

⁸⁸ Cıvcık, s. 12.

⁸⁹ Görkemli, s. 26.

3. Dar Anlamda İstinaf

Dar anlamda istinafta, istinaf mahkemesince ilk derece mahkemesinin yaptığı yargılama baştan sonra tekrarlanmayıp; olayın tespitinde hata söz konusu ise maddi olaylar sadece gereken hususlarda denetlenip karar verilir⁹⁰. Başka bir deyişle istinaf mahkemesi bütün delilleri değil, ancak olayın gerçeğe kavuşmasına yarayacak delilleri toplar⁹¹. Kural olarak ilk derece mahkemesinin kararı yok sayılmaz. Çünkü yeniden ilk derece mahkemesi gibi hareket ederek bütün muhakeme işlemlerinin tekrarlanması, davaların uzamasına ve emek kaybına yol açacaktır⁹². Bu istinaf türünde yalnızca maddi sorunun çözülmesinde zorunlu görülen hususlar tekrardan değerlendirilmektedir⁹³.

Dikkat edileceği üzere, bu istinaf türünde de sözlülük ve doğrudan doğruyalık prensipleri gereğince maddi sorun incelenecektir⁹⁴. Maddi sorun ise gerektiği ölçüde dikkate alınacaktır⁹⁵.

Son olarak belirtmek gerekirse, CMK'da istinaf ile alakalı düzenlenmiş hükümlere bakıldığında önemli görülen durumlarda delillerin toplanacağı ve yeniden yargılama yapılacağı belirtilmiştir. Böylelikle istinaf mahkemeleri yerel mahkemelerce yapılan tüm işlemleri baştan sonra tekrarlamayacaktır. Dolayısıyla CMK'da dar anlamda istinaf anlayışı kabul edilmiştir. Bölge adliye mahkemesince yerel mahkemenin yapmış olduğu işlemler dikkate alınarak yeniden bu işlemler yapılmayacaktır. Yalnızca delillerin hukuka aykırı olarak değerlendirilmesi tespitinde, bu deliller tekrardan gözden geçirilecektir.

E. İstinaf Kanun Yolunun Diğer Kanun Yollarıyla İlişkisi

1. İtirazla İlişkisi

İki kanun yolu arasındaki benzerlik olarak şunlar ifade edilebilir: İstinaf ve itiraz kanun yolunda yargılama konusu uyuşmazlık hem maddi hem de hukuki

⁹⁰ Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Şerhi, s. 3237; Yenisey, s. 59

⁹¹ Ünsal, s. 39; Artuç, s. 1041.

⁹² Kaymaz, Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf, s. 22- 23.

⁹³ Cıvık, s. 13.

⁹⁴ Şahin ve Göktürk, s. 265; Balo, "Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafin Değerleri ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları", s. 216.

⁹⁵ Şahin ve Göktürk, s. 265.

yönden incelenmektedir⁹⁶. Ayrıca itiraz ve istinaf kanun yoluna kesinleşmemiş kararlara yönelik gidilmektedir. Her iki kanun yolu da olağan kanun yolları arasında yer almaktadır.

İtiraz kanun yolu ile istinaf kanun yoluna başvuru süresi ve şekli açısından benzerlikler bulunmaktadır. Her iki kanun yoluna da, kararın öğrenildiği tarihten itibaren; başvuru hakkına sahip olanların 7 gün içerisinde, bir dilekçe ile veya tutanağa geçirilmek üzere zabıt kâtibine beyanda bulunmaları suretiyle yapılabilir⁹⁷.

İki kanun yolu arasındaki farklılık olarak şunlar ifade edilebilir: İtiraz kanun yoluna başvuru hakkı olanlar, hâkim kararlarına veya yasada belirtilen hallerde mahkemece verilen kararlara yönelik başvuru yapabilirken; istinaf kanun yoluna başvuru hakkı olanlar ise yerel mahkemelerce verilmiş son kararlara yönelik başvuru yapabilirler⁹⁸. 7188 sayılı Kanun değişikliğiyle CMK'da, ilk derece mahkemesince verilen son kararlara karşı istinaf yoluna başvurulabileceğine dair genel kurala iki istisna getirilmiştir⁹⁹. Bu istinaslardan bir tanesi seri muhakeme usulü, diğeri ise basit yargılama usulüdür¹⁰⁰. CMK'da yapılan değişiklik sonrasında hukuk sistemimize dâhil olan seri muhakeme usulü ve basit yargılama usulü ile birlikte itiraz kanun yolunun kapsamının genişlediği söylenebilir¹⁰¹.

İtiraz kanun yoluna başvuru halinde, itiraz eden ilgilinin dilekçesinde itiraz sebebini göstermesi gerekirken; istinaf kanun yoluna başvuruda sebep gösterme zorunluluğu yoktur¹⁰². CMK'nın 270. maddesine göre, itiraz kanun yoluna başvurulduğunda itiraz sebeplerinin uyuşmazlıkta yer alan karşı tarafa tebliğ edilme zorunluluğu bulunmamakta, ancak istinaf kanun yolunda istinaf sebeplerinin karşı tarafa tebliğ edilmesi zorunludur.

⁹⁶ Mustafa Özen, *Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 863; Öztürk v.d., s. 691, Erdener Yurtcan, *Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) Şerhi*, Adalet, Ankara, 2017, s. 1370; Görkemli, s. 14.

⁹⁷ Özbek v.d., s. 734; Ünsal, s. 52.

⁹⁸ Adalet Bakanlığı, s. 30; Şahin ve Göktürk, s. 265; Artuç ve Elmas, s. 359; Öztürk v.d., s. 691; Cıvcık, s. 15.

⁹⁹ Ersoy, Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 861.

¹⁰⁰ Ersoy, Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 861.

¹⁰¹ Ersoy, Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 862.

¹⁰² Ünsal, s. 53; Şahin ve Göktürk, s. 265.

CMK'da re'sen itiraz kurumuna ilişkin bir düzenleme olmayıp, ancak re'sen istinaf kurumu düzenlenmiştir¹⁰³. Ayrıca itiraz üzerine verilen karar kesinken, bölge adliye mahkemesi tarafından verilen kararlara karşı belirtilen istisnalar dışında temyiz kanun yoluna başvurma hakkı saklıdır¹⁰⁴.

İtiraz edilen karara yönelik başvuru, kararın infazını kural olarak durdurmamaktadır. Eğer gerekli görürse itirazı inceleyen makamca kararın infazı ertelenebilir. İstinaf kanun yolunda ise tam tersi bir durum söz konusudur. Şöyle ki, istinaf kanun yoluna başvuru halinde ilk derece mahkemesi tarafından verilen hükmün infazı kendiliğinden durmaktadır.

İtiraz yolunda kararı inceleyen merci dosya üzerinden karar vermektedir. İstinaf yargılamasında ise, CMK'nın 280. maddesine göre bazı durumlarda duruşma açılarak karar verilmektedir.

2. Temyizle İlişkisi

İki kanun yolu arasındaki benzerlik olarak şunlar ifade edilebilir: İstinaf ve temyiz kanun yolu olağan kanun yollarındandır. İstinafa da temyize de mahkemelerin son kararlarına karşı gidilir. Her iki kanun yoluna da başvuru halinde, yargılama makamlarınca verilen hükmün kesinleşmesi önlenir¹⁰⁵. Ayrıca kanun yoluna başvurma hakkına sahip kimselerin istemi üzerine yargılama farklı bir makam tarafından yapılır¹⁰⁶. Her iki kanun yoluna başvuru halinde aktarma ve yayılma etkisi söz konusu olacaktır¹⁰⁷.

İki kanun yolu arasındaki farklılık olarak şunlar ifade edilebilir: İstinaf kanun yoluna başvuru üzerine, bölge adliye mahkemesi uyuşmazlık hakkında hem maddi hem de hukuki yönden bir inceleme yapar¹⁰⁸. Ancak temyiz kanun yoluna başvuru halinde, temyiz merciince sadece hukuki denetim yapılır¹⁰⁹.

İstinaf başvurusu üzerine yargılama bölge adliye mahkemesince yerine getirilirken, temyiz başvurusu üzerine yargılama Yargıtay tarafından yerine getirilir.

¹⁰³ Güngör, s. 131.

¹⁰⁴ Artuç ve Elmas, s. 359; Özbek v.d., s. 734.

¹⁰⁵ Özen, Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 862; Özbek v.d., s. 735; Cıvcık, s. 17.

¹⁰⁶ Kaymaz, s. 36; Şahin ve Göktürk, s. 265.

¹⁰⁷ Öztürk v.d., s. 690.

¹⁰⁸ Taner, Ceza Muhakemeleri Usulü (1955), s. 355; Gökçen v.d., s. 527; Şahin ve Göktürk, s. 265, Özbek v.d., s. 733; Yenisey ve Nuhoglu s. 846; Öztürk v.d., s. 690; Çınar, Türk ve Alman Yargısında İstinaf, s. 56; Turhan, s. 406; Yurtcan, Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) Şerhi, s.1370.

¹⁰⁹ Yenisey ve Nuhoglu, s. 868.

İstinaf yargılaması sonucunda karardan tatmin olmayan sanığın veya diğer başvuranların, bazı kararlar haricinde ayrıca temyiz kanun yoluna başvurabilme imkânı varken, temyiz yargılaması sonrasında verilen kararlara karşı ise koşullar olduğu takdirde olağanüstü kanun yollarına gidilebilir¹¹⁰.

Bölge adliye mahkemelerinin inceleme sonucunda verdiği bozma kararlarına karşı ilk derece mahkemesinin direnme hakkı söz konusu değil iken; Yargıtay'ın inceleme sonunda verdiği bozma kararlarına karşı hem ilk derece mahkemesinin hem de bölge adliye mahkemelerinin direnme hakları vardır¹¹¹.

İstinaf mahkemesi, maddi denetim yapmasından kaynaklı olarak delillerle doğrudan temas halinde iken; temyiz yargılamasında ise yalnızca hukuki denetim yapıldığı için delillerle doğrudan temas halinde değildir¹¹².

İstinaf mahkemesinin amacı, gerçeğin ortaya çıkarılmasını sağlamak iken; temyiz merciince yapılan yargılamanın amacı ülke içindeki içtihat birliğini sağlamaktır¹¹³.

İstinaf kanun yoluna başvuruda Cumhuriyet savcısı dışındaki kişiler sebep göstermezken, temyiz kanun yoluna başvuru halinde ilgililerin gerekçe göstermesi zorunludur¹¹⁴.

F. İstinafın Kapsamı

1. İstinaf Edilebilen Hükümler

İstinafın konusu CMK'nın 272/1. maddesinde belirtildiği üzere ilk derece mahkemesince verilen hükümdür¹¹⁵. Hüküm; “yargılama makamının önüne gelmiş olan uyuşmazlığı çözen, o uyuşmazlıkta bir sonuca ulaştıran ve mahkemenin dosyadan üst bir mercii tarafından bozuluncaya kadar elini çekmesini sağlayan bir karardır”¹¹⁶.

¹¹⁰ Adalet Bakanlığı, s. 31; Özbek v.d., s. 735.

¹¹¹ Artuç ve Elmas, s. 362; Gökçen v.d., s. 665; Yurtcan, s. 533; Güngör, s. 131; Cıvcık, s. 18-19.

¹¹² Yenisey ve Nuhoğlu, s. 833; Öztürk v.d., s. 691; Malkoç ve Yüksektepe, s. 1492.

¹¹³ Erdem, s. 17; Toroslu ve Feyzioğlu, s. 393; Malkoç ve Yüksektepe, s. 1493.

¹¹⁴ Yargıtay 16. CD 2018/386 E- 2018/1676 K., UYAP, E.T: 25/08/2019; Devrim Güngör ve Adem Albayrak, *İstinaf*, Ankara Barosu Yayınları, 2016, s. 31; Şahin ve Göktürk, s. 268; Özen, “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, s. 2350.

¹¹⁵ Cıvcık, s. 60; Erdal Noyan, *Ceza Muhakemesi*, Adil, Ankara, 2005, s. 452.

¹¹⁶ Artuç ve Elmas, s. 371.

CMK'nın 223. maddesinde yargılama sonunda verilecek hüküm çeşitleri tek tek sayılmıştır. Bunlar;

- beraat
- ceza verilmesine yer olmadığı
- mahkûmiyet
- güvenlik tedbirine hükmedilmesi
- davanın reddi
- davanın düşmesidir.

Aynı kanunun 223/10. maddesindeki “*Adli yargı dışındaki bir yargı merciine yönelik görevsizlik kararı kanun yolu bakımından hüküm sayılır.*” düzenlemeye göre, adli yargıdan farklı bir yargı merciine karşı görevsizlik kararının hüküm sayıldığı düzenlenmiştir¹¹⁷. İlk derece mahkemesince verilen durma kararı hüküm sayılmadığından bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamayacaktır.

Hangi kararlara yönelik istinaf yoluna başvurulabileceği CMK'nın 272. maddesinde “*ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere karşı istinaf yoluna başvurulabilir*” şeklinde belirtilmiştir. Görüleceği üzere istinaf yoluna ilk derece mahkemesi tarafından verilen son kararlara karşı gidilmektedir. 7188 sayılı Kanun değişikliğiyle CMK'da, ilk derece mahkemesince verilen son kararlara karşı istinaf yoluna başvurulabileceğine dair genel kurala iki istisna getirilmiştir¹¹⁸. Bu istinaslardan bir tanesi seri muhakeme usulü, diğeri ise basit yargılama usulüdür¹¹⁹. CMK'nın 272/2. maddesinde “*Hükümden önce verilip hükme esas teşkil eden veya başkaca kanun yolu öngörülmemiş olan mahkeme kararlarına karşı da hükümle birlikte istinaf yoluna başvurulabilir.*” yer alan düzenleme dikkate alındığında ara kararları tek başına istinaf denetimine konu olamaz. Bu kararlar ancak hükümle birlikte istinaf denetimine tabidirler¹²⁰. Bu kararlar için istinafa gidebilmek için,

¹¹⁷ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 396; Güngör, s. 41; Aşkın, s. 102.

¹¹⁸ Ersoy, Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 861.

¹¹⁹ Ersoy, Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 861.

¹²⁰ Artuç, s. 1044; Yurtcan, s. 527; Şahin ve Göktürk, s. 267; Özbek v.d., s. 736; Sarıgül, s. 19; Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 45; Osman Yaşar, *Ceza Muhakemesi Kanunu*, Seçkin, Ankara, 2018, s. 3271; Güngör, s. 47; Muhsin Akdeniz, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara, 2018, s. 59.

öncelikle verilen ara karar hükme esas olacak ve başkaca başvurulacak kanun yolu olmayacaktır¹²¹. Örnek vermek gerekirse yetkililik kararları bu tarz kararlardandır.

İlk derece mahkemesince verilen son kararlara karşı istinaf yoluna başvurabileceği kuralının istisnasını 2016 tarihli 6706 sayılı Cezai Konularda Uluslararası İşbirliği Kanununda düzenlenen suçluların iadesine yönelik verilecek mahkeme kararları oluşturmaktadır¹²². 6706 sayılı kanunun 18/4. maddesinde “Mahkemenin kararına karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Yargıtay bu başvuruları üç ay içinde sonuçlandırır. Kararın kesinleşmesi hâlinde iade evrakı karar ile birlikte Merkezî Makama gönderilir.” ilgili düzenleme yer almaktadır. CMK’nın 285. maddesinde yer alan hüküm dikkate alındığında iade kararlarına yönelik doğrudan temyiz kanun yoluna gidilebilecektir. Başka bir deyişle, ağır ceza mahkemesince geri verme kararlarına ilişkin istinaf yolu kapalı tutulmuş olup, sanık tarafından doğrudan temyiz yoluna başvurulacaktır. Böyle bir düzenleme yapılmasının amacı iade kararlarının hızlıca kesinleşmesini sağlamaktır¹²³.

2. İstinaf Edilemeyecek Hükümler

Kural olarak yerel mahkemelerce verilen son hükümlere karşı istinaf başvurusu yapılabilmektedir. Ancak bu kuralın istisnası CMK’nın 272/3. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun koyucu tarafından önemsiz görülen bazı konularda istinaf mahkemelerinin iş yükünü artırmamak için yerel mahkemelerce verilen bazı kararlara yönelik istinaf yolu kapatılmıştır. Kanun koyucu tarafından öngörülen bu kısıtlamanın insan haklarına aykırı olup olmadığı konusunda akıllara soru işarete gelebilir. Ancak AİHS’in ek 7 no’lu protokolün 2. maddesinde “*Bu hakkın kullanılması, yasada düzenlenmiş haliyle az önemli suçlar bakımından, ya da ilgilinin birinci derece mahkemesi olarak en yüksek mahkemede yargılandığı veya beraatını müteakip bunun temyiz edilmesi üzerine verilen mahkûmiyet hallerinde istisnaya tabi tutulabilir*” şeklinde düzenlenen bu istisnaya CMK’nın 272/3. maddesinde kesin olarak belirtilen kararlar da girmektedir¹²⁴. AİHS sözleşmesinde

¹²¹ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 396; Centel ve Zafer, s. 834; Öztürk v.d., s. 697; Seydi Kaymaz, “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 74, S. 1, 2016, s. 11; Karakehya ve İnce Tunçer, “İstinaf Yargılamasında Sanığın Sorgusunun Zorunlu Olup Olmadığı ve Bu İşlemden Segbis Kullanımı Üzerine Düşünceler”, s. 104.

¹²² Gökcen v.d., s. 656; Şahin ve Göktürk, s. 267; Aşkın, s. 96.

¹²³ Taner, “5271 Sayılı CMK’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, s. 59.

¹²⁴ Yenisey ve Nuhoglu, s. 851.

yer alan düzenleme gereğince CMK'nın 272/3. maddesinde kesin olarak belirtilen kararlar insan haklarına aykırılık teşkil etmeyecektir¹²⁵.

CMK'nın 272/3. maddesine göre istinaf kanun yoluna başvurulamayacak kararlar;

“a. Hapis cezasından çevrilen adli para cezaları hariç olmak üzere, sonuç olarak belirlenen üçbin Türk lirası dâhil adli para cezasına mahkûmiyet hükümlerine

b. Üst sınırı beşyüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren suçlardan beraat hükümlerine,

c. Kanunlarda kesin olduğu yazılı bulunan hükümler”

aleyhine istinaf kanun yoluna başvurulamaz. Kanun maddesinde belirtilen bu hükümler verildikleri anda kesindirler.

CMK'nın 272/3. maddesinde yer alan düzenlemede doğrudan verilen 3.000 TL'ye kadarki adli para cezasından bahsedilmektedir. Lakin, ilk derece mahkemesince sonuç ceza olarak kısa süreli hapis cezası öngörülüp, bu cezanın TCK'nın 50/1-a maddesi uyarınca adli para cezasına çevirdiğinde artık verilen bu hüküm için istinaf yolu açıktır.¹²⁶ Ayrıca kanunda belirtilen 3.000 TL sınırı sanık hakkında verilen her bir adli para cezası için ayrı ayrı değerlendirilmekte olup, yani sanık hakkında verilen adli para cezalarının toplamının 3.000 TL olması aranmaz¹²⁷. Buna ilişkin düzenleme 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 99. maddesinde *“Bir kişi hakkında hükmolunan her bir ceza diğerinden bağımsızdır, varlıklarını ayrı ayrı korurlar”* şeklinde belirtilmiştir.

Kanun koyucu tarafından öngörülen, yukarıda da bahsettiğimiz üzere belirtilen hükümlere yönelik istinaf yolunun kapalı olmasına ilişkin düzenlemelerin, istinafa başvuru hakkına sahip olanların hak arama özgürlüğüne kısıtlama getirip getirmemesi konusu tartışmalıdır. Ancak hafif nitelikteki suçların istinaf mahkemesine gönderilmemesi halinde, ceza dairelerinin nitelikli davalara daha fazla zaman ayırabileceği dikkate alındığında bu karar mazur görülmektedir¹²⁸.

¹²⁵ Kaymaz, “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, s. 112.

¹²⁶ Artuç ve Elmas, s. 372- 373; Yaşar, s. 3272; Güngör, s. 41; Özen, s. 867.

¹²⁷ Centel ve Zafer, s. 510; Ali Rıza Çınar, “İstinaf”, *Fasikül Hukuk Dergisi*, Sayı:8, Temmuz 2010, s. 17, www.jurix.com.tr/article/3279, E.T: 20/05/2019.

¹²⁸ Sarıgül, s. 21; Yaşar, s. 3271; Civecik, s. 66; Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 46.

Önemle belirtmek gerekirse aleyhine başvuru hükümün açıklanmış olması gerekmektedir. Aksi takdirde mahkemece hükümün a ıklanmas n n geri bırakılmasına karar verilmesi halinde istinaf yoluna gidilmesi mümkün deđildir¹²⁹. CMK'nın 231/10. maddesine göre, sanık tarafından 5 yıl içerisinde kasıtlı olarak suç işlenmemesi ve denetim tedbirlerine uyulması halinde, mahkemece düşme kararı verilecektir. CMK'nın 223. maddesine göre mahkemenin verdiği düşme kararı da son kararlar arasında yer almaktadır. Bundan dolayı mahkemece verilen düşme kararlarına yönelik istinaf kanun yoluna başvurulabilecektir.

CMK'da istinaf kanun yoluna ilişkin düzenlenen maddeler incelendiğinde görülecektir ki kabahatler kanununa göre verilen para cezalarına ve soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından verilen; görevsizlik, kamu adına kovuşturma yapılmasına yer olmadığına dair kararlarına, yetkisizlik kararlarına ve kamu davasının açılmasının ertelenmesine dair verilen kararlara yönelik istinaf yoluna başvurulamayacaktır.

İlk derece mahkemesinin vermiş olduğu kararın içeriğinde yapılan önemsiz derecedeki hatalara karşı da istinaf yoluna başvurulamayacaktır¹³⁰. Bu duruma örnek vermek gerekirse, sanığın adının yanlış yazılması halinde istinaf yoluna başvurulamayacaktır. Bu tarz yapılan yanlışlıklar kararı veren mahkeme hâkimi veya başkanınca d zeltilebilecektir.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, CMK'nın 272/3. maddesinde belirtilen hükümler verildikleri anda kesin olduklarından dolayı bu hükümlere karşı istinaf kanun yolu kapatılmıştır. Ancak kanun maddesinde sınırlı olarak sayılmış kararlar her türlü denetimin dışında olmayıp; bu kararlara yönelik olağanüstü kanun yollarından olan kanun yarına bozma yolu her zaman a ıktır¹³¹.

¹²⁹ Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 45; Yenisey ve Nuhoglu, s. 873;  zt rk v.d., s. 698; Güngör, s. 48.

¹³⁰ Yenisey ve Nuhoglu, s. 818.

¹³¹ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 397; Rifat  ulha, Fahrettin Demirağ, Ayşe Nuhoglu, Salih Oktar, Durmuş Tezcan, *Ceza Muhakemesi Hukuku Başvuru Kitabı*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2018, s. 224.

G. İstinaf Kanun Yoluna Başvurmaya Hakkı Olanlar

İstinaf kanun yoluna başvuracak olanlar özel olarak belirtilmeyip, CMK'nın 260. maddesinde genel olarak kanun yollarına başvurabilecekler şeklinde düzenlenmiştir. Bu hali ile genel olarak kanun yollarına başvurma hakkı olanların istinaf kanun yoluna başvurma hakkı bulunmaktadır¹³².

İlk derece mahkemesince verilen son kararlara yönelik herkesin başvurma hakkı yoktur. CMK'nın 260. maddesinde "Hâkim ve mahkeme kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı, şüpheli, sanık ve bu Kanuna göre katılan sıfatını almış olanlar ile katılma isteği karar bağlanmamış, reddedilmiş veya katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görmüş bulunanlar için kanun yolları açıktır" kimlerin başvurabileceği tek tek sayılmıştır. Mahkemece verilen müsadere ve iade kararına karşı ise kimlerin istinaf kanun yoluna başvurabileceği CMK'nın 258. maddesinde gösterilmiştir

1. Cumhuriyet Savcısı

CMK'nın 260. maddesinde kimlerin kanun yoluna başvurabileceği sınırlı olarak sayılmıştır. Sayılanların başında Cumhuriyet savcısı gelmektedir. Cumhuriyet savcısı mahkemenin verdiği kararda hukuka aykırılık olduğunu tespit etmesi halinde istinaf kanun yoluna başvuracaktır. Cumhuriyet savcısı, sanığın istinaf yoluna başvurmuş olup olmaması ile bağlı değildir. İlk derece mahkemesince verilen karara karşı, sanığın lehine ya da aleyhine olmak üzere istinaf yoluna gidebilir.¹³³ Cumhuriyet savcısınınca sanığın hem lehine hem de aleyhine başvuru yapabilmesindeki temel amaç, gerçeğe ulaşılmasını sağlamaktır. Mahkeme kararına karşı sanığın kanun yoluna başvurmaması, Cumhuriyet savcısının sanığın lehine kanun yoluna başvurmasını engellemez¹³⁴. Cumhuriyet savcısının ilk derece mahkemelerince verilen hükme karşı sanık lehine gitmesi halinde Cumhuriyet savcısının taraf olarak değerlendirilmemesi gerekmektedir.¹³⁵ Cumhuriyet savcısı, dava dosyasında sanık, katılan veya sanığın eşi gibi şahsen taraf değildir¹³⁶.

¹³² Artuç ve Elmas, s. 375.

¹³³ Yurtcan, s. 475; Cıvcık, s. 67; Sarıgül, s. 38; Şahin ve Göktürk, s. 248; Özbek v.d., s. 708; Güngör 51; Aşkın, s. 110; İsmail Ercan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Kavram, Kocaeli, 2018, s. 322.

¹³⁴ Ünsal, s. 227; Öztürk v.d., s. 662; Erdem, s. 69; Vahit Bıçak, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 788.

¹³⁵ Bıçak, s. 788; Adalet Bakanlığı, s. 84.

¹³⁶ Cumhur Şahin, *Ceza Muhakemesi Hukuku I*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 90.

CMK'nın 273/3. maddesinde öngörülen “*Ağır ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcıları, mahkemelerinin yargı çevresi içerisindeki asliye mahkemelerinin hükümlerine karşı*” şeklindeki düzenleme ile savcıların istinaf yoluna başvurabilecekleri düzenlenmiştir. Kanun maddesi dikkate alındığında hükmü veren mahkemenin bulunduğu yerdeki Cumhuriyet savcıları istinaf yoluna başvurabilecektir.

CMK'nın 273/5. maddesinin birinci cümlesinde “*Cumhuriyet savcısı, istinaf yoluna başvurma nedenlerini gerekçeleriyle birlikte yazılı isteminde açıkça gösterir*” şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir. Kanun maddesi dikkate alındığında istinafa başvurma hakkına sahip olan kimselerden sadece Cumhuriyet savcısı için istinaf başvurusunda bulunurken gerekçe göstermesi istenmiştir. CMK'nın 273/5. maddesinin düzenlenmesinin amacı, Cumhuriyet savcısının gerekçe göstermesi halinde istinaf başvurusunun sanığın lehine mi yoksa aleyhine mi yapıldığının tespit edilmesi içindir¹³⁷. Cumhuriyet savcısı istinaf kanun yoluna başvururken gerekçe göstermemesi halinde, istinaf mahkemesince gerekçesiz istem hakkında nasıl hareket edeceği kanunda düzenlenmemiştir. Öğretide bu konu hakkında yazarların vardığı genel kanaat ise, istinaf mahkemesince Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan istinaf başvurusu iade edilecektir¹³⁸. Aksi halde istinaf mahkemesince başvurunun reddedilmesi haksızlık olacaktır. Her ne kadar Cumhuriyet savcısının istinaf başvurusunda gerekçe gösterilmesi zorunlu tutulmuş ise de, istinaf mahkemesi istinaf isteminde belirtilen gerekçelere bağlı kalmadan denetim yapacaktır¹³⁹. Öte yandan Cumhuriyet savcısı, ilk derece mahkemesince verilen karara yönelik istinaf yoluna gidip gitmemekte serbesttir.¹⁴⁰

Cumhuriyet savcısı tarafından sanığın aleyhine istinaf kanun yoluna başvurulması durumunda, bölge adliye mahkemesi inceleme sonucunda ilk derece mahkemesince verilen hükmü sanık lehine bozabileceği gibi sanık aleyhine de bozabilir¹⁴¹. Cumhuriyet savcısı istinaf kanun yoluna sanık lehine gitmiş ise, CMK'nın 266/1. maddesi gereğince istinaf isteminden geri vazgeçmede ancak sanığın rızası dâhilinde vazgeçebilir.

¹³⁷ Artuç, s. 1048; Erdem, s. 70; Şahin ve Göktürk, s. 248.

¹³⁸ Yenisey ve Nuhoglu, s. 855; Öztürk v.d., s. 700; Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 53; Hakan Hakeri ve Yener Ünver, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 773.

¹³⁹ Öztürk v.d., s. 700; Çulha v.d., s. 229.

¹⁴⁰ Yenisey ve Nuhoglu, s. 823.

¹⁴¹ Artuç ve Elmas, s. 377; Şahin ve Göktürk, s. 248; Özbek v.d., s. 709.

2. Sanık

Yargılama sonucunda aleyhinde karar verilen sanığın istinaf kanun yoluna başvurması en doğal hakkıdır¹⁴². Sanık, CMK'nın 2/1-b maddesinde “*kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiyi*” ifade eder. Sanık istinaf kanun yoluna başvurabilmesi için, davayı anlama kabiliyetini haiz olmalıdır¹⁴³. Sanığın yaşına veyahut medeni haklarını kullanma yeteneğine sahip olup olmadığına bakılmayıp; sanığın medeni kanun hükümlerine göre tam ehliyetli olması aranmayacaktır¹⁴⁴. Davayı anlama yeteneğine haiz olmayan sanık yerine CMK'nın ilgili maddelerinde yer alan düzenlemeler gereğince müdafii/vekil, kanuni temsilci veya eş istinaf yoluna başvurabilecektir. Sanık, istinaf kanun yoluna kanuni temsilcisi, avukatı veya eşinden bağımsız olarak başvurma hakkına sahiptir.

Kural olarak sanık ancak mahkemece verilen son kararda aleyhine sonuç doğuran kararlara karşı istinaf yoluna başvurabilmektedir. Lakin, uygulamadaki kabul gören görüşe göre sanık, hakkında verilen beraat hükmünün gerekçesine yönelik olarak istinaf kanun yoluna başvurabilecektir¹⁴⁵.

Sanık, istinaf mahkemesince karar verilinceye kadar her zaman istinaf başvurusundan vazgeçme hakkına sahiptir. Burada karar verilinceye kadardan anlamamız gereken mahkemenin verdiği kararın kesinleşmesine kadar sanığın başvurusundan vazgeçme hakkı vardır¹⁴⁶.

CMK'nın 273/4. maddesi gereğince istinaf kanun yoluna başvuran sanığın, istinaf isteminde gerekçe göstermemesi başvurusunu geçersiz hale getirmez. İstinaf isteminin gerekçesiz olması demek, bölge adliye mahkemesince tüm yönüyle denetim yapılacağı anlamına gelir¹⁴⁷.

3. Avukat

Müdafii, CMK'nın 2/1-c maddesinde “*şüpheli veya sanığın ceza muhakemesinde savunmasını yapan avukatı*”, vekil ise aynı kanunun 2/1-d

¹⁴² Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 53; Yüce, s. 21.

¹⁴³ Erdem, s. 71; Yenisey ve Nuhoğlu, s. 819.

¹⁴⁴ Artuç ve Elmas, s. 376; Yenisey ve Nuhoğlu, s. 819; Öztürk v.d., s. 663; Ünsal, s. 228; Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku El Kitabı*, Beta, 2017, İstanbul, s. 490; Güngör, s. 71.

¹⁴⁵ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 376; Bıçak, s. 788; Yenisey ve Nuhoğlu, s. 831; Ercan, s.323.

¹⁴⁶ Sarıgül, s. 73.

¹⁴⁷ Öztürk v.d., s. 700.

maddesinde “*Katılan, suçtan zarar gören veya malen sorumlu kişiyi ceza muhakemesinde temsil eden avukatı*” şeklinde açıklanmıştır. Vekil veya müdafinin görevi ilk derece mahkemesinin son kararıyla son bulmayı; sanığın açık arzusuna aykırı olmamak kaydıyla, istinaf kanun yoluna başvurma hakkına sahiptir¹⁴⁸. Müdafii veya vekil davayı baştan takip edebileceği gibi, karar verildikten sonra seçilmiş olmasının istinaf kanun yoluna başvurulmasında bir önemi yoktur¹⁴⁹.

CMK'nın 261. maddesine göre sanık müdafii veya vekili sanığın lehine olmak kaydıyla istinaf yoluna başvurabilirler. Diğer bir deyişle müdafii veya vekil, sanık aleyhine istinaf yoluna gidemeyecektir. Kural, müdafinin, sanığın rızasına aykırı olarak istinaf kanun yoluna başvurmamasıdır. Ancak bu kuralın istisnasını CMK'nın 150/2. maddesinde yer alan düzenleme oluşturmaktadır. CMK'nın 150/2. maddesine göre “*Müdafii bulunmayan şüpheli veya sanık; çocuk, kendisini savunamayacak derecede malul veya sağır ve dilsiz ise, istemi aranmaksızın bir müdafii görevlendirilir*” şeklinde yapılan düzenlemeyle kimlere zorunlu müdafii atanacağı belirtilmiştir. Bu düzenleme gereğince, kanun hükmünde belirtilenler adına istinaf kanun yoluna zorunlu müdafiler başvurabilecektir. Kanun koyucu böyle bir düzenleme yaparak bu kişileri özel olarak koruma altına almaktadır¹⁵⁰. İstinaf kanun yoluna başvuru konusunda sanık ile müdafinin iradesi çelişmesi durumunda nasıl hareket edilmesi gerektiği CMK'nın 266/3. maddesinde “*150 nci maddenin ikinci fıkrası uyarınca, kendisine müdafii atanan şüpheli veya sanıklar yararına kanun yoluna başvurulduğunda veya başvuru kanun yolundan vazgeçildiğinde şüpheli veya sanık ile müdafinin iradesi çelişirse müdafinin iradesi geçerli sayılır*” şeklinde belirtilmiştir. Görüleceği üzere kanun hükmünde zorunlu müdafinin iradesine üstünlük tanınmıştır. Şunu da belirtmek gerekir ki, sanık kendisine atanan zorunlu müdafiden haberi var ise zorunlu müdafinin istemi geçerli olacak, aksi durumda sanığın haberi yok ise müdafiiye yapılan tefhim veya tebliğ sanık açısından hukuki sonuç doğurmayacaktır¹⁵¹.

Sanık istediği zaman avukatını azletme hakkına sahiptir. Ancak sanığın avukatını azlettiği tarih istinaf başvurusunda dikkate alınır¹⁵². İstinaf mahkemesince yapılan inceleme neticesinde sanık vekilinin azledildikten sonra istinaf isteminde

¹⁴⁸ Çulha v.d., s. 221; Şahin ve Göktürk, s. 249; Bıçak, s. 788; Ercan, s. 322.

¹⁴⁹ Ünsal, s. 231; Özbek v.d., s. 710; Sarıgül, s. 35; Çulha v.d., s. 228.

¹⁵⁰ Hakeri ve Ünver, s. 751; Cıvcık, s. 70.

¹⁵¹ Cıvcık, s. 75; Artuç ve Elmas, s. 380.

¹⁵² Artuç ve Elmas, s. 381.

bulunduğu tespit edilirse, bu durumda istinaf istemi reddedilir¹⁵³. Şayet azledilmeden önce geçerli bir başvuru var ise istinaf istemi b6lge adliye mahkemesi ceza dairesince denetlenecektir.

CMK'nın 273/4. maddesi gereğince istinaf kanun yoluna başvuran avukatın, istinaf isteminde gerekęe g6stermemesi başvurusunu geçersiz hale getirmez. Zorunlu m6dafii atanan katılan, sonradan vekaletname vererek başka bir vekil tayin eder ise, baro tarafından g6revlendirilen avukatın g6revi sona ereğinden dolayı artık katılan adına istinafa bařvuramaz¹⁵⁴.

4. Sanığın Eşi, Yasal Temsilcisi

CMK'nın 262. maddesine g6re “*şüpheli veya sanığın yasal temsilcisi ve eşi, şüpheli veya sanığa açık olan kanun yollarına s6resi içinde kendiliklerden başvurabilirler*” şeklinde d6zenleme yer almaktadır. Kanun maddesi dikkate alındığında sanığın eşi veya kanuni temsilcisi sanığın rızası aranmaksızın istinaf yoluna başvurabilecektir. Eşten anlamamız gereken, sanığın karısı veya kocasıdır¹⁵⁵. Yasal temsilcilerden anlaşılması gereken ise; sanığın kayyımı, vasisi ya da velisidir¹⁵⁶.

CMK'nın 262. maddesi gereğince sanığın yasal temsilcisi veya eşi, istinaf kanun yoluna sanığın başvuru hakkı olması halinde gidebilecektir. Diğer bir deyişe, ilk derece mahkemesince verilen son karara karşı sanık tarafından istinaf yoluna başvurma hakkı varsa, sanığın yasal temsilcisi ve eşi de ilk derece mahkemesinin verdiği son karara karşı istinaf kanun yoluna bařvurabilir¹⁵⁷. Kanuni temsilci veya eşin istinaf isteminde bulunması, sanığın istinaf isteminde bulunamayacağı anlamına gelmez.

CMK'da sanığın kanuni temsilcisi veya eşinin istinaf kanun yoluna başvurabileceği belirtilmiştir. Ancak sanığın kanuni temsilcisi veya eşi için ayrı bir başvuru s6resi ve y6ntemi d6zenlenmemiştir. Bu sebeple, kanun maddesinde yer alan bu kişilere mahkemenin kararı tebliğ edilmez. Sanığın yasal temsilcisi ve eşinin istinaf kanun yoluna başvurularındaki s6releri ise sanığın başvuru s6resine g6re

¹⁵³ Artuç, s. 999.

¹⁵⁴ Yenisey ve Nuhuğlu, s. 821.

¹⁵⁵ Centel ve Zafer, s. 839.

¹⁵⁶ Artuç ve Elmas, s. 384; Barış Duman, *B6lge Adliye Mahkemesi (İstinaf) Cumhuriyet Başsavcılığı*, Adalet Yayınevi, Ankara:2019, s. 46, Ünsal, s. 229.

¹⁵⁷ Özbek v.d., s. 711; Yenisey ve Nuhuğlu, s. 822; Öztürk v.d., s. 666; Aşkın, s. 127.

belirlenir¹⁵⁸. CMK'nın 262. maddesindeki düzenlenemeye göre, sanık istemese bile sanığın yasal temsilcisi veya eşi istinaf kanun yoluna başvurabilirler. Sanığın kanuni temsilcisi veya eşi ancak sanığın lehine istinaf kanun yoluna başvurabilir¹⁵⁹. Kanun maddesinde açıkça düzenlenmemiş ise de, sanığın eşi ya da kanuni temsilcisi istinaf yoluna kendiliklerinden başvurma hakkına sahip olsalar da, istinaf isteminden vazgeçerlerken sanığın rızası olmadan bu istemlerini geri alamazlar¹⁶⁰.

İstinaf kanun yoluna giden eş ile sanığın, kanun yoluna başvuru tarihinde evli olmaları gerekmektedir. Şayet başvurma tarihinden önce evlilik sona ermiş ise, eş sıfatı sona ereceğinden, artık bu kişinin sanık için istinaf kanun yoluna başvurması mümkün değildir¹⁶¹. İstinaf yargılamasına geçildikten sonra bu sıfatların sona ermesi, istinaf isteminin geçerliliğini etkilemez¹⁶². Bundan dolayıdır ki, sanığın yasal temsilcisi ve eşinin bu sıfatları var olduğu sürece, sanığa açık olan istinaf yoluna başvurma hakları vardır.

CMK'nın 273/4. maddesi gereğince istinaf kanun yoluna başvuran kanuni temsilci veya eşin, istinaf isteminde gerekçe göstermemeleri başvurularını geçersiz hale getirmez. İstinaf isteminin gerekçesiz olması istinaf mahkemesinin tüm yönüyle denetim yapacağı anlamına gelir¹⁶³.

5. Katılan, Katılma İsteği Karara Bağlanmamış, Reddedilmiş veya Katılan Sıfatını Alabilecek Surette Suçtan Zarar Görenler

CMK'nın 260. maddesinde katılan da istinaf yoluna başvurabilecekler arasında sayılmıştır. Kural olarak, suçtan zarar gören kişinin katılan sıfatını alabilmesi için kamu davasına katılma talebinin mahkemece karara bağlanması gerekmektedir.

Katılma talebinde bulunan suçtan zarar görenin isteği mahkeme tarafından olumlu veyahut olumsuz yönde bir karara bağlanmamış ise, bu durumda suçtan zarar gören istinaf kanun yoluna gidebilir¹⁶⁴. Katılma isteğinde bulunup isteği ret edilen suçtan zarar gören de istinaf yoluna başvurma hakkına sahiptir. Ancak her iki

¹⁵⁸ Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 55; Özbek v.d., s. 711; Artuç, s. 1002; Centel ve Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku El Kitabı, s. 500.

¹⁵⁹ Centel ve Zafer, s. 839; Duman, s. 46; Ünsal, s. 219; Akdeniz, s. 71.

¹⁶⁰ Erdem, s. 77.

¹⁶¹ Artuç, s. 1002; Duman, s. 46.

¹⁶² Sarıgül, s. 35; Öztürk v.d., s. 665; Ünsal, s. 229.

¹⁶³ Öztürk v.d., s. 700.

¹⁶⁴ Centel ve Zafer, s. 839; Bıçak, s. 788; Güngör, s. 50; Yurtcan, s. 518.

durumda da suçtan zarar görenin istinaf yoluna gidebilmesi için kamu davasına katılma yönünde bir talebinin olması gerekmektedir¹⁶⁵. Şayet, ilk derece yargılamasından haberi olmasına rağmen katılma yönünde bir istem söz konusu değilse, bu halde suçtan zarar gören istinaf kanun yoluna başvuramayacaktır¹⁶⁶. CMK'nın 260. maddesinde istinaf kanun yoluna başvuru hakkı olanlar arasında belirtilen “*katılan sıfatını alabilecek biçimde suçtan zarar görmüş bulunanlar.*” deyiminden kast edilen, duruşmadan haberi olmayan, haberdar edilmemiş kişi için kullanılmıştır¹⁶⁷. Katılma isteği mahkemece karar bağlanmamış, reddedilmiş veyahut katılan sıfatını alabilecek surette suçtan zarar görenlerin istinaf kanun yoluna başvurularında süre, mahkemenin kararından herhangi bir yolla haberdar oldukları andan itibaren başlar¹⁶⁸. Katılan veya katılan sıfatını alabilecek katılan, surette suçtan zarar görenlerin, şartları olduğu takdirde kendileri istinaf kanun yoluna başvurabilecekleri gibi, katılanın iradesine aykırı olmamak kaydıyla vekilleri de istinaf kanun yoluna başvurabilir¹⁶⁹. Katılan vekili, katılanın aleyhine istinaf kanun yoluna başvuramaz. CMK'nın 273/4. maddesi gereğince istinaf kanun yoluna başvuran katılan, istinaf isteminde gerekçe göstermemesi başvurusunu geçersiz hale getirmez.

6. Eşya ve Malvarlığı Zarara Uğrayan Kimseler ile Diğer Kişilerin Başvurusu

CMK'nın 258. maddesinde “*256 ncı maddeye göre verilecek hükümlere karşı Cumhuriyet savcısı, katılan ve 257 nci maddede belirlenen kişiler için istinaf kanun yolu açıktır.*” hükmü gereğince yargılama makamı tarafından müsadere kararı verilmesi halinde, bu karara karşı kimlerin istinaf yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir.

Görüleceği üzere, kanun maddesinde eşyanın değeri konusunda herhangi bir miktar belirlenmemiş olup, müsadere kararı verilmesi halinde eşyanın sahibi istinaf isteminde bulunabilecektir¹⁷⁰.

Tanık, bilirkişi ve üçüncü kişilerde istinafa başvurma hakkına sahiptirler¹⁷¹.

¹⁶⁵ Erdem, s. 74; Gökçen v.d., s. 636.

¹⁶⁶ Güngör ve Albayrak, s. 14; Centel ve Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku El Kitabı, s. 500.

¹⁶⁷ Şahin ve Göktürk, s. 250; Öztürk v.d., s. 663.

¹⁶⁸ Erdem, s. 75- 76.

¹⁶⁹ Bıçak, s. 788.

¹⁷⁰ Artuç, s. 986.

H. İstinaf Yoluna Başvurmanın Şartları

1. İstem Şartı

İstinaf başvurusu, özünde bir davadır¹⁷². İstinaf davasının üst mahkemenin önüne gitmesi için istisnalar hariç olmak üzere istek şartının gerçekleşmesi lazımdır¹⁷³. Bundan dolayıdır ki bölge adliye mahkemelerince yargılamanın yapılabilmesi için, başvuru hakkına sahip olanlar tarafından istinaf davasının açılması gerekmektedir. Yani yargılama mercii ancak önüne gelen uyuşmazlık hakkında değerlendirmede bulunabilir¹⁷⁴. Buda bize istinaf davasının talep üzerine açıldığını göstermektedir. İstinaf davasının değerlendirilmesinde kural olarak istem şartı aranırken, CMK'nın 272. maddesinde “*onbeş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin bölge adliye mahkemesince re’sen incelenir*” şeklinde düzenlenen hükümlerle bu kurala istisna getirilmiştir. Bu hallerde istinaf incelemesi re’sen yapılacaktır.

İstinaf istemi, kural olarak son kararı veren ilk derece mahkemesine yöneltilmektedir. Ancak tarafların kararına karşı istinaf yoluna başvuru makama gönderilmek üzere, başka yerdeki ilk derece mahkemesine yapacakları başvuruları da geçerli sayılmaktadır.

Yapılan yargılama sonucunda birden çok sanık hakkında hüküm kurulması halinde, her bir sanık aleyhinde verilen hüküm için istinaf isteminde bulunması gerekir. Aynı durum ilk derece mahkemesi sonucunda sanık hakkında birden fazla suçtan hüküm kurulmuş ise, sanık bu hükümlerden hangisine yönelik istinaf yoluna başvurduğunu belirtmelidir.¹⁷⁵

İstinaf kanun yoluna başvurabilecekler başlığı altında bahsettiğimiz; başvuru hakkına sahip kimselerce ne şekilde istinaf başvurusunda bulunacakları CMK'nın 273. maddesinde açıklanmıştır. CMK'nın 273/1. maddesine göre “*istinaf istemi, hükmü veren mahkemeye bir dilekçe verilmesi veya zabıt kâtibine bir beyanda bulunması suretiyle yapılır; beyan tutanağa geçirilir ve tutanak hâkime onaylattırılır*” şeklinde gayet açıklayıcı bir düzenleme yer almaktadır. Kanun

¹⁷¹ Yenisey ve Nuhoglu, s. 823; Öztürk v.d., s. 668; Centel ve Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku El Kitabı, s. 501; Bıçak, s. 789.

¹⁷² Sarıgül, s. 45; Toroslu ve Feyzioğlu, s. 397; Akdeniz, s. 73.

¹⁷³ Çınar, “İstinaf”, s. 17, www.jurix.com.tr/article/3279, E.T: 20/05/2019; Ünsal, s. 240; Şahin ve Göktürk, s. 267; Çulha v.d., s. 225; Yaşar, s. 3275; Özen, “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, s. 2360; Veysel Gültaş, *Tutuklama ve Kanun Yolları*, Bilge, Ankara, 2008, s. 287; Malkoç ve Yüksektepe, s. 1499; Taner, Ceza Muhakemeleri Usulü (1955), s.354.

¹⁷⁴ Sarıgül, s. 45; Artuç ve Elmas, s. 386; Erdem, s. 82; Özen, s. 867.

¹⁷⁵ Erdem, s. 83; Yenisey ve Nuhoglu, s. 851; Gökçen v.d., s. 658.

maddesinden anlaşılacağı üzere istinaf istemi kural olarak yazılı yapılmaktadır. Ancak başvurma hakkına sahip kimselerden Cumhuriyet savcısı hariç, sözlü olarak başvuru yapılması da mümkündür. İstinaf yoluna başvuracak tarafın, kararı veren mahkemenin zabıt kâtibine beyanda bulunmak suretiyle istinaf başvurusunda bulunmuş olacaktır. Zabıt kâtibince düzenlenen tutanak hâkime havale ettirilir. Kanaatimizce, burada hâkim tarafından yapılan havalenin istinaf başvurusunun geçerliliği konusunda herhangi bir etkisi yoktur. CMK'nın 273/4. maddesine göre istinaf isteminde bulununlar dilekçelerinde herhangi bir gerekçe göstermemeleri başvurularını geçersiz hale getirmeyecektir. Ancak bu kurala istisna getirilmiştir. CMK'nın 273/5. maddesi gereğince Cumhuriyet savcısının istinafa başvurusu halinde başvurma nedenlerini gerekçeli olarak göstermesi gerekir. Maddenin düzenlenmesindeki amaç Cumhuriyet savcısının sanığın lehine mi yoksa aleyhine mi başvurduğunun anlaşılmasını sağlamaktır¹⁷⁶.

İlgililerce istinaf başvurusu koşula bağlı olarak yapılamayıp, böyle bir durumda istinaf istemi reddedilecektir¹⁷⁷. Ayrıca taraflarca kısmi istinaf başvurusu mümkün olmayıp, ilgililerce yapılan başvuru tüm hükmü kapsayacaktır¹⁷⁸.

2. Süre Koşulu

CMK'nın 273/1. maddesinde “*hükmün açıklanmasından itibaren yedi gün içinde*” istinaf başvurusunda bulunulması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Kanunda istinaf isteminde bulunmak için yedi günlük bir süre öngörülmüştür. Kanunda öngörülen bu süre hak düşürücü niteliktedir¹⁷⁹. Ayrıca kanun maddesinde belirlenen süre geçerlilik koşullarından bir tanesidir. Sürenin başlangıcı, yerel mahkemece verilen kararın bütün unsurlarının tamamlanıp açıklandıktan sonra istinaf isteminde bulunulabilir¹⁸⁰. İlk derece mahkemesinin kararında bulunması gereken unsurlar; CMK'nın 223. maddesine göre belirlenen karar, sanık hakkında uygulanan kanun maddeleri, ceza miktarı, kanun yoluna başvuru süresi, başvurulacak mercii, tazminat isteme olanağı varsa bu durumda, belirtilmesi gerekir¹⁸¹.

¹⁷⁶ Artuç ve Elmas, s. 388; Şahin ve Göktürk, s. 268.

¹⁷⁷ Sarıgül, s. 46; Duman, s. 53; Erdem, s. 83.

¹⁷⁸ Güngör, s. 60; Öztürk v.d., s. 702.

¹⁷⁹ Öztürk v.d., s. 706; Sarıgül, s. 52; Bıçak, s. 789.

¹⁸⁰ Yenisey ve Nuhoglu, s. 852.

¹⁸¹ Artuç ve Elmas, s. 395; Erdem, s. 106; Adalet Bakanlığı, s. 96.

CMK'nın 273. maddesinde belirtilen süre hükmün sanığın yüzüne karşı veya gıyabında açıklanmasına göre değişiklik gösterecektir. Hüküm, istinaf yoluna başvurma hakkına sahip olanların yüzüne karşı açıklanmışsa kanun maddesinde düzenlenen yedi günlük süre hükmün açıklanmasından itibaren başlayacaktır. Eğer hüküm başvurma hakkına sahip olanların yokluğunda açıklanmışsa süre, CMK'nın 273/2. maddesi gereğince tebliğ tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır. Cumhuriyet savcılarının açısından ise sürenin başlangıcı CMK'nın 273/4. maddesine göre “*Ağır ceza mahkemelerinde bulunan Cumhuriyet savcılarının mahkemelerinin yargı çevresindeki asliye mahkemelerinin hükümlerine karşı, kararın o yer Cumhuriyet başsavcılığına geliş tarihinden*” itibaren başlayacağı belirtilmiştir. Kanun koyucu tarafından yasal sürenin düzenlenmesindeki amaç, kanun yoluna başvurulmuş kararların sonuçlanması ve uygulanmasının bir an evvel sağlanmasıdır¹⁸².

CMK'nın 39. maddesi dikkate alındığında başvuru süresi olan yedi günlük süre hesaplanırken hükmün açıklandığı ve tebliğ edildiği gün dikkate alınmaz. Aynı kanun maddesinde sürenin son günü tatil gününe denk geldiği takdirde, başvuru süresi, tatilin ertesi günü sona erecektir. CMK'nın 331/4. maddesine göre “*Adli tatile rastlayan süreler işlemez. Bu süreler adli tatilin bittiği günden itibaren üç gün uzatılmış sayılır*” şeklinde açık bir düzenleme bulunmaktadır. Böyle bir durumda sanığın istinaf istemine ilişkin sürenin son günü adli tatile denk gelmesi durumunda, adli tatilin bitmesine müteakip istinaf başvurusu üç gün uzatılmış sayılacaktır. Tutuklu işler adli tatilde de görülmeye devam ettiği için bu durumda olanlar için CMK'nın 331. maddesi uygulanmayacaktır¹⁸³. İstinaf isteminin, son günü idari izine denk gelmesi halinde ise herhangi bir şekilde süre uzamayacaktır.¹⁸⁴

İlk derece mahkemesince hüküm açıklandığı sırada sanık ve müdafinin bulunmaması halinde, başvurusu süresi Tebligat Kanunu'nun 11. maddesine göre kararın müdafie tebliği ile başlayacaktır. İlk derece mahkemesince yanlışlıkla sanık hakkında tebligat çıkarılmış olsa bile, başvuru süresi müdafie tebliği ile başlayacaktır. Böyle bir düzenleme yapılması kanaatimizce yerinde olmamıştır. Çünkü ilk derece mahkemelerince verilen, özellikle ağır ceza mahkemelerince sanık hakkında verilen cezalar hafif nitelikte değildir. Sanık ve yakınları açısından bu cezalar hayati önem taşımaktadır. Müdafinin yanlışlıkla başvuru süresini kaçırmaması

¹⁸² Yurtcan, s. 519.

¹⁸³ Öztürk v.d., s. 705; Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 64; Yaşar, s. 3276.

¹⁸⁴ Artuç, s. 1054.

halinde telafisi olmayan zararlar söz konusu olabilecektir. Bunların yaşanmaması adına başvuru süresinin sanığa tebliği ile başlamasının daha yerinde olacağını düşünmekteyiz.

3. Hukuksal Yarar Bulunması Şartı

Başvuru hakkına sahip olanların istinaf davası açabilmeleri için hukuksal bir menfaatinin olması gerekmektedir¹⁸⁵. Bu durum CMK'nın 276/1. maddesinde "...istinaf yoluna başvuranın buna hakkı yoksa hükmü veren mahkeme bir kararla dilekçeyi reddeder" şeklinde açıkça belirtilmiştir. Yani istinaf kanun yoluna başvurulabilmesi için tarafın hukuki ve kişisel yararı olmalıdır¹⁸⁶. Bu sebeple, menfaati ihlal edilmemiş kimse istinaf yoluna başvuramaz. Görüleceği üzere, hukuksal yarar istinaf için başvuru koşullarından bir tanesidir.

İstinaf yoluna başvurmada hukuki yarar şartının aranmasının sebebi, mahkemelerin gereksiz yere başvurular sonucunda meşgul edilmemesi ve iş yükünü artırmamasını önlemeye yöneliktir¹⁸⁷.

Hukuksal yarar, Cumhuriyet savcısının istinafa başvurduğu hallerde aranmayacaktır¹⁸⁸. Hukuka aykırı verilen her karar devletin hukuki yararına sürekli olarak zarar verir¹⁸⁹. Bu sebeple kamuyu temsil eden savcının istinaf yoluna başvururken hukuki yarar şartını sağlayıp sağlamadığına bakılmaz. Bu kuralın tek istisnası Cumhuriyet savcısının sanık lehine istinaf kanun yoluna başvurması halinde karşımıza çıkmaktadır. Bu halde, nasıl sanığın istinaf kanun yoluna gidebilmesi için hukuksal bir yararının olması gerekli ise Cumhuriyet savcısının da sanık lehine istinaf yoluna gitmesi halinde sanık adına hukuksal menfaatin olması gerekmektedir¹⁹⁰.

J. Otomatik İstinaf

Kural olarak istinaf yoluna başvurma hakkı olan kimseler bu yola gidip gitmemekte serbesttirler. Lakin bazı kararlar istem olmasa dahi re'sen istinaf incelemesine tabi olmaktadır. Bu kararlar CMK'nın 272/1. maddesinin ikinci

¹⁸⁵ Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 69; Tosun, s. 8; Özbek v.d., s. 704; Yenisey ve Nuhoglu, s. 853; Yurtcan, s. 517; Eryılmaz, s. 672; Karakehya, s. 608.

¹⁸⁶ Ünsal, s. 239; Gökçen v.d., s. 517.

¹⁸⁷ Öztürk v.d., s. 662.

¹⁸⁸ Yenisey ve Nuhoglu, s. 824; Cıvcık, s. 80.

¹⁸⁹ Yüce, s. 33.

¹⁹⁰ Erdem, s. 64.

cümlesinde “*Ancak, onbeş yıl ve daha fazla hapis cezalarına ilişkin hükümler*” şeklinde belirtilmiştir. Bu düzenleme ile ilk derece mahkemesince verilen ceza miktarına bağlı olarak otomatik istinaf söz konusu olmaktadır. Dikkat edilmelidir ki, kanun maddesinde belirtilen onbeş yıl hapis cezası sanığın aldığı tüm cezaların toplamı olarak değil, her bir ceza bakımından ayrı ayrı değerlendirilerek hesaplanmalıdır¹⁹¹. Kanun maddesi dikkate alındığında otomatik istinafa tabi kararlar¹⁹²;

- Onbeş yıl ve daha fazla hapis cezası,
- Müebbet hapis cezası,
- Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarıdır.

Otomatik istinaf sonucu yapılan yargılama neticesinde sanığın lehine ya da aleyhine sonuçlar doğabilir¹⁹³. Otomatik istinaf halinde kararı veren mahkemece yasal süre içerisinde ilgililerin istinaf istemleri olup olmadığı beklendikten sonra herhangi bir istem olmasa dahi denetlenmesi için dosya bölge adliye mahkemesine gönderilecektir.

Görüleceği üzere, kanuni düzenleme ile bazı mahkûmiyet kararlarına ilişkin re’sen istinaf kanun yolunun öngörülmesi, muhakeme hukuku ilkelerinden biri olan davasız yargılama olmaz ilkesinin istisnası niteliğindedir¹⁹⁴. Bu düzenleme temyiz kanun yolundan istinaf kanun yoluna nakledilmiştir¹⁹⁵.

K. Aleyhe Değişirme Yasağı

Hukuk sistemimizde ilk derece mahkemelerince verilen son kararlara yönelik sanık veya başvuru hakkına sahip kimselerin istinaf yoluna başvurması bir hak olarak düzenlenmiştir. Sanık, yasal temsilci veya eş ve müdafii istinaf yoluna başvurmakla daha olumlu bir karar elde etmek istemektedirler. Bu sebeple sanığın korkmadan istinaf yoluna başvurabilmesi amacıyla aleyhe değişirme yasağı müessesesi

¹⁹¹ Özbek v.d., s. 704; Güngör, s. 59.

¹⁹² Gökçen v.d., s. 654.

¹⁹³ Ersoy, Aleyhe Değişirme Yasağı, s. 332-333.

¹⁹⁴ Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, s. 31; Çulha v.d., s. 225; Bıçak, s. 794; Karakehya, s. 619; Taner, Ceza Muhakemeleri Usulü (1955), s. 354.

¹⁹⁵ Yenisey ve Nuhoglu, s. 874.

düzenlenmiştir¹⁹⁶. Aleyhe değiştirme yasağı kanun yolları arasında en çok istinaf ile karşımıza çıkmaktadır¹⁹⁷.

CMK'nın 283. maddesinde “*İstinaf yoluna yalnız sanık lehine başvurulmuşsa, yeniden verilen hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz*” şeklinde açıkça düzenlenmiştir. Kanun maddesi dikkate alındığında aleyhe değiştirme yasağı uygulanabilmesi için, öncelikle yerel mahkemece sanık hakkında verilmiş bir karar olmalıdır. Ayrıca mahkemece verilen bu karara yönelik sanık lehine başvuru yapılmış olması gerekir. Bu durumda CMK'nın 283. maddesinde belirlendiği üzere sanık hakkında “*yenden verilen hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır*” olamayacaktır. Hemen belirtmek isteriz ki kanun hükmünde cezadan bahsedilmiş olup, güvenlik tedbirine ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Bu sebeple sanık hakkında verilecek yeni hükümde güvenlik tedbirine ilişkin yapılan değişiklikler veya güvenlik tedbirine hükmedilmesi durumlarında aleyhe değiştirme yasağı söz konusu olmayacaktır. Kanun maddesinden anlamamız gereken diğer bir husus ise aleyhe değiştirme yasağı sonuç ceza miktarı ile alakalıdır. Bundan dolayı yargılama makamlarınca yapılan denetim sonucunda suçun hukuki niteliğine ilişkin değişiklikler yapılabilecektir.

CMK'nın 265. maddesinde aleyhe değiştirme yasağı ile alakalı olarak Cumhuriyet savcısı ačiusından özel bir düzenleme yer almaktadır. Kanun maddesinde “*Cumhuriyet savcısı, kanun yoluna sanık lehine başvurduğunda, yeniden verilen hüküm önceki hükümde tayin edilmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı*” içerebileceğine ilişkin düzenleme yapılmıştır. Cumhuriyet savcısı, istinaf yoluna başvururken sanık lehine ya da aleyhine olarak bu yola başvurabilir. Cumhuriyet savcısı, istinaf yoluna sanık lehine başvurmuşsa aleyhe değiştirme yasağı uygulanır. Belirtmek gerekir ki, CMK'nın 265. maddesinin ilk cümlesinde Cumhuriyet savcısının aleyhe istinaf yoluna başvurması halinde, istinaf mahkemesince yapılan yargılama sonucunda verilen kararın sanığın lehine olarak bozulması ya da değiştirilmesi mümkündür. Böyle bir durumda sanığın lehine karar verilmesi halinde aleyhe değiştirme yasağı göz önünde bulundurulacaktır.

¹⁹⁶ Centel ve Zafer, s. 846; Ersoy, Aleyhe Değiştirme Yasağı, s.65- 66; Sesim Soyer Güleç, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değiştirme Yasağı”, *D.E.Ü Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, C. 21, Özel Sayı, 2019, <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/SESIM-SOYER-GULEC.pdf>, E.T; 12/10/2019; Seydi Kaymaz, “Ceza Muhakemesinde Aleyhe Değiştirme Yasağı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 2, 2013, s. 1404; Ormanoğlu, s. 91.

¹⁹⁷ Ersoy, Aleyhe Değiştirme Yasağı, s. 391.

CMK’da aleyhe değiştirme yasağına ilişkin yapılan düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, mahkemelerce yapılan yargılama sonucunda karar verilirken sanık hakkında verilmiş ilk ceza miktarı ile yeniden yargılama sonrasında verilen son ceza miktarı karşılaştırılıp, sonuç cezanın ilk ceza miktarında fazla olmaması göz önünde bulundurulacaktır.

L. İstinaf Başvurusundan Vazgeçme veya İstinaf Davasının Geri alınması

Vazgeçme kavramının sözlük anlamı, hakkı olarak gördüğü bir Őeyi istememektir¹⁹⁸. Geri alma ise, verilen bir Őeyin geri alınması olarak tanımlanmıřtır¹⁹⁹. CMK’nın 266/1. maddesinde düzenlenen hükümde istinaf başvurusundan vazgeçilmesi terimi kullanılmış ise de, aslında anlatılmak istenen istinaf isteminin geri alınmasıdır. İlk derece mahkemesince verilen kararlara yönelik başvuru hakkına sahip kimselerce başvuru yapılabilmesi nasıl ki kanun koyucu tarafından özel olarak düzenlenmişse, aynı Şekilde bu kimselerin başvurularını geri alması da kanun maddesinde belirtilmiştir. CMK’nın 266/1. maddesinde istinaf başvurusunun geri alınması “*merciı tarafından karar verilmeye kadar*” geçerli olacağı belirtilmiştir. Ancak kanun maddesinde belirtilen karar verilmeye kadar deyiminde anlamamız gereken, hükmün kesinleşmesine kadar istinaf başvurusunun geri alınabileceğidir.²⁰⁰.

Kural olarak geri alma istemi başvuru hakkına sahip kimseler tarafından kullanılmaktadır. Ancak kanun koyucu tarafından istinaf başvurusunun geri alınmasına ilişkin başvuru hakkına sahip bazı kimseler hakkında sınırlama getirilmiştir. CMK’nın 266. maddesi incelendiğinde istinaf başvurusunun geri alınması konusunda Cumhuriyet savcısı ile müdafii ve vekil hakkında özel bir düzenleme getirilmiştir. CMK’nın 266. maddesi dikkate alındığında Cumhuriyet savcısının istinaf yoluna sanık lehine başvurduğu takdirde, istinaf başvurusu geri alınırken sanığın rızası aranacaktır. Müdafii ve vekil açısından ise istinaf başvurusunun geri alınması için “*vekletnamede bu hususta özel yetkili kılınmış olması*” gerektiği belirtilmiştir. Müdafii ve vekil istinaf yoluna başvururken sanık tarafından herhangi bir yetkilendirme durumu söz konusu değilken, istinaf isteminin

¹⁹⁸ www.tdk.gov.tr, E.T. 17/05/2020.

¹⁹⁹ www.tdk.gov.tr, E.T. 17/05/2020.

²⁰⁰ Erdem, s. 93; ztrk v.d., s. 676.

geri alınmasından sanığın bu durumu vekâletnamesinde özellikle belirtmesi gerekmektedir. Zorunlu müdafii atanması halinde nasıl bir yol izleneceği ise CMK'nın 266/3. maddesinde düzenlenmiştir. Kanun maddesine göre istinaf isteminin geri alınmasında müdafinin iradesine üstünlük tanınmıştır.

Yasal temsilci ve eşin başvurudan vazgeçmesi halinde ne yapmaları gerektiğine ilişkin herhangi bir düzenleme söz konusu değildir. Böyle bir durumda sanığın çıkarını korumak adına Cumhuriyet savcısı, müdafii ve vekilin istinaf başvurusunu geri alırken sanığın rızası ve özel yetkilendirmesine bağlı kılmışken, yasal temsilci ve eşinde mefhumu muhalifinden sanığın rızası olmaksızın istinaf başvurularını geri almamaları gerekmekte olduğunu düşünüyoruz. Katılan açısından istinaf isteminin geri alınmasında ise herhangi bir koşulun arandığına ilişkin kanun maddesinde herhangi bir hüküm yer almamıştır. Bu sebeple katılan, sanığın rızası aranmadan istinaf istemini geri alabilir.

M. İstinaf Yoluna Başvurmanın Etkileri

1. Aktarma Etkisi

İstinaf kanun yoluna başvuru sonucunda, ilk derece mahkemesince verilen kararın üst dereceli bir yargılama makamınca denetlenmesine aktarma etkisi denir²⁰¹. Yargılama makamı tarafından verilen kararın yanlış olması halinde uyuşmazlığı çözecek olan makam, ilk kararı veren makamdaki başka bir makamdır²⁰². Görüleceği üzere kararı veren mahkeme, vermiş olduğu kararda hukuka aykırılık olduğunu fark etse bile, artık bu kararını değiştiremez. İstinaf kanun yolu da dâhil olmak üzere tüm olağan kanun yollarına başvuru halinde aktarma etkisi söz konusu olmaktadır. 5235 sayılı Kanununun 3. maddesine göre istinafa başvurulması ile birlikte, ilk derece mahkemesince verilen kararlar bölge adliye mahkemeleri tarafından incelenecektir.

2. Yayılma Etkisi

Yayılma etkisi, istinaf yoluna sanıklardan bazılarının başvurusu halinde, istinaf incelemesi neticesinde verilecek kararın diğer sanıklar üzerindeki etkisinin ne olacağı ile ilgilidir²⁰³. İstinaf kanun yoluna başvuru sonucunda verilecek kararın,

²⁰¹ Yurtcan, s. 479; Özbek v.d., s. 734; Artuç, s. 1059; Yenisey ve Nuhoğlu, s. 857; Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 82.

²⁰² Yüce, s.7; Bıçak, s. 790; Öztürk v.d., s. 710; Gökçen v.d., s. 639; Erdem, s. 115; Hakeri ve Ünver, s. 764.

²⁰³ Özbek v.d., s. 705; Bıçak, s. 790; Artuç, s. 1059; Akdeniz, s. 68; Yaprak Öntan, "İstinaf Kanun Yolunda Bozmanın Sirayet Sorunu", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 128, 2017, s. 149.

istinafa başvuranların dışındakileri etkilemesi mümkündür²⁰⁴. Yayılma etkisi, davasız yargılama olmaz ilkesinin bir istisnasıdır²⁰⁵.

CMK'nın 280/3. maddesine 2017 yılında eklenen hükümde “*Birinci ve ikinci fıkra uyarınca verilen kararların sanık lehine olması hâlinde, bu hususların istinaf isteminde bulunmamış olan diğer sanıklara da uygulanma olanağı varsa bu sanıklarda istinaf isteminde bulunmuşçasına verilen kararlardan yararlanırlar*” şeklinde yapılan düzenleme ile istinaf kanun yoluna başvurunun diğer sanıklara sirayeti düzenlenmiştir²⁰⁶. Değişiklik sonrasında istinaf mahkemelerinin yargılama sonucunda vermiş olduğu kararlar sanıkların lehine ise ve bu hususların istinaf yoluna başvurmayan sanıklar yönünden de uygulanması mümkünse bu sanıklar istinaf isteminde bulunmuş gibi verilen karardan yararlanacaktır.

Bölge adliye mahkemelerince verilen kararlara karşı ilk derece mahkemelerinin direnme yetkisi yoktur. Bu sebeple, yayılma etkisinin bölge adliye mahkemelerince verilen bozma kararları sonrasında sürmesi söz konusu olmaz²⁰⁷. Yayılma etkisi sayesinde aynı olaydan dolayı yargılanan sanıklar hakkında farklı kararların ortaya çıkmasının önüne geçilmiş olacaktır.

3. Durdurma Etkisi

Durdurma etkisi, istinaf kanun yoluna başvuru üzerine ilk derece mahkemesince verilen hükmün infazının durmasına denir²⁰⁸. Diğer bir deyişle, yasal süre içerisinde yapılmış istinaf başvurusu hükmün kesinleşmesini engellemektedir²⁰⁹. Hükmün infazının durması için başvurunun süresi içerisinde yapılması gerekmektedir. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununun 4. maddesinde “*Mahkûmiyet hükümleri kesinleşmedikçe infaz olunamaz*” şeklinde açık bir düzenleme yer almaktadır. Görüleceği üzere istinaf kanun yoluna başvurulması halinde istinaf merciince karar verilinceye kadar hükmün doğması engellenmiş

²⁰⁴ Erdem, s. 118; Bıçak, s. 790; Hakeri ve Ünver, s. 764.

²⁰⁵ Özen, s. 869; Ormanoğlu, s. 11.

²⁰⁶ Çulha v.d., s. 230; Özbek v.d., s. 746.

²⁰⁷ Erdem, s. 119; Artuç ve Elmas, s. 406; Centel ve Zafer, Ceza Muhakemesi Hukukunda El Kitabı, s. 511.

²⁰⁸ Bıçak, s. 790; Özbek v.d., s. 738; Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 83; Yaşar, s. 3281; Çınar, “İstinaf”, s. 19, www.jurix.com.tr/article/3279, E.T: 20/05/2019.

²⁰⁹ Yurtcan, s. 528; Artuç, s. 1060; Çulha v.d., s. 230; Yüce, s. 7; Şahin ve Göktürk, s. 256; Erdem, s. 119; Akdeniz, s. 67; Hakeri ve Ünver, s. 764; Malkoç ve Yüksektepe, s. 1507; Noyan, s. 455.

olacaktır²¹⁰. İlk derece mahkemelerince verilen kararların otomatik istinaf denetimine tabi olması dışında, verilen kararlara kanunda belirtilen süre içerisinde geçerli bir başvuru yapılmaması halinde karar kesinleşecektir. Kısmi kesinleşme söz konusu değildir. İstinaf yoluna başvurulması üzerine hükmün tamamı kesinleşmektedir²¹¹. Kanun koyucu tarafından CMK'nın 272/3. maddesinde belirtilen kararlara karşı istinaf kanun yolu kapatılmıştır. Dolayısıyla bu kararlar verildikleri anda kesindirler.

İstinaf isteminin geri alınması neticesinde ilk derece mahkemesince verilen son karar kesinleşmeyecek olup; istinaf yoluna başvurma hakkına sahip kimselerce yasal süre içerisinde tekrardan başvuru yapılabilecektir²¹².

N. İstinaf Nedenleri

1. Genel Olarak

İstinaf nedeni, ilk derece mahkemelerinin vermiş oldukları son kararları üzerine bölge adliye mahkemesince yapılan incelemeler neticesinde CMK'nın 280. maddesinde yer alan “*bozma veyahut davanın yeniden görülmesine*” imkân veren neden olarak açıklanabilir. CMK'nın 280. maddesinde kanun istinaf nedenlerini “*.....usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılık, delillerde veya işlemler herhangi bir eksiklik, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olmaması*” şeklinde belirtmek istemiştir²¹³.

CMK'da istinaf nedenleri ayrı bir başlık altında düzenlemek yerine CMK'nın 280. maddesinde “*bölge adliye mahkemesinde inceleme ve kovuşturma*” başlığı altında düzenlenmiştir. Yeni CMK'nın kabulünden önce yürürlükte bulunan 1412 sayılı CMUK'un 307. maddesi içeriğinde temyiz nedeni olarak kanuna aykırılık şartı öngörülmüşken CMK'da üst kavram olan hukuka aykırılık kavramına yer verilmiştir²¹⁴.

Hukuka aykırılıktan ne anlamamız gerektiği CMK'nın 288/2. maddesinde açıklanmıştır. CMK'nın 288/2. maddesine göre “*bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması*” şeklinde tanımlanmıştır. Bu sebeple istinaf mahkemesi, ilk derece mahkemesi hâkimi tarafından uygulanan hukuk kuralının doğru uygulanıp

²¹⁰ Gökçen v.d., s. 640; Melis Taşpolat Tuğsavul, “İstinaf İncelemesi Sonucunda Verilebilecek Kararlar”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S.314, 2018, s. 317.

²¹¹ Yenisey ve Nuhoğlu, s. 857; Sarıgül, s. 67; Özen, “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, s. 2367.

²¹² Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 81.

²¹³ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 394; Güngör, s. 69; Özbek v.d., s. 750; Karakehya, s. 635.

²¹⁴ Ünsal, s. 246.

uygulanmadığını inceleyecektir. İstinaf mahkemesince yapılan denetim sonrasında, yargılamayı yapan makamınca verilen hükmün hukuka uygun olmadığı anlaşılırsa, CMK'nın 280. maddesine göre “*bozma veya davanın yeniden görülmesi*” yönünde karar verecektir.

2. Bozmayı Gerektiren Hukuka Aykırılıklar

CMK'ya göre, birtakım muhakeme hukuku normlarının yanlış uygulanması veya eksik uygulanması sonucu ortaya çıkan hukuka aykırılıkların son karara etki edip etmediğine ilişkin bölge adliye mahkemesince herhangi bir değerlendirme yapılmayacaktır. Hukuka kesin aykırılık hali dediğimiz bu hallerde, bölge adliye mahkemesince tespit edilen hukuka aykırılığın hükme etki edip etmediğine bakılmaksızın bozma kararı verilecektir²¹⁵. Bölge adliye mahkemesince verilen bozma kararı kesin niteliktedir²¹⁶. Hukuka kesin aykırılık halleri dediğimiz bu haller, mutlak istinaf nedenleri olarak da adlandırılmaktadır. CMK'nın 289. maddesi incelendiğinde, görülecektir ki mutlak istinaf nedenleri sınırlı olarak sayılmış olup, yorum yoluyla genişletmek mümkün değildir. CMK'nın 289. maddesinde belirtilenler dışında bölge adliye mahkemelerince herhangi bir gerekçeyle bozma kararı verilemeyecek. Farklı hataların tespiti halinde bölge adliye mahkemesince duruşma açılarak yeniden yargılama yapılacaktır. Bozma kararı üzerine bölge adliye mahkemesince dosya yeniden incelenmesi ve hüküm kurulması amacıyla ilk derece mahkemesine gönderilecektir²¹⁷.

a. Mahkemenin Kanuna Uygun Olarak Teşekkül Etmemesi

Hukukumuzda mahkemelerin yapılıması 5235 sayılı Teşkilat Kanunu ile düzenlenmiştir. Hükmün, kanunda yazılı kurallara göre hukuka uygun teşekkül etmemiş mahkemece verilmesi CMK'nın 289/1. maddesinde düzenlenen ilk kesin hukuka aykırılık halini oluşturmaktadır. Anayasamızın 142. maddesinde yer alan hükme göre ülkemizde mahkemelerin kurulması, çalışma şekilleri, yetkileri ve sorumlulukları kanunla belirlenir. Mahkemelerin davaya bakabilmeleri için aranacak olan ilk şart, hukuka uygun olarak kurulmuş bir mahkeme teşkilatının bulunmasıdır.

²¹⁵ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 394- 395; Adalet Bakanlığı, s. 169; Yaşar, s. 3294; Özen, “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, s. 2354; Ünver, s. 20; Eryılmaz, s. 695; Karakehya, s. 636; Bahri Öztürk, Mustafa Ruhan Erdem, Veli Özer Özbek, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin, Ankara, 1999, s. 880.

²¹⁶ Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, s. 42; Parlar ve Hatipoğlu, s. 1838.

²¹⁷ Ünsal, s. 247; Özbek v.d., s. 743; Yenisey ve Nuhoğlu, s. 863.

Bu sebeple kanunda yazılı olan şartları taşımayan mahkemenin verdiği karar, mutlak istinaf nedenleri arasında sayılmıştır. İlk derece mahkemesince yapılan duruşmada Cumhuriyet Savcısının katıldığı duruşmada, Cumhuriyet Savcısının yokluğunda karar verilmesi veya heyet halinde çalışan mahkemelerde hâkimlerden birinin duruşmaya katılmaması halinde kanun uygun olarak oluşmuş mahkemeden söz etmek mümkün değildir²¹⁸.

b. Kanunen Yasaklanmış Bir Hâkimin Hükme Katılması

CMK'nın 22 ve 23. maddelerinde hâkimlerin davaya bakamayacağı ve katılamayacağı haller açıkça belirtilmiştir. Bu gibi hallerde hâkimin somut olayda tarafsız hareket edemeyeceği düşünülerek, hâkimlik görevini yerine getirmesinden kanun gereği yasaklanmış olup, kesin hukuka aykırılık halleri arasında sayılmıştır²¹⁹. Taraflarca ileri sürülen bu durum bölge adliye mahkemesince öncelikli olarak araştırılacaktır.

c. Hakkındaki Red İstemi Kanuna Aykırı Olarak Kabul Edilmeyen veya Reddedilen Hâkimin Hükme Katılması

CMK'nın 22 ile 23. maddeleri gereğince ret isteminde bulunan ilgililerin ret istemi kabul olduğu takdirde hâkimin hükme katılması veya ilgililerin ret isteminin hukuka aykırı olarak reddedilip yargılamaya devam olunması mutlak bozma nedenidir²²⁰. Burada iki husus öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki başvuru hakkına sahip ilgililer tarafından yapılan ret isteminin kabulüne rağmen yasaklı hâkimin hükme katılması, diğer husus ise ilgililerin ret isteminin hukuka aykırı olarak reddedilip hâkim tarafından yargılamaya devam olunmasıdır²²¹. Ayrıca, CMK'nın 22. ve 23. maddeleri dışında da hâkimin tarafsızlığını şüpheye düşürecek hallerden kaynaklı olarak hâkim davaya bakmamak zorunda kalabilir²²².

Ret istemi kanuna uygun olarak yapıldıktan sonra, ret istemini incelemeye yetkili merciinde usulüne uygun olarak bu istemi inceleyip reddetmesi halinde herhangi bir sorun yoktur. Reddi istenen hâkim önündeki davaya bakmaya devam

²¹⁸ Artuç ve Elmas, s. 459; Adalet Bakanlığı, s. 146; Duman, s. 65; Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 135; Özbek v.d., s. 752; Parlar ve Hatipoğlu, s. 1838.

²¹⁹ Artuç, s. 1125; Duman, s. 66; Eryılmaz, s. 696; Parlar ve Hatipoğlu, s. 1839.

²²⁰ Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 139; Artuç ve Elmas, s. 461.

²²¹ Ünsal, s. 250; Adalet Bakanlığı, s. 147; Parlar ve Hatipoğlu, s. 1839.

²²² Özbek v.d., s. 753.

edecektir. Ancak ret istemi, inceleme mercii tarafından hukuka aykırı olarak reddedilmişse, o zaman hâkim önündeki davaya bakmaya devam edemez²²³.

d. Mahkemenin Kanuna Aykırı Olarak Davaya Bakmaya Kendini Görevli veya Yetkili Görmesi

Mahkemenin görevli olup olmadığı kamu düzenine ilişkindir²²⁴. Yani görevsizlik iddiası yargılamanın her aşamasında ileri sürülebilir. Yargılamayı yapan mahkeme, görevli olup olmadığı konusunda herhangi bir talep ile bağlı olmaksızın re'sen karar verebilir²²⁵. Fakat, duruşma sırasında suçun hukuki vasfının değişmesi gerekçe gösterilerek dosyanın alt dereceli mahkemeye gönderilmesi söz konusu değildir²²⁶.

Görevli olmadığı halde görevliymiş gibi hareket eden hâkimin veya mahkemenin yaptığı işlemler geçerli değildir. CMK'nın 7. maddesinde bu durum şöyle düzenlenmiştir; *“Yenilenmesi mümkün olmayanlar dışında, görevli olmayan hâkim ve mahkemece yapılan işlemler hükümsüzdür.”* Görüldüğü üzere görevsiz hâkim veya mahkemece yapılan tüm işlemler yenilenecektir.

Yer bakımında yetki kuralları ise, hâkimin veya mahkemenin neredeki işlere bakacağını gösteren kurallardır²²⁷. Yetki kuralları da görev kuralları gibi kesin hukuka aykırılık hallerindedir. Ancak, yetkisizlik kararına itirazın geçerli sayılabilmesi için görevsizlik kararından farklı olarak, yetkisizlik itirazı kanunun öngördüğü yasal süreler içerisinde yargılama makamlarına bildirilmesi gerekmektedir²²⁸. Görüldüğü üzere, yargılamayı yapan makamın gerek görev yönünden gerekse de coğrafi yönden yetkisi konusunda hukuka aykırılık bulunması halinde, bu aykırılıklar bozma nedeni yapılmaktadır²²⁹.

e. Duruşmanın Kanunen Mutlaka Hazır Bulunması Gereken Kişilerin Yokluğunda Yapılması

Kanuni düzenlemeler gereğince duruşmada hazır olması gereken tarafların mutlaka bulunması gerekir. Bölge adliye mahkemesi yaptığı incelemede, yargılamayı

²²³ Yargıtay 10. Ceza Dairesi, 13/10/2016, 2016/133 E.- 2016/2984 K., UYAP, E.T; 15/05/2019.

²²⁴ Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 140; Özbek v.d., s. 754.

²²⁵ Duman, s. 66.

²²⁶ Artuç ve Elmas, s. 461.

²²⁷ Ünsal, s. 250.

²²⁸ Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 140- 141; Artuç, s. 1127.

²²⁹ Özbek v.d., s. 754.

yapan mahkemenin kanunen bulunması gereken süjelerin yokluğunda karar verdiğini tespit ederse, bu durumda söz konusu kararı bozup tekrardan yargılama yapmak üzere dosyayı ilk derece mahkemesine gnderecektir²³⁰. Belirtmek gerekirse, duruşmalara katılıp katılmama konusunda irade serbestisine sahip olanların, duruşmaya katılmamaları herhangi bir aykırılık oluřturmaz²³¹.

CMK'nın 188. maddesinde yargılamanın kimlerin varlığı halinde yürütüleceği açık bir Şekilde gösterilmiştir. Bunlar; duruşma sırasında hâkim, ktip, Cumhuriyet savcısı, sanık ve zorunlu müdafiliğin söz konusu olduğu durumlarda mdafidir. Kanun maddesinde Cumhuriyet savcısından bahsedilmiş ise de, Cumhuriyet savcısının duruşmaya katılmaması gerektiren istisnalar mevcuttur. rnek vermek gerekirse 5395 sayılı ocuk Koruma Kanununun 25. maddesi gereğince ocuk mahkemesindeki duruşmalara Cumhuriyet savcısı katılamayacaktır.

f. Duruşmada Açıklık İlkesinin İhlali

Gerek Anayasa'mızın 141. maddesinde gerekse de CMK'nın 182/1. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, duruşma herkese açıktır. Düzenlemelerden anlaşılacağı üzere duruşmalar alenidir. Duruşmaların açık yapılması ceza yargılamasının temel ilkelerindedir. Bu düzenleme gereğince açıklık, mahkemece yapılan duruşmanın başlamasından hüküm aşamasına kadar geçen sürece kadar devam eder²³². Açıklıktan anlaşılması gereken, duruşma salonlarına isteyen herkesin girebilmesidir. Ancak günümüzde fiziki koşulların elverişsizliği nedeniyle getirilen sınırlamalar açıklık ilkesine aykırılık olarak değerlendirilmez. Yargılamaların kamuya açık olmasındaki amaç; mahkemelerin bir nevi kamu tarafından denetlenmesine olanak tanımaktır.

Ancak tüm bu kurallara rağmen duruşmaların açık yapılmasının istisnaları mevcuttur. Bu kurallar kamu yararının korunması amacı ile getirilmiştir. Anayasamızda ve kanunumuzda duruşmaların kapalı yapılması gereken haller açıkça düzenlenmiştir. Anayasanın 141/1. maddesinde mahkemece yapılacak *“Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kaldığı”* haller için geçerlidir. Görüleceği üzere duruşmaların kapalı yapılması kanunda düzenlenen hallerin varlığı halinde söz

²³⁰ Adalet Bakanlığı, s. 147; Duman, s. 68.

²³¹ zbek v.d., s. 755.

²³² Artuç, s. 1128; CGK, 13/10/2009, 2009/6-82- 2009/231, UYAP, E.T; 16/05/2019.

konusu olacaktır. Açıklık ilkesi gereği bir duruşmanın kapalı yapılması mutlak bir bozma nedenidir. Ancak gizli yapılması gereken bir duruşma açık yapılmış ise bu husus bozma nedeni olarak görülmemektedir²³³.

g. Hükümün Hukuka Aykırı Yöntemlerle Elde Edilen Delile Dayanması

Anayasa'nın 38. maddesinde “*Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez.*” şeklinde düzenlenen hüküm ile CMK'nın 217/2. maddesinde “*Delil, kanuna aykırı olarak elde edilmişse red olunur.*” şeklindeki hüküm birlikte değerlendirildiğinde, kanunlarımızda yer alan düzenlemelere göre hukuk aykırı olarak elde edilmiş deliller hükme esas alınmayacaktır. Hukuka aykırı elde edilmiş deliller hükme esas alınmış ise bu durum mutlak bozma nedenidir.

CMK'nın 289/1-i bendinde düzenlenen “*hükümün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması*” hükmü 1412 sayılı CMUK'da yer almayıp CMK'da kesin hukuka aykırılık hallerinden biri olarak kabul edilmiştir²³⁴. Kanun koyucu, bu düzenleme ile sanık hakkında isnat edilen suçun hukuka uygun olarak elden edilen delillerle ispat edilebileceğini, hukuka aykırı olarak ele geçen delillerle sanık hakkında hüküm kurulamayacağını düzenleyerek adil yargılanma hakkını ön plana çıkarmıştır²³⁵.

Yargıtay'ın vermiş olduğu kararlar incelendiğinde, hukuka aykırı olarak ele geçirilen delillerin hükme esas alınmaması gerektiğini, hukuka aykırı deliller olmadan sanık hakkında ceza verilmesine olanak bulunmadığı durumda, sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerektiğini kabul etmektedir²³⁶.

3. Nispi İstinaf Nedenleri

İstinaf mahkemesi, önüne gelen dava dosyasını incelerken öncelikle yerel mahkemece verilen karardaki hukuka aykırılığın CMK'nın 289. maddesinde sınırlı sayıda belirtilen kesin hukuka aykırılık hükümleri kapsamında kalıp kalmadığına bakacaktır²³⁷. İstinaf mahkemesince yapılan denetim sırasında kesin hukuka aykırılık halleri dışında yerel mahkemenin kararında farklı hukuka aykırılıklar tespit edilebilir,

²³³ Yargıtay 5. CD., 2010/11941 E.- 2010/4074 K., UYAP, E.T: 16.05.2019.

²³⁴ Özbek v.d., s. 756.

²³⁵ Ünsal, s. 256.

²³⁶ Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 16. CD., 2016/160 E.- 2016/133 K. UYAP, E.T: 16/05/2019.

²³⁷ Ünsal, s. 258; Ünver, s. 20; Parlar ve Hatipoğlu, s. 1842.

bu tarz hukuka aykırılıklar nispi istinaf nedeni sayılmaktadır²³⁸. Başka bir deyişle mutlak istinaf nedeni sayılmayan aykırılıklar, nispi istinaf nedeni olarak nitelendirilmektedir.

Ayrıca somut olayda istinaf nedenlerinin bir veya bir kaçının aynı anda bulunması durumunda, hangi hukuka aykırılığın önce dikkate alınacağına ilişkin bir düzenleme kanunda yer almamaktadır²³⁹. Ancak kesin hukuka aykırılık hallerinde ilk derece mahkemesince verilen son karar bozulup geri gönderileceğinden dolayı, ayrıca diğer aykırılıkları gidermekle uğraşmak zaman kaybına neden olabilir. Bundan dolayı öncelikli olarak kesin hukuka aykırılık halinin incelenmesinin usul ekonomisi açısından faydalı olacağı düşüncesindeyiz.

O. İstinaf Başvurusunun İlk Derece Mahkemesince İncelenmesi

CMK'nın 276. maddesine göre, istinaf istemi kural olarak son kararı veren ilk derece mahkemesine yöneltilmektedir. İlgililerin istinaf başvurusu, ilk olarak kararı veren mahkemece denetime tabi tutulmaktadır. Mahkemece yapılacak denetimin kapsamı CMK'nın 276/1. maddesinde belirlenmiştir. CMK'nın 276/1. maddesine göre;

- İstinaf yoluna yasal süresinde başvurulup başvurulmadığına,
- Aleyhine istinaf yoluna başvurulamayacak karar olup olmadığına,
- İstinaf yoluna başvuranın buna hakkı olup olmadığına, bakılır.

İlk derece mahkemesince yukarıda yazılı hükümler kapsamında bir inceleme yapılacaktır. Kanun maddesinde ilk derece mahkemesince hangi sebeplerle denetim yapılacağı tek tek belirtilmiştir. Bunlar dışında belirtilen bir sebeple inceleme yapılamayacaktır.

İstinaf istemi üzerine hükmü veren mahkemece yapılan inceleme sonucunda istinaf başvurusunun yukarıda yazılı şartları taşımadığı anlaşıldığı takdirde, hükmü veren mahkemece başvuru dilekçesi reddedilir²⁴⁰. Böyle bir düzenleme ile kanun koyucu tarafından, kanun maddesinde belirtilen şartları taşımayan başvuruların bölge adliye mahkemelerinin iş yükünü artırmaması ve dava sürecinin uzamamasının

²³⁸ Duman, s. 74; Adalet Bakanlığı, s. 187; Artuç, s. 1125; Özbek v.d., s. 751; Öztürk, Erdem ve Özbek, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, s. 880.

²³⁹ Öztürk v.d., s. 699.

²⁴⁰ Yurtcan, s. 488; Şahin ve Göktürk, s. 269; Çulha v.d., s. 232; Çınar, "istinaf", s. 20, www.jurix.com.tr/article/3279, E.T: 20/05/2019.

önüne geçmeyi sağlamak amacıyla ilk denetim filtresi konulmak istenmiştir²⁴¹. CMK'nın 276/2. maddesine göre, son kararı veren mahkemenin istinaf istemini reddetmesi halinde ret kararı ilgililere tebliğ edilecektir.

CMK'nın 276. maddesine göre, ilk derece mahkemesince yalnızca kanunda belirtilen hükümler çerçevesinde ret kararı verilecektir. İstinaf yoluna başvuran tarafın, başvurusunun neden reddolunduğu ilk derece mahkemesi kararında açıklayıcı bir şekilde belirtilmelidir. Mahkeme hüküm fıkrasında verdiği karara karşı başvurulacak kanun yolunu, merciini, süresini ve başvuru şeklini göstermek zorundadır²⁴². Hükmü veren mahkeme istinaf başvurusu reddedildikten sonra gerekçesini yazarken istinaf başvurusunun gerekli şartları taşıdığını anlasa bile, artık kararında değişiklik yapamaz²⁴³.

Hükmü veren mahkemece verilen ret kararına karşı CMK'nın 276/2. maddesinde belirtilen yasal süre içerisinde, başvuru dilekçesi bölge adliye mahkemesine gönderilmek üzere ilk derece mahkemesine verilir²⁴⁴. Başvuru dilekçesinin ilk derece mahkemesi yerine başka bir mahkemeye verilmesi hak kaybına sebep olmayacaktır. Ret kararına başvuru üzerine ilk derece mahkemesi başvuru dilekçesi ile birlikte dosyayı bölge adliye mahkemesine gönderir. Yani son karar bölge adliye mahkemesince yapılacak denetleme sonucunda verilecektir. İstinaf mahkemesince yapılan inceleme sonucunda ret kararına ilişkin yapılan başvurunun kabul edilmesi halinde, CMK'nın 277. maddesinde düzenlenen istinafa ilişkin tebligat işlerinin yapılması için dosya yerel mahkemeye gönderilecektir²⁴⁵.

Bilindiği üzere ilk derece mahkemesi kararına yönelik başvuru hakkına sahip kimselerce istinaf yoluna başvurulması ile birlikte kararın kesinleşmesine engel olunmaktadır. Kararı veren mahkemece istinaf başvurusunun ret edilmesi halinde hükmün ne zaman kesinleşeceği sorusu akıllara gelebilir. İlk derece mahkemesince istinaf başvurusu süre yönünden reddedilmiş ise, ret kararına karşı başvurunun istinaf mahkemesince ret edilmesi halinde, hüküm ilk derece mahkemesinin reddettiği tarihte kesinleşecektir²⁴⁶. Maddenin devamında yer alan koşullar yönünden ise,

²⁴¹ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 400; Erdem, s. 121; Sarıgül, s. 81.

²⁴² Artuç ve Elmas, s. 409.

²⁴³ Erdem, s. 121; Öztürk v.d., s. 713.

²⁴⁴ Ünsal, s. 264; Gökçen v.d., s. 660; Çulha v.d., s. 232; Sarıgül, s. 87.

²⁴⁵ Yaşar, s. 3283; Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 90; Yenisey ve Nuhoglu, s. 859.

²⁴⁶ Artuç, s. 1064; Yenisey ve Nuhoglu, s. 858; Sarıgül, s.87.

istinaf başvurusunun bölge adliye mahkemesince reddedildiği tarihte kesinleşmiş olacaktır²⁴⁷.

Belirtmek gerekir ki, CMK'nın 276. maddesi incelendiğinde istinaf başvurusunun reddi üzerine bölge adliye mahkemesine yapılan başvuru sonucunda verilen ret kararı kesin niteliktedir. Bölge adliye mahkemesinin kararına karşı başvurulabilecek herhangi bir kanun yolu söz konusu değildir. Ayrıca CMK'nın 276/2. maddesine göre, ilgililerin ilk derece mahkemesinin ret kararına ilişkin yaptıkları başvuru kararın infazını engellemeyecektir.

Sonuç olarak, CMK'nın 276. maddesi ile kanun koyucu tarafından kararı veren ilk derece mahkemesine istinaf başvurusu hakkında ön inceleme yetkisi verilmiştir. Kanaatimizce böyle bir yetkinin verilmesi gayet yerinde olmuştur. Çünkü bölge adliye mahkemelerinin iş yoğunluğu dikkate alındığında, ilk derece mahkemesince istinaf başvurusuna ilişkin ön inceleme sayesinde gereksiz yere dava dosyaları bölge adliye mahkemesine gönderilmeyecektir. Bu uygulama sayesinde en azından süre yönünden verilecek ret kararlarına ilişkin hükmün bir an evvel infazına geçilecektir. Ceza hukukunda sanığın cezalandırılması önemli olduğu kadar, verilen kararın biran önce infaz edilmesi de önemlidir.

P. Bölge Adliye Mahkemesince Yapılacak Yargılama

CMK'nın 278/1. maddesinde 674 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan değişiklik sonrasında ilk derece mahkemesince gönderilen "*dava dosyası, bölge adliye mahkemesine geldiğinde iş bölümüne göre görevli ceza dairesine*" tevzii edilecektir. Aynı maddenin devamında kendisine dosya tevzii edilen dairece tebligat eksikliğinin giderilmesi gerektiği düzenlenmiştir. CMK'nın 278. maddesine göre, görevli ceza dairesi öncelikle dava dosyasında tebligat eksikliğini tamamlayacaktır. Daire, tebligat eksikliğini tamamladıktan sonra CMK'nın 279. maddesine göre dosya hakkında ön inceleme yapacaktır.

CMK'nın 279/1. maddesi incelendiğinde dava dosyası önüne gelen dairenin hangi konularda ön inceleme yapması gerektiği ve inceleme sonucunda koşulların sağlanmaması halinde nasıl hareket edilmesi gerektiği açıklanmıştır. Ön inceleme aşamasında CMK'nın 279/1. maddesine göre, ilk önce incelemeyi yapacak daire kendisinin yetkili olup olmadığına bakacaktır. Kendini yetkili görmemesi halinde

²⁴⁷ Artuç ve Elmas, s. 412; Güngör, s. 75.

dosyayı yetkili istinaf mahkemesine gönderecektir. Dairece yetki konusunda verilen kararların itiraza tabi olduğu ayrıca kanun maddesinin devamında belirtilmiştir. Böyle bir durumla karşılaşan istinaf yoluna başvurma hakkına sahip kimselerin dairece verilen yetkisizlik kararlarına itiraz etmesi mümkündür.

CMK'nın 279/1. maddesine göre dairece yapılması gereken bir diğer inceleme ise aslında ilk derece mahkemesinin CMK'nın 276/1. maddesinde belirtilmiş olan hükümlere göre yaptığı incelemenin aynısıdır. Başka bir deyişle görevli dairece, CMK'nın 279/1-b maddesi uyarınca; *“Bölge adliye mahkemesine başvurunun süresi içinde yapılıp yapılmadığının, incelenmesi istenen kararın bölge adliye mahkemesinde incelenen kararlardan olmadığına, başvuranın buna hakkı bulunmadığının”* tespiti halinde dairece istinaf başvurusu reddedilecektir.

Kanun koyucu tarafından aynı denetimin ikinci kez yaptırılması gayet yerindedir. Çünkü en bilgili hâkimler bile hata yapabilirler. İlk derece mahkemesince yapılan denetim sonucunda CMK'nın 276/1. maddesinde yazılı şartların bulunmadığı halde hata sonucunda istinaf başvurusunun reddedilmemesi mümkündür. Böyle bir durumla karşılaşılma ihtimaline binaen kanun koyucu tarafından istinaf mahkemesince tekrar denetim yapılması istenmiştir. Görevli ceza dairesince dava dosyası hakkında yapılan denetim neticesinde CMK'nın 279/1. maddesinde belirtilen şartların varlığı halinde, dosyanın esasına yönelik inceleme yapılacaktır.

CMK'nın 280/1. maddesinde belirtildiği üzere istinaf mahkemesince yapılan inceleme neticesinde dört farklı karar verebilecektir.

Bunlardan ilki CMK'nın 280/1-a bendinde belirtilen esastan ret kararıdır. Kanun maddesinde yerel mahkemece verilen kararda *“usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığını, delillerde veya işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığını, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde olduğunu saptadığında”* istinaf başvurusu hakkında esastan ret kararı verecektir.

Ceza dairelerince verilen bir diğer karar ise düzelterek esastan ret kararlarıdır. CMK'ya 2017 yılında 7035 Sayılı Kanunla eklenen hüküm ile birlikte düzelterek esastan ret kararı verilecek haller genişletilmiştir. CMK'nın 280/1. maddesinde yer alan düzenlemeye göre;

- *“...303 üncü maddenin birinci fıkrasının a, c, d, e, f, g ve h bentlerinde yer alan hallerin varlığı halinde,*

- *Cumhuriyet savcısının istinaf yoluna başvurma nedenine uygun olarak mahkûmiyete konu suç için kanunda yazılı cezanın en alt derecesinin uygulanmasını uygun görmesi halinde,*
- *Olayın daha fazla araştırılmasına ihtiyaç duyulmadan davanın reddine karar verilmesi veya güvenlik tedbirlerine ilişkin hatalı kararın düzeltilmesi gereken hallerde” ceza dairelerince tespit edilen hukuka aykırılıklar düzeltilerek başvurunun esastan reddine karar verilecektir.*

Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin verdiği üçüncü karar türü ise bozma kararlarıdır. CMK'nın 289/1. maddesinde hukuka kesin aykırılık halleri belirtilmiştir. CMK'nın 280/1-d bendi uyarınca ilk derece mahkemesinin verdiği son kararın denetlenmesinde kesin hukuka aykırılık hallerinden birini tespit eden istinaf mahkemesi, dosya hakkında herhangi bir işlem yapmadan bozma kararı verecektir. 696 sayılı KHK'nın 98. maddesiyle yapılan değişiklik sonrasında, kesin hukuka aykırılık halleri arasında düzenlenen hükmün gerekçesiz olması ve savunma hakkının kısıtlanmasına ilişkin aykırılıklara yönelik ceza dairesince bozma kararı verilemeyecektir.

Bölge adliye mahkemesince son olarak hukuka aykırılığın giderilmesi için davanın yeniden görülmesine karar verilebilir. CMK'nın 280/1-e bendinde belirtildiği üzere “*diğer hallerde*” yerel mahkemece verilen karar kaldırılarak yeniden yargılama yapılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

İ.BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİNİN TEŞKİLAT YAPISI İLE BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZ YETKİSİ

A. Bölge Adliye Mahkemesinin Kuruluşu ve Görevleri

Bölge Adliye Mahkemelerinin kuruluşuna ilişkin hükümler 5235 sayılı Teşkilat Kanununun 25. maddesinde düzenlenmiştir. Teşkilat Kanununun 25/1. maddesine göre “*Bölge adliye mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen yerlerde, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca*” kurulacağı belirtilmiştir. Aynı kanunun ikinci fıkrasında ise istinaf mahkemelerinin hangi yargı çevresi içinde faaliyet göstereceği düzenlenmiştir. Kanun maddesinde istinaf mahkemelerinin kaldırılmasında HSK’nın tek başına yetkili olmadığını, Adalet Bakanlığının da görüşünün alınması gerektiği belirtilmiştir.

Teşkilat Kanununun 3. maddesi incelendiğinde, istinaf mahkemelerinin hukukumuzda adli yargı içerisinde üst derece mahkemeleri olarak yerini aldığı görülecektir. Söz konusu yasayla Türk hukuk sisteminde hukuki ve maddi denetim yapan mahkemelere yeniden kavuşulmuştur²⁴⁸. 5235 sayılı Kanunun istinaf kanun yolu ile ilgili düzenlenen maddelerine göre bölge adliye mahkemeleri toplu hâkim esasına göre kurulmuşlardır.

Bölge adliye mahkemesinin görevleri 5235 sayılı Kanunun 33/1. maddesinde belirtilmiştir. Kanun maddesi incelendiğinde bölge adliye mahkemesinin iki temel vazifesi vardır. Bunlardan bir tanesi ilk derece mahkemesince verilen hükümlere yönelik yapılan başvuruları denetlemektir. Diğer görevi ise yasalarda belirlenen görevleri yerine getirmektir. Ayrıca 5235 sayılı Kanunun 33. maddesinin gerekçesinde belirtildiği üzere “*Adli yargı ilk derece mahkemelerinden verilen kimi hükümlerin kesin nitelikte olduğu Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile özel kanunlarda açıkça belirtilmiş; diğer yandan, kimi hüküm ve kararlar ile ara kararlarına karşı herhangi bir kanun yolu öngörmemiştir. Bölge adliye mahkemeleri, adli yargı ilk derece mahkemelerinden verilen ve kesin*

²⁴⁸ Adalet Bakanlığı, s. 68.

olmayan hüküm ve kararlara karşı yapılacak başvuruları incelemek, gerekli hallerde duruşma yapmak suretiyle karara bağlamakla” görevli oldukları açıkça belirtilmiştir.

B. Bölge Adliye Mahkemelerinin Organları

Bölge adliye mahkemelerinde hangi birimlerin bulunması gerektiği 5235 sayılı Kanununun 26. maddesinde hüküm altına alınmıştır. 5235 sayılı Kanununun 26/1. maddesine göre bölge adliye mahkemeleri; *“Başkanlık, ceza daireleri başkanlar kurulu, hukuk daireleri başkanlar kurulu, daireler, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, bölge adliye mahkemesi adalet komisyonu ve müdürlüklerden”* oluşmaktadır.

- a. Bölge Adliye Mahkemesi Başkanlığı; Bölge adliye mahkemesini temsilen başkan bulunmaktadır. (5235 sayılı Kanun m. 27)
- b. Başkanlar Kurulu; 5235 sayılı Kanununun 28. maddesine göre, bölge adliye mahkemesi başkanı ve daire başkanlarından oluşmaktadır. 2017 yılında 7035 sayılı kanunla yapılan değişiklikle 5235 sayılı Kanununun 28. maddesinde *“Bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulu ve hukuk daireleri başkanlar kurulu”* şeklinde bir ayırma gidilmiştir.
- c. Bölge Adliye Mahkemesi Daireleri; Hukuk ve ceza dairelerinden teşekkül etmektedir. Genel olarak en az üç hukuk ve en az iki ceza dairesi bulunmaktadır. Dairelerin sayısı ihtiyaç halinde HSK’ca artırılabilceği gibi azaltılabilecektir. Ancak bunun için Adalet Bakanlığının öneride bulunması gerekmektedir. (5235 sayılı Kanun m. 29)
- d. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı; bölge adliye mahkemesini temsilen Cumhuriyet başsavcılığı bulunmaktadır. (5235 sayılı Kanun m. 30)
- e. Bölge Adliye Mahkemeleri Adalet Komisyonu; Bölge adliye mahkemelerini temsilen kurulmuştur. 5235 sayılı Kanununun 31. maddesinde komisyonun kimlerden oluştuğu açıklanmıştır. Komisyonunda yer alanlar 5235 sayılı Kanununun 31. maddesinde *“Bölge adliye mahkemesi başkanının başkanlığında, Hâkimler ve Savcılar Kurulunca daire başkanları arasından belirlenen bir asıl üye ile bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısından oluşacağı”* açıkça belirtilmiştir.

f. Müdürlükler; Bölge adliye mahkemesi başkanlığında, Cumhuriyet başsavcılığında, adalet komisyonunda ve dairelerde bulunması gereken diğer bir organ yazı işleri müdürlüğüdür. (5235 sayılı Kanun m. 32)

C. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı

1. Genel olarak

Savcılık teşkilatı kuruluşuna ve işleyişine ilişkin hükümler, 5235 sayılı Kanunda yer almaktadır. 5235 sayılı Kanunun 30/1. maddesinde “*Her bölge adliye mahkemesinde bir Cumhuriyet başsavcılığı ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısından*” oluşacağından bahsedilmiştir. Ayrıca 5235 sayılı Kanunun 30. maddenin son fıkrasında bölge adliye mahkemesinde görevli bulunan en kıdemli Cumhuriyet savcısının Cumhuriyet başsavcivekili olarak görev yapacağı belirtilmiştir.

İstinaf mahkemesinde görev alacak Cumhuriyet Başsavcısı ile Cumhuriyet savcılarının niteliklerine ilişkin düzenlemeler 5235 sayılı Kanunun 44. maddesinde düzenlenmiştir. Aynı kanunun devamı maddelerinde Cumhuriyet Başsavcısı ve Cumhuriyet savcısının görevleri açıklayıcı şekilde belirtilmiştir.

Kamu hukukunu temsilen, duruşmalara katılıp mütalaa vermek ve görevli oldukları ceza dairelerinin kararlarına karşı kanun yoluna başvurmak adına her bölge adliye mahkemesinde Cumhuriyet Başsavcılığı bulunmaktadır²⁴⁹.

a. Cumhuriyet Başsavcısı

5235 sayılı Kanunun 30. maddesinde “*Her bölge adliye mahkemesinde bir Cumhuriyet başsavcılığı*” bulunduğu bahsedilmiştir. Görüleceği üzere bölge adliye mahkemesine has bir başsavcılık makamı öngörülmüştür²⁵⁰. Bir yerde kurulmuş bölge adliye mahkemesinin birden çok dairesi olsa da, orada tek bir Başsavcılık teşkilatı bulunmaktadır.

aa. Atanma Şartı ve Usulü

Cumhuriyet Başsavcısının sahip olması gereken nitelikleri ve atanma usulleri 5235 sayılı Kanunun 44. maddesinde açıklanmıştır. Kanun maddesine göre “*Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcıları birinci sınıf olup, birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş; üstün başarısı ile bölge adliye mahkemesinde yararlı*

²⁴⁹ Yılmaz, s. 38.

²⁵⁰ Bıçak, s. 141.

olacağı anlaşılmış bulunan adli yargı hâkim ve savcılar arasında Hâkimler ve Savcılar Kurulunca” atanacağı belirtilmiştir. 5235 sayılı Kanununun 45. maddesinde ise Yargıtay üyelerinin istek üzerine atanmasına ilişkin özel bir düzenleme yer almaktadır. Bu düzenlemeye göre, Yargıtay da görev yapan daire başkanları ve üyelerin, görevlerinden dolayı hakları saklı kalmak kaydıyla, istekleri doğrultusunda HSK tarafından bölge adliye mahkemesine atanabileceklerdir²⁵¹. Yargıtay üyelerinin istinafta geçirdikleri çalışma süresi Yargıtay üyeliğinde geçmiş sayılacaktır ve bu kişiler istedikleri zaman Yargıtay’daki görevlerine geri dönebileceklerdir²⁵².

bb. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısının Görevleri

Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılarının görevleri Teşkilat Kanununun 40. maddesinde tek tek sayılmıştır. Maddede ki düzenlemeye göre:

- *“Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığını temsil etmek,*
- *Cumhuriyet başsavcılığının verimli, uyumlu ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlamak,*
- *Bölge adliye mahkemesinin genel yönetim işlerini yürütmek,*
- *Bölge adliye mahkemesine gelen ceza davalarına ilişkin hüküm ve kararlara ait dosyaların duruşmalarına katılmayı sağlamak,*
- *Ceza dairelerinin kararlarına karşı gerektiğinde kanun yollarına başvurmak,*
- *Dairelerin benzer olaylarda kesin olarak verdikleri kararlar arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi için ceza daireleri başkanlar kuruluna veya hukuk daireleri başkanlar kuruluna başvurmak,*
- *Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının ilerleme belgelerini düzenlemek,*
- *Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcıları üzerinde gözetim ve denetim yetkisini kullanmak,*
- *Cumhuriyet başsavcılığı müdürlüklerini ve personelini denetlemek veya denetletmek,*

²⁵¹ Yılmaz, s. 40.

²⁵² Şahin, s. 86.

- *Cumhuriyet başsavcılığında görevli personel hakkında ilgili kanunda belirtilen disiplin cezalarını uygulamak,*
- *Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak” olarak belirlenmiştir.*

Başsavcının kanun maddesindeki görevleri incelendiğinde görülecektir ki yargısal görevlerinden ziyade idari görevleri çoğunluktadır²⁵³.

b. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Savcıları

5235 sayılı Kanununun 30. maddesinde “*Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, Cumhuriyet başsavcısı ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısından*” oluşacağı açık bir şekilde belirtilmiştir. Görüleceği üzere kanun maddesinde istinafta görev alacak Cumhuriyet savcıları sayı olarak belirtilmemiştir. Bu demektir ki iş yoğunluğuna göre herhangi bir kısıtlama olmaksızın atama yapılabilecektir.

aa. Atanma Şartı ve Usulü

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının sahip olması gereken nitelikleri ve atanma şartları 5235 sayılı Kanununun 44. maddesinde açıklanmıştır. Kanun maddesine göre “*Cumhuriyet savcıları, hâkimlik ve savcılık mesleğinde fiilen en az sekiz yıl görev yapmış ve üstün başarısı ile bölge adliye mahkemesinde yararlı olacağı anlaşılmış bulunan adli yargı hâkim ve savcıları arasından Hâkimler ve Savcılar Kurulunca*” atanacağı kanun hükmünden belirtilmiştir. Kanun maddesi dikkate alındığında Cumhuriyet savcıları için meslekte belli bir zaman geçirmiş olması şartı hüküm altına alınmıştır. Kanaatimizce, kanun koyucu tarafından böyle bir şart koşulmasının sebebi, meslekte tecrübe kazanmış Cumhuriyet savcıları tarafından işlerin daha hızlı ve etkin bir şekilde sonuçlandırılmasının istenmesinden kaynaklanmaktadır.

bb. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Savcılarının Görevleri

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının görevleri 5235 sayılı Kanununun 41. maddesinde tek tek sayılmıştır. Bu görevler;

- *“Bölge adliye mahkemesine gelen ceza davalarına ilişkin hüküm ve kararlara ait dosyaların duruşmalarına katılmak,*
- *Ceza daireleri kararlarına karşı gerektiğinde kanun yollarına başvurmak,*

²⁵³ Ünsal, s. 217.

- *Cumhuriyet Başsavcısının vereceği diğer görevleri yapmak,*
- *Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak” şeklinde açıkça belirtilmiştir.*

5235 sayılı Kanunun 41. maddesinde belirtilen görevler dışında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının refiklik görevi, nöbet işleyişi ve denetim görevleri de bulunmaktadır. Ayrıca Cumhuriyet savcılarını 5235 sayılı Kanunun 20. maddesine göre, başsavcı tarafından verilecek adli ve idari görevi yerine getirecektir²⁵⁴.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının en önemli görevlerinden bir tanesi olan tebliğname düzenleme görevine 15/08/2016 tarihinde 674 sayılı KHK ile yapılan değişiklik ile son verilmiştir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca tebliğname hazırlama görevi, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığını, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına çok fazla yakınlaştırmasından dolayı, bu yetkiye son verilerek temyiz yolundan uzaklaştırılması istenmiştir²⁵⁵. 674 sayılı KHK ile böyle bir düzenlemeye gidilmesinde personel sayısının azlığının da önemli bir rol aldığını düşünmekteyiz. Çünkü 674 sayılı KHK'nın çıkarıldığı tarih dikkate alındığında bu düzenleme 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrasında yapılmıştır. Ancak o süreçte yaşanan personel sayısındaki azlık nedeni ile böyle bir düzenleme yoluna gidilmiş ise de günümüzde yapılan alımlar sonrasında personel sayısı yeterli hale gelmiş olup, tekrardan yapılacak düzenleme ile tebliğname hazırlama yetkisinin Cumhuriyet savcılarına verilmesi gerektiğini düşünüyoruz. CMK'nın 278. maddesinde yapılan düzenleme ile bundan sonraki süreçte dava dosyası, iş bölümüne göre doğrudan görevli daireye tevzii edilecektir.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının istinaf muhakemesinde önemli bir fonksiyona sahip olması gereklidir²⁵⁶. 674 sayılı KHK ile yapılan değişiklik sonrasında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının tebliğname hazırlama ve istinaf başvurusu ile gelen dosyalar hakkında ikincil soruşturma yapma görevine son verildiği dikkate alındığında, bölge adliye mahkemesinde görevli Cumhuriyet savcılarının duruşmalara katılma ve temyiz kanun yoluna başvurusu

²⁵⁴ Hakeri ve Ünver, s. 191.

²⁵⁵ Yenisey ve Nuhoglu, s. 860.

²⁵⁶ Görkemli, s. 67.

dışında, istinaf muhakemesinde iddia görevini etkin bir şekilde yerine getirememektedir²⁵⁷.

Yapılan değişiklikle birlikte bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin iş yükü, değişiklik öncesine göre daha da artmıştır. 674 sayılı KHK öncesinde bölge adliye mahkemeleri Cumhuriyet savcılarını istinaf başvurusu neticesinde önlerine gelen dava dosyası hakkında tebligat eksikliği var ise o eksiklikleri gidermekte ve ilk derece mahkemesince gözden kaçan delillere ulaşarak dosya içerisine eklemekteydi. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınınca dosyadaki tüm eksiklikler giderilerek dava dosyası eksiksiz olarak bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin önüne gitmekteydi. Bu sebeple bölge adliye mahkemesince çok fazla zaman harcanmadan en kısa süre içerisinde dosya hakkında karar verilebilmekteydi. Şu anki uygulamada ise bölge adliye mahkemesi ceza daireleri, istinaf başvurusu üzerine önüne gelen dava dosyasındaki tüm eksiklikleri kendisi tespit ettikten sonra, bu eksiklikleri giderecektir. Bu durum ise istinaf yargılamasının uzamasına neden olmaktadır.

2. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı ile Diğer Birimler Arasındaki İlişki

a. İlk Derece Cumhuriyet Başsavcılığı ile Bölge Adliye Mahkemesi Düzeyindeki Başsavcılık Arasındaki İlişki

5235 sayılı Kanununun 16. maddesinde “*Mahkeme kuruluşu bulunan her il merkezi ve ilçede o il veya ilçenin adı ile anılan bir Cumhuriyet başsavcılığı kurulur.*” şeklinde düzenleme yer almaktadır. Görüleceği üzere, ülkemizde başsavcılık tektir ve bu makamı ise Cumhuriyet başsavcısı temsil etmektedir²⁵⁸. Başsavcılıklar birbirlerinden bağımsızdırlar. Ülkemizde bulunan başsavcılıklar arasında koordinasyonu sağlamak amacıyla görevli üst Başsavcılık bulunmamaktadır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı ilk derece Cumhuriyet başsavcılığı teşkilatından üstün değildir²⁵⁹. Başka bir deyişle bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının ilk derece Cumhuriyet başsavcılığı üzerinde herhangi bir denetim ve aralarında herhangi bir hiyerarşik bağ söz konusu değildir²⁶⁰. Ancak hem bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı hem de ilk derece Cumhuriyet başsavcılığınca

²⁵⁷ Görkemli, s. 67.

²⁵⁸ Gökçen v.d., s. 190.

²⁵⁹ Bıçak, s. 143.

²⁶⁰ Duman, s. 152.

kendi yargı yetkisi kapsamında Cumhuriyet başsavcısı ile Cumhuriyet savcısı arasında gözetim ve denetim yetkisi bulunmaktadır.

İlk derece Cumhuriyet başsavcısı ile Cumhuriyet savcısının, istinaf mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı veya Cumhuriyet savcılarında, derdest soruşturmalar ya da adliye de bulunan dava dosyalarına ilişkin herhangi bir bilgi verme zorunluluğu bulunmamaktadır²⁶¹.

b. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısı ile Cumhuriyet Savcıları Arasındaki İlişki

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısının, bölge adliye mahkemesindeki görevli Cumhuriyet savcılarının üzerinde denetim ve gözetim yetkisi bulunmaktadır²⁶². Böyle bir denetimin altında yatan sebebin, düzgün bir çalışma ortamının sağlanmasından ibaret olduğu söylenebilir. Yoksa Cumhuriyet başsavcısının, Cumhuriyet savcılarının vereceği karar üzerinde bir etkisi yoktur.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı, 2802 sayılı Kanunun 23. maddesi ve 21. maddesinde yer alan hususları dikkate alarak Cumhuriyet savcıları hakkında sicil fişi düzenlemekle kalmayıp, 5235 sayılı Teşkilat Kanununun 40. maddesinde de belirtildiği üzere Cumhuriyet başsavcısı, “*Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının ilerleme belgelerini düzenlemek*” yetkisine sahiptir²⁶³.

3. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının Görevleri

a. Genel olarak

Ceza yargılamasında iddia görevini Cumhuriyet savcısı yerine getirmektedir²⁶⁴. CMK'nın 278. maddesinde değişiklik yapılmadan önce bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, dava dosyasını incelendikten sonra tebliğname düzenleyerek iddia görevini yerine getirmekteydi. Ancak, 674 sayılı KHK'nın 14. maddesiyle madde başlığı “Dosyanın bölge adliye mahkemesinde tevzii” olarak değiştirilmiş olup, CMK'nın 278. maddesinin içerik kısmı ise; “*Dava dosyası, bölge adliye mahkemesine geldiğinde iş bölümüne göre görevli ceza dairesine verilir. Daire, varsa tebligat eksikliklerinin giderilmesini sağlar.*” şeklinde değiştirilmiştir²⁶⁵.

²⁶¹ Duman, s. 153.

²⁶² Centel ve Zafer, s. 134.

²⁶³ Adalet Bakanlığı, s. 71.

²⁶⁴ Selahattin Keyman, *Ceza Muhakemesinde Savcılık*, Sevinç Matbaası, 1970, Ankara, s. 56.

²⁶⁵ Artuç ve Elmas, s. 423.

Görüleceği üzere, CMK'nın 278. maddesinde yapılan değişiklik sonrasında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının temel görevleri kanun yoluna başvurmak ve duruşmalara katılmak olarak sınırlandırılmıştır. Bu değişiklik ile birlikte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının iddia görevine son verilmiştir.

Belirtmek gerekirse, 674 sayılı KHK ile yapılan değişiklik sonrasında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının, istinaf istemi ile birlikte önüne gelen dosya hakkında yapmış olduğu ön inceleme görevine son verilmiştir. Kanaatimizce CMK'nın 278. maddesinde yapılan değişiklik yerinde olmamıştır. Çünkü, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca dosyadaki eksiklikler giderilerek hazırlanan tebliğnameler bölge adliye mahkemesi ceza dairelerine yol gösterici nitelikteydi. Kanun koyucu tarafından yapılan değişiklik ile birlikte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı devreden çıkartılmak istenmiştir²⁶⁶.

b. Duruşmalara Katılma

5235 sayılı Kanununun 41. maddesinde yer alan düzenlemeye göre Cumhuriyet savcıları “*bölge adliye mahkemesine gelen ceza davalarına ilişkin hüküm ve kararlara ait dosyaların duruşmalarına*” katılmakla görevlidirler.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısınca yapılacak görev dağılımı neticesinde Cumhuriyet savcıları görevli oldukları ceza dairelerindeki duruşmalarda hazır bulunacaklardır. Yargılama yapan dairenin yoğunluğuna göre, aynı daireye birden fazla Cumhuriyet savcısının görevlendirilmesinde herhangi bir sakınca yoktur. Bu görevlendirme bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı tarafından yapılmaktadır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcıları, duruşmasına çıktığı görevli dairenin dosyalarını duruşma tarihi öncesinde inceleyerek talep ve mütalaalarını hazırlarlar. Cumhuriyet savcıları tarafından hazırlanan mütalaalar görevli olduğu daireye duruşma öncesinde veya duruşma sırasında yazılı olarak bildirilir.

CMK'nın 188. maddesindeki “*Duruşmada, hükme katılacak Hâkimler ve Cumhuriyet savcısı ile kâtibinin ve kanunun zorunlu müdafiliği kabul ettiği hallerde müdafin hazır bulunması şarttır.*” şeklindeki düzenleme bölge adliye mahkemesinde yapılacak duruşmalarda da kıyasen uygulanacaktır. Bölge adliye mahkemesi

²⁶⁶ Yaşar, s. 3285.

Cumhuriyet savcıları, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince dosya hakkında yeniden yargılama yapılmasına karar verildiğinde, dairece yapılacak duruşmada hazır bulunacaklardır. Duruşmaya birden çok Cumhuriyet savcısının katılmasında sakınca yoktur. Ancak, Cumhuriyet savcıları aralarında iş bölümü de yapabilirler. CMK'nın 289. maddesinde Cumhuriyet savcısının yokluğunda duruşma yapılması kesin hukuka aykırılık halleri arasında belirtilmiştir. Bu sebeple, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince yapılacak duruşmalarda Cumhuriyet savcılarının bulunmaması kesin hukuk aykırılık halini oluşturacaktır. CMK'da “*duruşma*” başlığı altında düzenlenen ilgili maddeler bölge adliye mahkemelerinde yapılacak duruşmalarda da uygulanacaktır.

c. Bölge Adliye Mahkemesince Verilen Kararlara Karşı Kanun Yoluna Başvuru

aa. İtiraz Kanun Yoluna Başvuru

Kural olarak mahkeme kararlarına yönelik itiraz yoluna başvurulamamaktadır. Kanunda itiraz yoluna başvurulabileceği konusunda özel bir düzenleme varsa mahkeme kararına yönelik itiraz yoluna gidilebilir²⁶⁷. Ancak, CMK'da yapılan değişiklik sonrasında hukuk sistemimize dâhil olan seri muhakeme usulü ve basit yargılama usulü ile birlikte mahkeme kararlarına yönelik itiraz kanun yoluna başvuru yapılabilmektedir²⁶⁸.

CMK'nın 268. maddesi dikkate alındığında, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir. Başka bir deyişle, yasada açıkça bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararlarına yönelik itiraz yoluna başvurulabileceği belirtilmişse bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcıları bu yola başvurabilirler. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca ceza dairesinin kararına itiraz edildiğinde, CMK'nın 268/2. maddesi gereğince söz konusu itiraz, kararı veren dairece incelenecektir. Kararı veren daire, yapılan inceleme neticesinde itirazı haklı görürse kararını düzeltir. Aksi halde itiraz incelenmek üzere yetkili mercie gönderilecektir. CMK'nın 286/3. maddesinde bölge adliye mahkemesinde itirazı “*üyenin kararını görevli olduğu dairesinin başkanı, daire başkanı ile ceza dairesinin*

²⁶⁷ Kaymaz, s. 255; Çınar, “İstinaf”, s. 24, www.jurix.com.tr/article/3279, E.T: 20/05/2019.

²⁶⁸ Ersoy, Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri, s. 861.

kararını numara itibariyle izleyen ceza dairesi; son numaralı daire söz konusu ise birinci ceza dairesinin” incelemesi gerektiği belirtilmiştir.

bb. Temyiz Kanun Yoluna Başvuru

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılığı, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlara yönelik temyiz yoluna başvurma hakkına sahiptir. Ancak Cumhuriyet savcılığının temyiz yoluna başvurabilmesi için bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararların temyizi kabil olması gerekmektedir. CMK'nın 286/1. maddesinde belirtildiği üzere bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılığı, “*Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan*” hükümlerine yönelik temyiz kanun yoluna başvurabilecektir.

CMK'nın 286/2. maddesi incelendiğinde bölge adliye mahkemesince verilen kararların ufak bir kısmı için temyiz yolu açıktır. Kanun koyucu tarafından böyle bir uygulamaya gidilmesindeki amaç, kararların olabildiğince istinafta kesinleşmesini sağlamak ve temyiz kanun yoluna gidilmesinin önüne geçilerek Yargıtay'ın iş yükünü azaltmaktır²⁶⁹. Böylelikle bölge adliye mahkemesi kararlarının büyük bir kısmı temyiz incelemesi dışında bırakılmıştır.

cc. Dairece Verilen Kesin Nitelikteki Kararlara İtiraz

20/07/2017 tarih ve 7035 Sayılı Kanunu'nun 23. maddesi ile CMK'ya 308/A maddesi eklenerek bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlara yönelik itiraz yetkisi verilmiştir²⁷⁰. CMK'nın 308/A maddesinde düzenlenen bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi ile CMK'nın 308. maddesinde düzenlenen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itiraz yetkisi benzer mahiyettedir. Kanımızca yasa koyucu tarafından böyle bir düzenlemeye gidilmesindeki temel neden, ceza dairelerince dava dosyalarında yapılacak hataların önüne geçmektir.

CMK'nın 308/A maddesinde düzenlenen hüküm incelendiğinde görülecektir ki, kanun maddesinde belirtilen itiraz yoluna bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı veya Cumhuriyet savcılığının başvurabilmesi için ceza dairelerince verilen kararların kesin nitelikte olması gerekmektedir. Bu konuyu bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi başlığı altında detaylı olarak inceleyeceğiz.

²⁶⁹ Güngör, s. 128.

²⁷⁰ Gökçen v.d., s. 713.

4. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca Başvuru Hakkında Yapılacaklar

a. Genel Olarak

İstinaf kanun yoluna başvurma hakkına sahip kişilerin istinaf yoluna başvurması üzerine dava dosyası ile ilgili gerekli tebligat işlemleri yerel mahkemece tamamlandıktan sonra, dava dosyası UYAP üzerinden hazırlanan kanun yolu formu ve dizi pusulası ile bölge adliye mahkemesine sunulmak üzere ilk derece mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmektedir²⁷¹. Dikkat edileceği üzere, ilk derece mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca hiçbir işlem yapılmadan dosya bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına gönderilecektir.

Değişiklik öncesinde, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına dosya geldiğinde, 5235 sayılı Teşkilat Kanununun 40/2-4. maddelerinde düzenlenen hükme göre Cumhuriyet başsavcısı gelen dosyayı kendisi inceleyebileceği gibi dosyayı incelemesi için Cumhuriyet savcılarında birine de verebilirdi²⁷².

Dava dosyası kendisine gelen bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının yerine getirmekle yükümlü olduğu ödevler vardı. Bunlar²⁷³;

- İkincil soruşturma yapma, yani eksik soruşturma yapıldığının tespiti halinde eksik soruşturmayı tamamlamak,
- Dosyada bulunması gereken delillerin atlandığı durumda bu delilleri toplamak,
- Gerekli görülmesi halinde yeni delilleri dosyaya eklemek,
- Ceza dairelerinin duruşma açıp yargılama yaptığı hallerde duruşmalara katılım sağlamak,
- Ceza dairesince verilen kararlara yönelik kanun yoluna başvurmakla, yükümlüydüler.

CMK'nın 278/1. maddenin başlığında "Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Savcısının Görevi" olduğuna ilişkin yer alan düzenlemenin 15/08/2016 tarihli 674

²⁷¹ Öztürk v.d., s. 718.

²⁷² Aşkın, s. 172; Adalet Bakanlığı, s. 133.

²⁷³ Özen, s. 871.

sayılı KHK'nın 14. maddesinde yapılan değişiklik ile "Dosyanın Bölge Adliye Mahkemesinde Tevzii" olarak değiştirildiği, yani değişiklik sonrasında ceza dava dosyası bölge adliye mahkemesine geldiği zaman iş bölümüne göre hangi ceza dairesi yetkili ise o daireye verilecektir²⁷⁴. Görevli ceza dairesi ise tebligat eksikliği söz konusu ise bu eksikliği giderecektir. 674 sayılı KHK'nın 14. maddesinde yapılan düzenleme ile CMK'nın 278. maddesinin içerik ve başlığı deęiştirilmiştir²⁷⁵. 674 sayılı KHK öncesinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca dosyadaki tüm eksiklikler giderilerek dava dosyası eksiksiz olarak bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin önüne gitmekteydi. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca yapılan ön inceleme sayesinde bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince çok fazla zaman harcanmadan en kısa süre içerisinde dosya hakkında karar verilmekteydi. Şu anki uygulamada ise bölge adliye mahkemesi ceza daireleri, istinaf başvurusu üzerine önüne gelen dava dosyasındaki tüm eksiklikleri kendisi tespit edip, söz konusu eksiklikleri gidermektedir. Bu durum ise istinaf yargılamasının uzamasına neden olmaktadır.

Kanaatimizce, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının 674 sayılı KHK ile yapılan değişiklik öncesindeki gibi ön inceleme yapmaya devam etmeleri, inceleme mercii olan bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin maddi ve hukuki meselenin tespitine yönelik çalışmalarına katkı sunacaktır. Ayrıca bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının atanma şartlarına ilişkin 5235 sayılı Kanunun 44. maddesi dikkate alındığında, kıdemli savcılar tarafından dosyanın gözden geçirilip eksiksiz bir şekilde gönderilmesinin ceza dairelerindeki görevli hâkimler açısından büyük bir avantaj olduğunu düşünmekteyiz

b. Başvurunun İncelenmesi

İlk derece mahkemesince gönderilen uyuşmazlığa konu dosya için bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca esas numarası alınır. İlk derece mahkemesinden gelen ceza dosyası bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına geldiğinde dosya bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı tarafından bizzat incelenebileceği gibi, dosyayı incelemesi için Cumhuriyet savcılarından birine de verebilecektir²⁷⁶.

²⁷⁴ Centel ve Zafer, s. 858.

²⁷⁵ Artuç ve Elmas, s. 423.

²⁷⁶ Aşkın, s. 172; Adalet Bakanlığı, s. 133.

Kural olarak, kanun yoluna başvurma hakkına sahip kişilere usulüne uygun şekilde tebliğ edilmeyen kararlar kesinleşmez. İlk derece mahkemesince verilen hüküm, usulüne uygun tebliğ olmadan kanun yolu incelenmesinden geçmiş olsa da; ilgililerce istinaf yoluna başvurulduğunda istinaf incelemesi yapılır²⁷⁷. Değişiklik öncesi, CMK'nın 278. maddesi dikkate alındığında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca ilk olarak dosyada tebligat eksikliğinin olup olmadığı kontrol edilir. Kanun maddesinde açıkça belirtildiği üzere bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarını tebligat eksikliğini gidermekle görevlidir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınınca tebligat eksikliği bizzat giderilebilir veya eksikliğin giderilmesi amacıyla ceza dosyası, ilk derece mahkemesine gönderilebilir²⁷⁸. Dosya, tebligat eksiklerinin giderilmesi için geri gönderilirken ilk derece Cumhuriyet başsavcılığı aracı kılınmayacaktır.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınınca tebligat eksikliğine ilişkin inceleme yapılırken sadece kanun yoluna başvuracak kişiler dışında katılma talebi reddedilmiş olan kişilerde dikkate alınmaktadır.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınınca tebligat eksikliğine yönelik yapılacak olan inceleme²⁷⁹;

- Kanun yoluna başvurabilecek kişilerin yokluğunda verilen kararın usulüne uygun tebliğ olup olmadığını,
- Müdafii veya vekil ile yürütülen işlerde tebligatın kime yapıldığını,
- İstinaf istemine ilişkin kararın dosya içerisinde yer alan diğer taraflara tebliğ edilip edilmediğini ve benzeri incelemeleri kapsayacaktır.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca dosya içerisindeki tebligat işlemleri halledildikten sonra yazılı düşüncüyü içerecek tebliğname ile birlikte dosyayı görevli ceza dairesine gönderilir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca hazırlanan tebliğname, görevli daire tarafından ilgililere tebliğ edilmektedir.

CMK'nın 278. maddesinde yapılan değişiklik ile birlikte Cumhuriyet savcısı tebligat eksikliği hususunda herhangi bir inceleme yapmayacaktır. Bundan sonraki

²⁷⁷ Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 94.

²⁷⁸ Sarıgül, s. 96; Erdem, s. 102.

²⁷⁹ Ünsal, s. 270; Adalet Bakanlığı, s. 133.

süreçte ilk derece mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca gönderilen dava dosyası, bölge adliye mahkemesine geldiğinde iş bölümü gereğince ilgili ceza dairesine gönderileceğinden dolayı, tebligat hususuna ilişkin işlemler ceza dairesince kontrol edilecektir²⁸⁰. Kendisine tevzii edilen dava dosyasında tebligat eksikliği olduğunu tespit eden ilgili ceza dairesi de bu eksikliği kendisi giderebileceği gibi eksikliğin giderilmesi için dosyayı ilk derece mahkemesine gönderebilir²⁸¹. Görüleceği üzere, tebligat eksikliğini gidermenin değişiklik öncesi Cumhuriyet savcısının değişiklik sonrası ilgili ceza dairesinin görevi olmadığı, tebligat eksikliği ilk derece mahkemesince giderilip tekrar dava dosyası bölge adliye mahkemesine gönderilmektedir.

Sonuç olarak ifade edebiliriz ki, değişiklik öncesinde istinaf dosyasının ilk olarak bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcıları tarafından ön inceleme yapılarak dosyada usul yönünden herhangi bir sorunun var olup olmadığı denetlenmekteydi. 674 sayılı KHK ile yapılan değişiklik sonrasında usul işlemlerine yönelik ilk inceleme daire tarafından yapılacaktır. Bölge adliye mahkemeleri Cumhuriyet savcılarınca ön inceleme yapılarak dosyanın görevli ceza dairesinin önüne hazır gitmesi yargılama sürecinin hızlanmasını katkı sağlamaktaydı.

c. Eksik Belge ve Delillerin Toplanması

Bölge Adliye Mahkemeleri, ilk derece mahkemelerinin vermiş oldukları son kararlara karşı maddi ve hukuki denetim yapmalarından dolayı, bu aşamada bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının eksik görülen belge ve delilleri toplama görevi bulunmaktadır²⁸². Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına tanınan eksik belge ve delillerin toplanması görevi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına tanınmamıştır²⁸³. Böyle bir görevin bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına verilmesi istinaf denetiminin kapsamı ve istinaf yolunun niteliği ile alakalıdır²⁸⁴.

²⁸⁰ Çulha v.d., s. 233; Yenisey ve Nuhoğlu, s. 859; Aşkın, s. 174.

²⁸¹ Artuç, s. 1067.

²⁸² Adalet Bakanlığı, s. 134; Sarıgül, s. 98; Ünsal, s. 271; Gültaş, s. 294; Malkoç ve Yüksektepe, s. 1513; Kaymaz, “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, s. 114.

²⁸³ Balo, “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafın Değerleri ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları”, s. 220.

²⁸⁴ Balo, “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafın Değerleri ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları”, s. 220.

Temyiz kanun yolundan farklı olarak bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarını yasadaki düzenleme gereğince dava dosyası için gerekli gördüğü belge ve delilleri toplayarak dosyaya ekleyebilecektir²⁸⁵. Dikkat edileceği üzere, istinafta olay yargılaması yapılmasının doğal bir sonucu olarak Cumhuriyet savcılarınca gerekli görüldüğünde dava dosyası hakkında delil araştırması yapılacaktır. CMK'nın 278. maddesinde her ne kadar Cumhuriyet savcısına yeni delil toplayabilme yetkisi tanınmış ise de bu yetki sınırsız değildir. Çünkü aynı kanun maddesinin devamında "gereklilik" koşulu öngörülmüştür. Unutulmamalıdır ki, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca ilk derece mahkemesi Cumhuriyet savcılarını gibi yeniden bir soruşturma yapması beklenmemelidir. Keza böyle bir düşünce bizi geniş anlamda istinafa götürmekle beraber yargılamaların uzamasına ve iş yükünün artmasına sebebiyet verir

Dikkat edilmelidir ki, istinaf mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan inceleme sonucunda yerel mahkemenin yaptığı yargılama neticesinde hukuka kesin aykırılık hallerinden birinin olduğunun tespit edilmesi halinde dosya hakkında yeni delil toplanmasına gerek kalmayacaktır²⁸⁶.

CMK'nın 278. maddesinde yapılan değişiklik sonrasında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca soruşturma yapma yetkisine son verilmiştir. Başka bir deyişle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca delillerin toplanması, keşif yapılması veya talimat gönderme gibi işlemlere son verilmiştir²⁸⁷. Bundan sonraki süreçte dava dosyası tevzi edilen ilgili ceza dairesince duruşma açılmasına karar verildiği takdirde eksik görülen deliller ve belgeler toplanarak uyuşmazlık hakkında karar verilecektir. Kanaatimizce, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının dosya içerisinde eksik görülen belgeleri dosyaya ekleyerek bölge adliye mahkemesi ceza dairelerine teslim etmesi daha yerindeydi. Çünkü, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca eksik görülen belgenin ve delil eksikliğinin halledilmesi, yargılamayı hızlandırmaktadır. Böylelikle bölge adliye mahkemesi ceza dairesi önüne hazır gelen dosya hakkında daha hızlı karar verme imkânı doğacaktır. Ayrıca istinaf başvurusu üzerine bölge adliye mahkemeleri Cumhuriyet savcılarının yargılamaya konu eksiklikleri tamamlaması ve cezai uyuşmazlıkla alakalı düşüncelerini belirtmesi çelişmeli muhakeme ve silahların

²⁸⁵ Öztürk v.d., s. 707.

²⁸⁶ Sarıgül, s. 98.

²⁸⁷ Duman, s. 115; Adalet Bakanlığı, s. 134.

eşitliği ilkelerini ortaya çıkarır²⁸⁸. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının iddia görevini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için, dosyada ön inceleme yaparak eksik görülen hususları gidermesi gerektiğini düşünmekteyiz.

d. Tebliğname Düzenlenmesi

Tebliğnameyi, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının dava dosyası hakkındaki düşüncesini bildirdiği yazılı belge olarak tanımlayabiliriz. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca tebligat eksiklikleri giderildikten ve gerekli deliller toplanıp dosyasına eklendikten sonra tebliğname hazırlanarak görevli ceza dairesine gönderilmektedir.²⁸⁹ Tebliğname düzenlenmesi istinaf yolunda savcılık makamının iddia görevini yerine getirmesinden kaynaklanmaktadır²⁹⁰. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, ceza dairesine göndereceği tebliğnamede, istinaf istemleri göz önünde bulundurularak görevli ceza dairesinin nasıl karar vermesi gerektiğini yazılı mütalaasında beyan eder²⁹¹.

İlk derece mahkemesince dava dosyası gönderildiğinde Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca tebliğname tanzim edilirken şu hususlarda inceleme yapılacaktır²⁹²;

- temel cezada yapılan artırım-indirim sonucu ceza miktarının doğru bulunup bulunmadığı,
 - ilk derece yargılaması yapan mahkemece verilen kısa karar ile gerekçeli kararın arasında çelişki olup olmadığı,
 - vekile veyahut müdafie usulüne uygun tebligat çıkarılıp çıkarılmadığı,
 - temel cezada artırım-indirim yapılırken TCK 61. maddesindeki düzenlemeye uyulup uyulmadığı,
 - tanıklara, tanıklıktan çekinme haklarının hatırlatılıp hatırlatılmadığı,
 - bilirkişilere usulüne uygun bir şekilde yemin ettirilip ettirilmediği,
- ve benzeri nitelikteki durumlar incelenerek tebliğname hazırlanacaktır.

²⁸⁸ Aşkın, s. 174.

²⁸⁹ Kaymaz, Ceza Muhakemesinde İstinaf, s. 94; Çınar, "İstinaf", s. 20, www.jurix.com.tr/article/3279, E.T: 20/05/2019.

²⁹⁰ Yurtcan, s. 530; Malkoç ve Yüksektepe, s. 1514; Keyman, s. 66.

²⁹¹ Güngör, s. 79.

²⁹² Ünsal, s. 274; Adalet Bakanlığı, s. 135.

Tebliğnamede belirtilen eksikliklerin gerekçeli olarak belirtilmesi gerekmektedir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca hazırlanan tebliğnamede yalnızca taraflarca ileri sürülen iddialarla bağlı kalınmamaktadır²⁹³. Kanunda Cumhuriyet savcılarınca hazırlanan tebliğnamenin gerekçeli olarak düzenlenmemesi halinde bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince nasıl hareket edilmesi gerektiği belirtilmemiştir. Ancak, uygulamada gerekçesiz hazırlanan tebliğnameler bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince, eksikliklerin giderilmesi ve ek tebliğname tanzim edilmesi için iade ediliyordu²⁹⁴.

CMK'da değişiklik öncesi 278. maddesinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca tebliğnamenin ne kadar bir süre içerisinde hazırlanması gerektiği belirtilmemiştir. Uygulamada dosya geldikten sonra en kısa süre içerisinde tebliğname hazırlanarak görevli ceza dairesine gönderilmektedir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcıları tarafından incelenen dosya, tebliğname ekinde görevli ceza dairesine gönderilmektedir. İlgili ceza dairesince ise tebliğname taraflara tebliğ edilmektedir. CMK'da bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca düzenlenen tebliğnamenin kimlere tebliğ edilmesi gerektiği açıkça belirtilmemiştir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca hazırlanan tebliğname istinaf isteminde bulunan tarafa ve istinaf isteminde bulunmasa dahi, sanık ve müdafii, katılan veya vekiline tebliğ edilmelidir²⁹⁵. Önemle belirtmek gerekir ki, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca hazırlanan tebliğnamenin ceza dairesi açısından herhangi bir bağlayıcılığı yoktur²⁹⁶.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca hazırlanan tebliğname, temyiz kanun yolunda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca hazırlanıp ceza dairesine sunulan tebliğname gibidir²⁹⁷. Başka bir deyişle bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının tebliğname hazırlaması ile temyiz kanun yolu öncesinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığında görevli Cumhuriyet savcılarının tebliğname hazırlaması birbirine benzemektedir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca tebliğname hazırlama görevi, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığını, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına çok fazla yakınlaştırmasından dolayı, bu yetkiye

²⁹³ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 345.

²⁹⁴ Ünsal, s. 274.

²⁹⁵ Adalet Bakanlığı, s. 138.

²⁹⁶ Güngör, s. 80.

²⁹⁷ Yurtcan, s. 530.

son verilerek temyiz yolundan uzaklaştırılması istenmiştir²⁹⁸. Bu sebeple, 674 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının tebliğname hazırlama görevine son verilmiştir. Bundan sonraki süreçte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca tebliğname hazırlanmayacaktır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca hazırlanan tebliğname görevine son verilmesi ile birlikte, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının ikincil soruşturma mercii özelliğine son verilmiştir²⁹⁹. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca değişiklik öncesinde delillerin toplanması, eksikliklerin giderilmesi yani bir nevi yapılan ikincil bir soruşturma ceza dairesi için önem arz etmekteydi. Çünkü, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan bu araştırmalar neticesinde düzenlenen tebliğname, ceza dairelerindeki hâkimlere yardımcı olabilecek nitelikteydi. Başka bir deyişle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca hazırlan tebliğnameler görevli ceza dairelerindeki hâkimlere yol gösterici nitelikteydi. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca hazırlanan tebliğnameler bir nevi ilk derece mahkemesi Cumhuriyet başsavcılıklarınca hazırlanan iddianameye benzer nitelikteydi. Değişiklik sonrasındaki gelinen durumda ilgili ceza dairesi hâkimince hazırlanacak olan dosya inceleme raporu, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca hazırlanan tebliğnameyi kapsar nitelikte olacaktır³⁰⁰.

²⁹⁸ Yenisey ve Nuhoğlu, s. 860.

²⁹⁹ Duman, s. 114.

³⁰⁰ Duman, s. 114.

II. BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞININ İTİRAZ YETKİSİ

A. Genel Olarak

Kanun yolları, yargılama sùjelerine tanınan hukuksal bir yol olup, yargılama makamlarınca verilen hükümlerdeki usule ve esasa ilişkin yanlışlıkların yeniden incelenmesini ve bu yanlışlıkların giderilmesini sağlamaktadır³⁰¹. Ancak, kamu düzeni ve hukuki barışın sağlanması açısından bir davanın sonsuza dek sürmüyip bir hükümle neticelenmesi ve tekrar yargılamaya konu edilmemesi gerekir³⁰². Diğer yandan kesin nitelikli hükümlerde yanlışlık yapılması ihtimali her zaman söz konusudur. Kanun yolunun amacı, somut olay adaletinin sağlanmasıdır³⁰³. Somut olay adaleti sağlandığı takdirde hukuk barışı da sağlanmış olacaktır³⁰⁴. Başka bir deyişle, kamu düzeninin korunması ne kadar önem arz ediyorsa, vatandaşların hukuku olan güveninin sağlanması da en az bu kadar önem arz eder³⁰⁵.

CMK'nın 286/1. maddesinde, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen bozma kararları dışındaki kararlarına karşı temyiz kanun yolunun açık olduğu belirtilmiştir. Aynı maddenin 2. fıkrasında ise bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlar tek tek belirtilmiş olup, bu kararlara karşı temyiz kanun yolu kapatılmıştır. CMK'nın ilk halinde tarafların istinaf kanun yoluna başvurusu sonucunda bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlara yönelik tarafların başvurulabilecek herhangi bir kanun yolu öngörülmemiştir. Ancak 20/07/2017 tarihinde 7035 sayılı Kanun ile CMK'ya 308/A maddesi eklenmiştir. Eklenen kanun maddesi ile bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarına karşı itiraz yetkisi tanınmıştır.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi CMK'nın 308/A maddesinde “*Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı re’sen veya istem üzerine, kararın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde kararı veren daireye itiraz edebilir.*” şeklinde açıkça belirtilmiştir. Eklenen kanun maddesi ile

³⁰¹ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 74.

³⁰² Seydi Kaymaz, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 4, 2020, s. 413.

³⁰³ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 73.

³⁰⁴ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 73.

³⁰⁵ Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), s. 414.

birlikte temyizde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına tanınan itiraz yetkisi, istinafta bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına tanınmıştır. Yapılan düzenleme, kesin nitelikteki kararlar yönünden yapılan hataların düzeltilmesi açısından faydalı olmuştur.³⁰⁶

7035 sayılı Kanunun 23. maddesi ile yapılan değişikliğin gerekçesinde; “5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 286’ncı maddesinin ikinci fıkrasında, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlardan hangilerinin kesin nitelikte olduğu düzenlenmiştir. Temyiz edilemeyen bu kararlara karşı olağanüstü bir kanun yolu da öngörülmemiştir. Yargıtay ceza dairelerince verilen kararlara karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi 5271 sayılı Kanununun 308’inci maddesinde düzenlenmiş, ancak bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlara karşı benzer bir olağanüstü kanun yolu açılmamıştır.” şeklinde yapılan açıklama ile bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisinin getiriliş amacı açıklanmıştır. Yapılan değişiklik ile birlikte bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlardaki yanlışlıkların giderilmesi açısından kanun yolu gibi bir hukuki çarenin hukuk sistemimizde gerekli olduğu konusunda öğretilerdeki tüm yazarlar aynı fikirdedir.

CMK’nın 308/A maddesinin ilk halinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazlar, kararları veren dairelerce incelenerek karara bağlanmaktaydı. Kararına itiraz edilen dairelerce verilen ret kararları kesin nitelikte olup, bu kararlara karşı başvurulabilecek herhangi bir kanun yolu öngörülmemiştir. Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin itiraz hakkında verdikleri kararların kesin nitelikte olması öğretilerde yazarlar tarafından eleştirilmiştir³⁰⁷. 17/10/2019 tarihinde 7188 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle birlikte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı üzerine dosya kararı veren ceza dairesine gönderilecektir. Kararı veren daire Cumhuriyet başsavcılığının itirazını haklı görürse kararını düzelterek, aksi halde ise itirazın incelenmesi için dosyayı bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca gönderecektir. Bu değişiklik ile birlikte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı etkili bir kanun yolu haline gelmiştir. Görüleceği üzere, yapılan değişiklik sonrasında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazına benzetilmek

³⁰⁶ Özbek v.d., s. 776.

³⁰⁷ Şahin ve Göktürk, s. 306; Öztürk v.d., s. 776.

istenmiştir³⁰⁸. Bu düzenleme neticesinde; 1412 sayılı CMUK’da bulunan ancak CMK’da yer verilmeyen “karar düzeltme” kanun yolu bir nevi yeniden sisteme monte edilmek istenmiştir³⁰⁹.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazın konusunu, istinaf başvurusu neticesinde bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlar oluşturmaktadır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazında amaç, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlardaki hukuka aykırılıkların giderilerek isabetli kararların verilmesini sağlamaktır.

1. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisinin Hukuki Niteliği

Kanun koyucu tarafından yapılan değişiklikler göz önüne alındığında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın itiraz yetkisine benzer niteliktedir. Doktrinde, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazının hukuki niteliği konusunda farklı yorumlar bulunmaktadır. Asıl tartışmanın ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazının olağan kanun yolu mu, yoksa olağanüstü kanun yolu mu olduğu yönündedir³¹⁰. Doktrinde yapılan bu yorumlar ve Yargıtay’ın kararlarından bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisinin hukuki niteliğini tespit etmeye çalışacağız.

Yurtcan’a göre, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi 30 günlük süreyle sınırlı olmasından dolayı olağan bir kanun yolu olduğunu savunmaktadır³¹¹.

Öztürk’e göre, itiraz yoluna yalnızca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının gittiği için olağanüstü kanun yolu olduğunu savunmaktadır³¹².

Yenisey’e göre, başsavcının itiraz yolu, kesin kararlara karşı yapıldığından dolayı olağanüstü sayılmalıdır³¹³.

Toroslu/Feyzioğlu’na göre, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı kesin kararlara karşı tanınmış bir yol olduğu için, olağanüstü kanun yoludur³¹⁴.

³⁰⁸ Adalet Bakanlığı, s. 925.

³⁰⁹ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtiraz Yetkisi, s. 100- 101.

³¹⁰ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtiraz Yetkisi, s. 85.

³¹¹ Yurtcan, s. 595.

³¹² Öztürk v.d., s. 749.

³¹³ Yenisey ve Nuhoglu, s. 926.

³¹⁴ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 438.

Ersoy'a göre, olağan- olağanüstü kanun yolu ayırımına hukuk sistemiz de ihtiyaç olmadığını savunmakta olup; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazının, uhdesinde erteleyici ve aktarıcı etkiyi bir arada bulundurması sebebiyle kanun yolu olduğunu ifade etmektedir³¹⁵.

Doktrinde yazarların büyük çoğunluğunun katıldığı görüş ve Yargıtay'ca benimsenen görüş Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazının ve bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisinin olağanüstü kanun yolu olduğuna ilişkindir³¹⁶.

Kanun yollarının “olağan veya olağanüstü” ayırımının temelinde ilk derece mahkemesince verilen kararların kesinleşip kesinleşmediği hususu dikkate alınmaktadır. İlk derece mahkemesince verilen hüküm kesinleşmemişse gidilebilen kanun yolu olağan, mahkemece verilen hüküm kesin veya kesinleşmiş ise gidilebilen kanun yolu olağanüstü kanun yoludur^{317,318}. Kanun yollarının ayırımında önem arz eden diğer bir kriter ise, kanun yoluna başvuruda süre sınırlamasının olup olmadığıdır. Olağan kanun yolları belirli bir süreye tabiyken, olağanüstü kanun yolları kural olarak belirli bir süreye tabi değildir³¹⁹. Kanun yolları ayırımına ilişkin bu kriterler doğrultusunda bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisinin olağan kanun yolu olarak kabul edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Çünkü, CMK'nın 308/A maddesinde bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarına karşı itiraz yoluna başvurulabilmesi için bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına ilamın verildiği tarihten itibaren otuz günlük bir süre tanınmış olup, bu sürenin geçmesiyle birlikte ceza dairelerinin kararları yerine getirilebilecektir. Başka bir deyişle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca CMK'nın 308/A maddesinde belirtilen otuz günlük süre içerisinde sanık lehine veya aleyhine itiraz yoluna başvurulduğu takdirde bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlar kesinleşmeyecektir. CMK'nın sistematığında bölge adliye mahkemesi

³¹⁵ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 93.

³¹⁶ Serdar Talas, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Başsavcı İtirazı”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmua*, Cilt; LXX, Sayı: 1, 2012, s. 159; M. Sıddık Çinko, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Sayı: 141, Mayıs 2018, s. 97, www.jurix.com.tr, E.T: 15/01/2020, CGK, 15.04.2014, 2013/12-338 E.- 2014/183 K., UYAP, E.T: 15/01/2020.

³¹⁷ Güngör, s.19; Karakehya, s. 606; Yenisey, s. 51; Yenidünya ve İçer, s. 789; Özdemir, s.8; Turhan, s. 399; Ünver, s. 7.

³¹⁸ Soyaslan, s. 551; Centel ve Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku El Kitabı, s. 497; Ormanoğlu, s. 7, Şahin ve Göktürk, s. 264; Özbek v.d., s. 727; Erem, s. 458; Eryılmaz, s. 671; Parlar ve Hatipoğlu, s. 1655.

³¹⁹ Kaymaz, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), s. 419.

Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisinin “olağanüstü kanun yolları” başlığı altında düzenlenmesi, bu itirazı olağanüstü hale getirmez.

2. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisinin Koşulları

a. Hüküm Bakımından

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin vermiş oldukları kesin nitelikli kararlara karşı CMK'nın 308/A maddesi kapsamında itiraz kanun yoluna başvurulabilecektir. CMK'nın 308/A maddesi dikkate alındığında bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli haricindeki kararlarına yönelik bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulamayacaktır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca, ilk derece mahkemesince verilen kesin nitelikli kararlara yönelik CMK'nın 308/A maddesi kapsamında itiraz kanun yoluna başvurulamaz.

Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince, istinaf başvurusu neticesinde duruşma açmaksızın inceleme sonucu verdikleri kesin nitelikli kararlara yönelik bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulabileceği gibi; bölge adliye mahkemesi ceza dairesince davanın yeniden görülmesi kararı sonrasında vermiş olduğu kesin nitelikli kararlara yönelik de bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulabilir³²⁰.

Bölge adliye mahkemesinin kesin nitelikli kararlarının neler olduğu CMK'nın 286. maddesi incelendiğinde kolayca tespit edilebilecektir. CMK'nın 286. maddesinde belirtilen ve temyiz yolu kapalı olan kararların kesin nitelikli kararlardan olduğunu anlamak gerekir³²¹.

Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki verdikleri kararlar CMK'nın 286/2. maddesinde tek tek sayılmıştır. Bu kararlar;

“a. İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezaları ile miktarı ne olursa olsun adli para cezalarına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine dair bölge adliye mahkemesi kararları,

b. İlk derece mahkemelerinden verilen beş yıl veya daha az hapis cezalarını artırmayan bölge adliye mahkemesi kararları,

³²⁰ Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), s. 424.

³²¹ Çinko, s. 98.

c. Hapis cezasından çevrilen seçenek yaptırımlara ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen; seçenek yaptırımlara ilişkin her türlü kararlar ve istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararlar,

d. İlk derece mahkemelerinin görevine giren ve kanunda üst sınırı iki yıla kadar (iki yıl dâhil) hapis cezasını gerektiren suçlar ve bunlara bağlı adli para cezalarına ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları,

e. Adli para cezasını gerektiren suçlarda ilk derece mahkemelerinden verilen hükümlere ilişkin her türlü bölge adliye mahkemesi kararları,

f. Sadece eşya ve kazanç müsaderesine veya bunlara yer olmadığına ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları,

g. On yıl veya daha az hapis cezasını veya adli para cezasını gerektiren suçlardan, ilk derece mahkemesince verilen beraat kararları ile ilgili olarak (...) istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararları,

h. Davanın düşmesine, ceza verilmesine yer olmadığına, güvenlik tedbirine ilişkin ilk derece mahkemesi kararları ile ilgili olarak bölge adliye mahkemesince verilen bu tür kararlar veya istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararlar,

ı. Yukarıda bentlerde yer alan sınırlar içinde kalmak koşuluyla aynı hükümde, cezalardan ve kararlardan birden fazlasını içeren bölge adliye mahkemesi kararları” kesin olup temyize kabil değildirler.

Kural olarak bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarına karşı temyiz yolu kapalıdır. Ancak, kanun koyucu tarafından 17.10.2019 tarih ve 7188 sayılı Kanunun 29. maddesi ile eklenen hükümlerle bazı suç tipleri açısından verilen kararlar kesin nitelikli olsa dahi temyiz yoluna başvurulabileceği belirtilmiştir. CMK'nın 286/3. maddesinde “*Hakaret, halk arasında korku ve panik yaratmak amacıyla tehdit, suç işlemeye tahrik suçu ve suçluyu övme, Halkı kin ve düşmanlığa tahrik, Cumhurbaşkanına hakaret, Devletin egemenlik alametlerini aşağılama, Türk Milletini, Türkiye Cumhuriyeti Devletini, Devletin kurum ve organlarını aşağılama, silâhli örgüt, Halkı askerlikten soğutma, Terörle Mücadele Kanununun 6 ncı maddesinin ikinci ve dördüncü fıkrası ile 7 nci maddesinin ikinci*

fıkrasında yer alan suçların, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 28 inci maddesinin birinci fıkrası, 31 inci maddesi ve 32 nci maddesinde yer alan suçlar” şeklinde belirtilen suç tiplerine ilişkin istinaf denetimi neticesinde bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlara yönelik temyiz yoluna başvurulabileceği açıkça belirtilmiştir. Değişiklik sonrasında kanunda belirtilen suç tipleri açısından bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlar kesin nitelikli olsa dahi, bu kararlara yönelik temyiz yolunun açık olmasından dolayı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulamayacaktır.

CMK’ya sonradan eklenen 308/A maddesiyle bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına böyle bir yetki tanınmasındaki en büyük etken, ceza dairelerince verilen kararlardaki hataların düzeltilerek hak kaybının önüne geçilmesi olduğu söylenebilir. Ayrıca tekrar incelemeyi yapacak merciin farklı bir mercii olması da denetim açısından fayda sağlayacaktır.

Bölge adliye mahkemesi ceza dairesince sanıklardan biri hakkında veya suçlar yönünden hata sonucu hüküm kurulmaması halinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurma hakkının olup olmadığına ilişkin sorular akla gelebilir. Böyle biri durumun bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca tespit edilmesi halinde dosya, bölge adliye mahkemesi ceza dairesine iade edilecek olup, bu hataya ilişkin Cumhuriyet Başsavcılığınca itiraz yoluna gidilemeyecektir³²².

Görüleceği üzere, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin temyiz yolu açık olan kararları, CMK’nın 268. maddesinde düzenlenen itiraz kanun yoluna tabi olan kararlar ve ceza dairelerinin bozma kararlarına yönelik bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulamayacaktır. Ayrıca bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince koruma tedbirleri hakkında verilen kesin nitelikteki kararlara yönelik olarak bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca CMK’nın 308/A maddesine göre itiraz yoluna başvurulamaz³²³.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlara yönelik yanılığa düşerek temyiz kanun yoluna başvurması gerekirken CMK’nın 308/A maddesine göre itiraz yoluna başvurması halinde, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince nasıl hareket edilmesi gerektiği

³²² Yaşar, s. 3641.

³²³ Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), s. 427.

kanun maddesinde açıkça belirtilmemiştir. Böyle bir durumda CMK'nın 264/1. maddesinde belirtildiği üzere “*Kabul edilebilir bir başvuruda kanun yolunun veya merciin belirlenmesinde yanılma, başvuranın haklarını ortadan kaldırmaz.*” hükmü gereğince bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının bu yanılışı bu kapsamda değerlendirilerek kararı veren ceza dairesince dosyanın Yargıtay'a gönderilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

b. Başvurabilecek Kişiler

CMK'nın 308/A maddesinde belirlendiği üzere itiraz yoluna “*bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı*” tarafından re'sen veya istem üzerine başvurulmaktadır. İtiraz yoluna kimin başvurabileceği açıkça belirtilmiştir. Görüleceği üzere kanun maddesinde itiraz yetkisi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazında olduğu gibi şahsa değil, başsavcılık makamına verilmiştir.

CMK'nın 308/A maddesi incelendiğinde görülecektir ki itiraz yoluna başvuruda yalnızca bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı yetkili kılınmamıştır. CMK'nın 308/A maddesine göre itiraz, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısı tarafından yapılabileceği gibi, bölge adliye mahkemesinde görevli olan tüm Cumhuriyet savcıları tarafından da yapılabilecektir. CMK'nın 308/A maddesi dikkate alındığında bölge adliye mahkemesinde görevli Cumhuriyet savcıları, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı adına değil, kendi imzaları ile itiraz yoluna başvurabileceklerdir. CMK'nın 308/A maddesinde düzenlenen itiraz yoluna, kararı veren bölge adliye mahkemesi ceza dairesi yanında görev yapan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı ve Cumhuriyet savcıları başvuracaktır.

CMK'nın 308/A maddesinde belirtildiği üzere bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı ve görevli Cumhuriyet savcıları re'sen veya istem üzerine bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarına yönelik itiraz yoluna başvurabilecektir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı konusunda istemde kimlerin bulunabileceği kanunda açıkça belirtilmemiştir. Ancak, kanun yollarına başvurma hakkına sahip olan kişiler bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığını itiraz yoluna başvurması konusunda harekete geçirebileceklerdir.

CMK'nın 308/A maddesi incelendiğinde; bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına karşı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet

başsavcılığının itiraz edebileceği belirtilmiştir. Maddenin yazımından kanun koyucunun bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarına karşı itiraz yoluna gidip gitmemeyi bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının takdirine bıraktığı anlaşılmaktadır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, istemde bulunmaya hakkı olan kimselerin gelen talepleri üzerine itiraz yoluna başvurmak zorunda değildir. Aksine bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı veya Cumhuriyet savcıları herhangi talep olmasa dahi re'sen itiraz yoluna başvurabileceklerdir. Bölge adliye mahkemesinde görevli Cumhuriyet savcıları istem üzerine gelen başvuruları ilk önce değerlendirecek olup; başvuruda belirtilen hukuka aykırılığın bulunduğu dair bir fikir oluştuğunda itiraz yoluna başvuracaktır. Bu uygulamanın yerinde olmadığını düşünmekteyiz. Çünkü bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığını hareket geçiren tarafların itiraz yoluna başvurulmasına yönelik talepleri, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına ulaştığında, bu talepler bölge adliye mahkemesinde görevli Cumhuriyet savcılarından herhangi birisi tarafından incelenerek karar verilmektedir. Başka bir deyişle, tarafların itiraz yoluna başvurulmasına yönelik taleplerinin reddi veya kabulü yalnızca bir kişinin takdirindedir. Oysaki ilgililerin itiraz talepleri bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına geldiğinde, bölge adliye mahkemesi bünyesinde oluşturulacak bir kurulun bu talepleri incelemesinin gerçeğe ulaşma noktasında faydalı olacağını düşünmekteyiz. Uygulamada İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca ilgililer tarafından gönderilen itiraz taleplerinin reddi halinde uygulanmakta olan usule değinmekte fayda görüyoruz. İlgililerin itiraz talepleri bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca reddedildiğinde, ikinci bir değerlendirme yapılmak üzere Cumhuriyet savcılarınca verilen ret kararları inceleme kuruluna gönderilmekte; Cumhuriyet savcılarınca ret kararının inceleyen inceleme kurulu yaptığı denetim sonucunda itiraz yoluna başvurulması gerektiğini belirtmiş ise, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarınca itiraz yoluna başvurulmaktadır³²⁴. Böylelikle bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcıları tarafından verilen kararlar ikinci bir kez denetime tabi tutulmuş olacaktır. Tekrar belirtmek isteriz ki, itiraz talepleri bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına ulaştığı tarih itibariyle oluşturulacak bir kurul tarafından incelenerek, bu talepler hakkında karar verilmesi sonuca ulaşmak açısından daha hızlı olacağı kanaatindeyiz.

³²⁴ Çinko, s. 100.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının CMK'nın 308/A maddesine göre itiraz yoluna başvurmak için harekete geçiren kişinin CMK'nın 260. maddesinde sayılanlar dışında bir kişinin olması halinde nasıl hareket edileceğine ilişkin kanunda herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Bu durumda bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına yapılan başvurular ihbar niteliğinde olmasından dolayı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca gerekli incelemeler yapılarak, verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunduğu tespit edilmesi halinde itiraz yoluna başvurulabilir³²⁵.

İlgililer itiraz yoluna başvururken doğrudan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına başvurabilecekleri gibi, ilk derece mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile de itiraza ilişkin taleplerini bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına iletebileceklerdir. İlgililer itiraz istemlerini yazılı olarak ileteceklerdir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı tarafların istemleri ile bağlı değildir.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcıları, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlara karşı UYAP üzerinden görüldü işlemi yapabileceği gibi, fiziki olarak önüne gelen dosyalar hakkında görüldü işlemi yapabilir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının, ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarını görüldü yaptıktan sonra itiraz hakkı sona ermemektedir. Sanık aleyhine otuz günlük yasal süre geçmemiş ise bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı itiraz yoluna başvurabilir.

CMK'nın 308/A maddesi incelendiğinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığını harekete geçirecek ilgililerin itiraz yoluna kaç defa başvurabileceği konusunda herhangi bir sınırlama söz konusu değildir. Uygulamada bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca reddedilen itirazlar hakkında veya bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı üzerine bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca verilen ret kararlarına yönelik, başvuru hakkı olan ilgililerce tekraren itiraz yoluna başvurulmaktadır. Ceza daireleri başkanlar kurulunca itirazın reddine karar verildiği takdirde, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının da farklı sebeplere dayanarak itiraz yoluna tekrardan başvurmada herhangi bir engel yoktur.

³²⁵ Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), 439-440; aksi görüşte Çinko, s.100.

c. Süre Yönünden

CMK'nın 308/A maddesi gereğince bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz, kararın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekmektedir. CMK'nın 308/A maddesinde belirtilen otuz günlük süre sanık aleyhine yapılacak itirazlar için geçerlidir. Sanık lehine yapılacak itirazlarda kanun koyucu tarafından herhangi bir süre sınırlaması getirilmemiştir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının sanık aleyhine yapacağı itiraz için kanunda belirtilen otuz günlük süre hak düşürücü bir süredir³²⁶. Hak düşürücü nitelikte olan bu süre geçtikten sonra bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca sanık aleyhine itiraz yoluna başvurulamayacaktır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca otuz günlük süre gözden kaçırılarak sanık aleyhine itiraz yoluna başvurulsa dahi bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca yapılacak denetimde kanunda belirtilen otuz günlük süre re'sen dikkate alınacaktır. Bu durumda ceza daireleri başkanlar kurulunca “*itirazın süre yönünde*” reddine karar verilecektir.

Sürenin başlangıcı kural olarak bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararların UYAP ortamından bölge adliye mahkemesinde görevli Cumhuriyet savcılarının ekranına gönderilmesi ile birlikte başlamaktadır. Buna ilişkin Tebligat Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmeliğin 15. maddesinde “*Cumhuriyet başsavcılığına yapılacak tebligat, tebliğ alınacak evrak aslının gösterilmesi yerine ya da elektronik ortamda gönderilmesi suretiyle*” yapılabacağı belirtilmiştir. Bu durumda UYAP üzerinden gönderilen kararların ilgili Cumhuriyet savcılarının ekranına düştüğü tarihte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına tebliğ edilmiş sayılacaktır. Ancak, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlar UYAP ortamından gönderilmesi ile kanunda belirtilen süre başlıyor ise de, dosyaların fiziki olarak bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi sırasında yaşanan aksaklıklar nedeniyle otuz günlük süre dolmuş olabilir. Uygulamada bu sorunun önüne geçmek adına bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararlarının fiziki olarak Cumhuriyet başsavcılığına teslim edildiği tarih esas alınarak kanunda belirtilen otuz günlük süre işlemeye başlamaktadır. Hak kaybının önüne geçilmesi açısından dosyanın başsavcılığa geldiği tarihten itibaren sürenin başlaması yerinde bir uygulama olduğunu düşünmekteyiz.

³²⁶ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 101.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca CMK'nın 308/A maddesinde belirlenen otuz günlük süre sonrasında, sanığın lehine ve aleyhine birlikte itiraz yoluna başvurduğu takdirde nasıl hareket edileceği konusunda kanun maddesinde herhangi bir açıklık yoktur. Bu durumda bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca, aleyhe itiraz için öngörülen otuz günlük sürenin geçtiğini belirtilecek olup, sanık aleyhine ileri sürülen sebepler incelenmeyip, sanığın lehine ileri sürülen itiraz sebepleri incelenebilecektir³²⁷.

CMK'nın 308/A maddesinde yapılan değişiklikle birlikte, maddenin yürürlüğe girdiği 05.08.2017 tarihi itibarıyla yasada belirtilen otuz günlük süresi dolmamış ve yürürlük tarihinden sonraki verilen bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikteki kararlarına yönelik olarak bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulabilecektir³²⁸. CMK'nın 308/A maddesinin yürürlüğe girdiği tarihten önceki sanık lehine verilen kararlar için ise Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 05.07.2011 tarih ve 6-156/164 Karar sayılı ilamında; süresinde kullanılmayan itiraz hakkının sonradan yürürlüğe giren 5271 sayılı CMK hükümleri uyarınca kullanılması usul hükümlerinin derhal uygulanırlığı ilkesiyle bağdaşmayacağı belirtilmiştir. Bu sebeple eski kanunun uygulandığı tarihte yapıлып bitirilmiş olan işlemler geçerliliğini korumaktadır³²⁹.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, aleyhe itirazda öngörülen otuz günlük sürenin kaçırılmaması adına bölge adliye mahkemesi ceza dairelerine süre tutum dilekçesi verip veremeyeceği sorusu akıllara gelebilir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının, ceza dairelerine süre tutum dilekçesi vererek süreyi uzatması mümkün değildir. Çünkü bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilmiş kesin nitelikli kararlar zaten gerekçeli olarak açıklanmaktadır. Bu sebeple bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca süre tutum dilekçesi vermesini gerektirir bir durum söz konusu değildir.

Kanun koyucu CMK'nın 308/A maddesinde lehe itiraz yoluna başvuruda süre aranmayacağını belirtmiştir. Bu sürenin ne zaman sona ereceği konusunda kanunda herhangi bir üst sınır belirtilmemiştir. CMK'nın 308/A maddesinde sanığın lehine itirazda süre sınırlamasının olmamasının bazı sakıncaları vardır³³⁰. CMK'nın 308/A

³²⁷ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 101.

³²⁸ Yaşar, s. 3637.

³²⁹ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 103.

³³⁰ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 103.

maddesinin lafzına bakılacak olursa hükümlülük sıfatının ne zaman başlayacağı konusunda herhangi bir açıklama söz konusu değildir³³¹. Diğer bir deyişle, CMK'nın 308/A maddesine göre bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının her zaman sanık lehine itiraz yoluna başvuracağı dikkate alındığında cezanın infazı mümkün olmayacaktır³³². Bu konuda yaşanacak sorunların önüne geçmek üzere kanun maddesinde “*Yargıtay ceza dairelerinden birinin kararına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı, re'sen veya istem üzerine, ilamın kendisine verildiği tarihten itibaren otuz gün içinde sanığın lehine veya aleyhine Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na itiraz edebilir. Otuz günlük süre geçtikten sonra hükümlünün yalnızca lehine itiraz edilmesi mümkün olup, yapılacak bu itirazda süre şartı aranmaz.*” şeklinde değişiklik yapılması gerekmektedir³³³. Böyle bir değişikliğin CMK'nın 308/A maddesinde de yapılması gerekmektedir. Her ne kadar CMK'nın 308/A maddesinde lehe itirazlarda süre konusunda herhangi bir sınırlama getirilmemiş ise de, lehe itiraz yoluna başvurulmasında hükümlünün hukuksal yararının olup olmadığı değerlendirilerek itiraz yoluna başvurulmalıdır³³⁴. Hükümlünün hak yoksunlukları sona ermemiş ise itiraz yoluna gidilmesinde hukuksal yarar var kabul edilmelidir³³⁵. Hükümlünün lehine bir durum ortaya çıkacaksa hükmün infaz edilmesinden sonra da CMK'nın 308/A maddesi kapsamında itiraz yoluna başvurulabilir³³⁶.

d. Başvuru Nedeni

Yargılamaya konu olan her uyuşmazlık, çözülmesi gereken bir sorun teşkil etmektedir³³⁷. Dava konusu uyuşmazlığın maddi ve hukuki olmak üzere iki yönü vardır³³⁸. Başka bir deyişle bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca, bölge adliye mahkemesi ceza dairesinin vermiş olduğu kesin nitelikli kararlar hem maddi hem de hukuki yönden incelenecektir. Maddi mesele, mahkemelerce yapılan delillerin tespiti, bu delillerin değerlendirilmesi ve olay konusundaki yanlışlıkları yönünden yapılan incelemedir. Hukuki mesele ise, sanık tarafından gerçekleştirilen

³³¹ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 103.

³³² Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 103.

³³³ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 103.

³³⁴ Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), s. 445.

³³⁵ Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), s. 445.

³³⁶ Çinko, s. 100.

³³⁷ Hakan Gündüz, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 24, S: 4, 2020, s. 567.

³³⁸ Gündüz, s. 567.

fiil hakkında nasıl yargılama yapılacağı ve bu eyleme hangi hukuk normunun uygulanacağı sorunudur³³⁹.

CMK'nın 308/A maddesi dikkate alındığında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurmada herhangi bir itiraz sebebi belirtilmemiştir. Her ne kadar kanun maddesinde itiraz sebebi gösterilmemiş ise de, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlarda hukuka aykırılık tespit edilmesi halinde bu yola başvurulabilecektir. Yani CMK'nın 288/2. maddesine göre “*bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması*” halinde bu kanun yoluna başvurabilir. Ceza dairesinin kararlarındaki yazıma ilişkin hatalar ile yargılamanın yenilenmesi sebeplerine ilişkin hususlar itiraz konusu yapılamaz. Söz konusu yazım hatalarının düzeltilmesi için kararı veren ceza dairesinden maddi hatanın düzeltilmesi talep edilecektir. Maddi hatanın düzeltilmesine başvurmak için süre sınırlaması yoktur.

e. Başvuru Şekli

CMK'nın 308/A maddesinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazın şekline ilişkin herhangi bir düzenleme söz konusu değildir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı itirazını, “itirazname” adlı yazılı bir belgeyle yapmaktadır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazına benzer mahiyette olan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz başvurusunu dava dilekçesi niteliğinde yazılı bir belgeyle yapacaktır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan bu itiraza “itirazname” gibi bir isim verilmemiştir. Uygulamada bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, itiraz dilekçesinin başlık kısmında CMK'nın 308/A maddesine göre itiraz yoluna başvurduğunu belirtmektedir. İstinaf kanun yoluna başvurmaya hakkı olan tarafların zabıt kâtibine beyanda bulunarak başvuru yapılabilir ise de, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığını itiraz yoluna başvurması konusunda harekete geçirecek kimseler bakımından böyle bir özel hüküm olmamasından dolayı ilgililerce başvurunun yazılı olarak yapılması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı itirazını sözlü olarak yapamayacağı gibi, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığını harekete geçirecek taraflarında sözlü olarak itirazlarını yapması mümkün olmayacaktır³⁴⁰. Bölge adliye mahkemesi

³³⁹ Yenisey ve Nuhoglu, s. 846.

³⁴⁰ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 98.

Cumhuriyet başsavcılığı, düzenleyeceği itiraz dilekçesinde ceza dairesince verilen kesin nitelikteki kararda tespit ettiği hukuka aykırılıkları gerekçeleriyle birlikte belirtecektir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz, kararı veren daireye yöneltilecektir.

3. İtiraz Başvurusunu İnceleyecek Makam

a. Kararına İtiraz Edilen Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairesi

CMK'nın 308/A maddesinin yürürlüğe girdiği ilk halinde; bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlara yönelik yaptığı itiraz, kararı veren dairenin önüne gitmekteydi. Kararı veren ceza dairesi en kısa süre içerisinde Cumhuriyet başsavcılığının itirazını inceleyerek söz konusu itiraz hakkında karar vermekteydi. Kararı veren dairece yapılan inceleme neticesinde Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazın haklı görülmesi halinde kararını düzeltebilmekteydi. Aksi halde ise Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazı reddetmekteydi. Buradaki en büyük sorun ise kararı veren ceza dairesinin itirazın reddine ilişkin kararları kesin nitelikteydi. Başka bir deyişle, kararı veren ceza dairesinin itirazın reddine ilişkin kararlara yönelik başvurulabilecek herhangi bir kanun yolu öngörülmemiştir. Kanun yollarına başvurulduğu takdirde kural olarak, yapılan başvuruyu kararı veren makam dışında başka bir makam incelemektedir. Ancak CMK'nın 308/A maddesinin ilk halinde, kararına itiraz edilen ceza dairesinin vermiş olduğu kesin nitelikteki kararlar başka bir makamca incelenmemekteydi. 17.10.2019 tarihinde 7188 sayılı Kanun ile CMK'nın 308/A maddesinde yer alan hükümlerde değişiklik yapılarak, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazının incelenmesi usulüne ilişkin paralel bir düzenleme getirilmiştir.

CMK'nın 308/A maddesinde yapılan değişiklik sonrasında, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itiraz üzerine dosya, kararı veren bölge adliye mahkemesi ceza dairesine gönderilecektir. Kararı veren ceza dairesi en kısa süre içerisinde Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazı inceleyecek, daire itirazı yerinde gördüğü takdirde kararını düzeltecektir. Dairece kararın yerinde görülmemesi halinde ise dosyayı itiraz hakkında karar verilmesi için bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderecektir. Görüleceği üzere, 7188 sayılı Kanun ile yapılan düzenleme ile birlikte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet

başsavcılığının itiraz yetkisi, objektif nitelikte inceleme yapılmasına olanak verecek etkili bir kanun yolu kimliğine kavuşmuştur³⁴¹. Önemle belirtmek gerekirse bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazını ceza daireleri başkanlar kurulunun önüne götürmek, kararına itiraz edilen ceza dairesinin yetkisindedir³⁴².

CMK'nın 308/A maddesi dikkate alındığında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itiraz, doğrudan bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun önüne gitmemektedir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı üzerine dosyanın doğrudan ceza daireleri başkanlar kurulu önüne gitmemesi yerinde olmamıştır. Çünkü, kararı veren ceza dairelerince itirazın yerinde görüldüğü takdirde verilecek yeni karar bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazında belirttiği tüm hukuka aykırılıkları karşılayamayabilir. Böyle bir durumda Cumhuriyet başsavcılığınca nasıl bir yol izleneceği, nasıl hareket edileceğine dair CMK'nın 308/A maddesinde herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Bu sebeplerden dolayı Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazın doğrudan ceza daireleri başkanlar kurulunun önüne gitmesinin daha doğru olacağını düşünmekteyiz. Bu konuya ilişkin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazında yapılacak düzenleme ile itirazın doğrudan Ceza Genel Kuruluna gitmesi daha faydalı olacak, ayrıca uygulamada farklılık olmaması açısından yerinde bir uygulama olacak .(CMK 308 ile aralarında farklılık olacak buna değin)

Son olarak belirtmek gerekirse, kararına itiraz edilen daire bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazını yerinde görmezse, dosyayı ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderecektir. CMK'nın 308/A maddesi incelendiğinde dairesinin görevi dosyayı göndermekle bitmemektedir. Ayrıca bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itiraza ilişkin ceza daireleri başkanlar kuruluna verilmek üzere kararına itiraz edilen dairece inceleme raporu hazırlanacaktır. CMK'nın 308/A maddesinde bu rapor, kararı veren daire başkanınca hazırlanabileceği gibi başkanın görevlendireceği üyelerden biri tarafından da hazırlanabilecektir.

b. Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri Başkanlar Kurulu

7188 sayılı Kanun ile CMK'nın 308/A maddesinde yapılan değişiklikle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yoluna başvurması halinde, bu itiraz ilk önce kararı veren ceza dairesince incelenecektir. Kararına itiraz edilen ceza

³⁴¹ Gündüz, s. 561.

³⁴² Öztürk v.d., s. 752.

dairesi bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazını haklı görmemesi halinde, itiraz hakkında karar verilmek üzere dosyayı bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderecektir. Bu değişiklik sayesinde bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikte vermiş olduğu kararlarda hatanın olup olmadığı yönündeki uyuşmazlıklar bölge adliye mahkemesi bünyesinde oluşturulan ceza daireleri başkanlar kurulunca çözülecektir³⁴³.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazını inceleyecek olan bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun nasıl oluşacağı CMK'nın 308/A maddesinde hüküm altına alınmıştır. CMK'nın 308/A maddesine göre ceza daireleri başkanlar kurulunun "*Dörtten fazla ceza dairesi olan bölge adliye mahkemelerinde Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından daire başkanları arasından belirlenen ve dört üyeden*" oluşacağını ve bu üyelerin seçiminin HSK tarafından yapılacağı belirtilmiştir. Aynı maddenin devamında ise, bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun çalışma usul ve esaslarının da HSK'ca belirleneceği hüküm altına alınmıştır. CMK'nın 308/A maddesinde yapılan bu düzenleme doğrultusunda HSK Genel Kurulu 12.12.2019 tarih ve 2019/410 sayılı Kararı ile bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun oluşumu, toplanması, çalışma usul ve esasları belirlenmiştir.

CMK'nın 308/A maddesinde belirtildiği üzere ceza daireleri başkanlar kurulunun dört üyesinin HSK tarafından seçileceği belirtilmiştir. HSK Genel Kurulunun 12.12.2019 tarih ve 410 sayılı Kararında; dörtten fazla ceza dairesi olan bölge adliye mahkemelerinde, bölge adliye mahkemesinin başkanının başkanlığında, 1 asıl üyesi kararı veren dairenin başkanı, 3 asıl ve 2 yedek üyesi ise numara olarak belirlenen ceza daireleri başkanları arasından HSK'ca seçilecektir. Kısaca özetlemek gerekirse ceza daireleri başkanlar kurulu; bölge adliye mahkemesi başkanı, HSK 1. dairesince seçilen üç üye ve kararı veren daire başkanı olmak üzere toplam beş kişiden oluşmaktadır. HSK tarafından seçilen üyeler her yıl adli yıl başlangıcı esas alınarak 1 yıl süreyle ve yeni üyeler seçilinceye kadar görev yapacaklardır. Dört ceza dairesi bulunan bölge adliye mahkemelerinde ise ceza daireleri başkanlar kurulu; dört daire başkanı ve bölge adliye mahkemesi başkanından oluşacaktır.

HSK Genel Kurulunun 410 sayılı Kararında; HSK'ca 3 asil üye ile birlikte 2 yedek üye seçileceği belirtilmiştir. HSK tarafından 2 yedek üye seçilmesindeki amaç,

³⁴³ Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), s. 450.

daire başkanları arasından seçmiş olduğu 3 asil üyenin vermiş oldukları kesin nitelikli kararlara yönelik bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulduğu takdirde seçilen asil üyenin yerine geçmek üzere 2 yedek üye belirlenmiştir. HSK tarafından seçilen 2 yedek üyenin görevlendirilmesi bölge adliye mahkemesi başkanına aittir.

Ceza daireleri başkanlar kuruluna bölge adliye mahkemesi başkanının başkanlık etmesi konusunda CMK'nın 308/A maddesinde herhangi bir düzenleme söz konusu olmayıp, 7188 sayılı Kanunun gerekçesi ve HSK'nın 410 sayılı Kararında bu durum açıkça düzenlenmiştir. Önemle belirtmek gerekirse, her ne kadar maddenin lafzından HSK'ca 4 üyenin seçileceği anlaşılmakta ise de, HSK'nın 410 sayılı Kararında belirtildiği üzere HSK 1. Dairesi ceza daireleri başkanlar kuruluna dört üye değil, üç üye seçmektedir³⁴⁴. Kararına itiraz edilen daire dördüncü üye olarak katılmaktadır.

HSK tarafından daire başkanları arasından belirlenen başkanlar kurulunun üyeleri isim olarak belirtilmemiş olup, daire adı ile görevlendirilmişlerdir. Kurul üyelerinin ismen belirtilmesi yerine daire adı ile görevlendirilmesi gayet yerinde olmuştur³⁴⁵. Çünkü, seçilen daire başkanının tayininin çıkması, emekli olması, izinli olması vb. durumlarda ceza daireleri başkanlar kurulunun toplanması konusunda sıkıntılar yaşanacaktır. Ayrıca HSK'nın 410 sayılı Kararının 4. maddesinde, başkanlar kurulunun eksiksiz toplanıp ve salt çoğunlukla karar vermesi gerektiği düşünüldüğünde bu uygulamanın yaşanacak tıkanıklığı önleyici nitelikte olduğunu düşünmekteyiz.

5235 sayılı Kanunun 35. maddesinde, bölge adliye mahkemesi başkanlar kurulunun görevleri "*Daireler arasında çıkan iş bölümü uyuşmazlıklarını karara bağlamak, Re'sen veya bölge adliye mahkemesinin ilgili hukuk veya ceza dairesinin ya da Cumhuriyet başsavcısının, Hukuk Muhakemeleri Kanunu veya Ceza Muhakemesi Kanununa göre istinaf yoluna başvurma hakkı bulunanların, benzer olaylarda bölge adliye mahkemesi hukuk veya ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında uyuşmazlık bulunması halinde bu uyuşmazlığın giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri üzerine, kendi görüşlerini de ekleyerek*

³⁴⁴ Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), s. 453.

³⁴⁵ Aksi görüş Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), s. 453.

Yargıtaydan bu konuda bir karar verilmesini istemek, Kanunlarla verilen diğer görevlerini yerine getirmek” olarak belirtilmiştir. 5235 sayılı Kanunun 35. maddesinde düzenlenen bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun görevleri incelendiğinde idari bir kurul izlenimini vermektedir³⁴⁶. Ancak, 5235 sayılı Kanunun 35. maddesinin son fıkrasında ceza daireleri başkanlar kurulunun, Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek şeklinde genel bir görevinin olduğu belirtilmiş olup, CMK’nın 308/A maddesiyle de ceza daireleri başkanlar kuruluna bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazını inceleme görevi verilmiştir³⁴⁷.

5235 sayılı Kanunun 34. maddesinde belirtildiği üzere bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun başkanı, bölge adliye mahkemesi başkanıdır. 5235 sayılı Kanunun 35. maddesinde başkanlar kurulunca bölge adliye mahkemesi hukuk veya ceza dairelerinin vermiş oldukları kesin nitelikli kararlarda hukuka aykırılık bulunması halinde bu hukuka aykırılıkları gidermekle görevlendirilmiştir.

4. İtirazın İncelenmesinin Süresi ve Kapsamı

a. Kararına İtiraz Edilen Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Dairesi

CMK’nın 308/A maddesinde kararına itiraz edilen dairenin ne kadar bir süre içerisinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazı inceleyeceği konusunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. CMK’nın 308/A maddesinde itirazın incelenmesi konusunda kesin bir süre belirtilmemesi yerinde olmuştur. Çünkü dosyanın içeriği, kararı veren dairenin iş yoğunluğu, sanığın tutuklu olup olmaması gibi durumlar itirazın incelenme süresini belirleyecektir³⁴⁸. Başka bir deyişle, her somut olayda bu süre değişkenlik gösterebilmektedir.

CMK’nın 308/A maddesinde belirtildiği üzere kararı veren ceza dairesi en kısa süre içerisinde Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazı inceleyecek, daire itirazı yerinde gördüğü takdirde kararını düzeltebilecektir. Başka bir deyişle, CMK’nın 308/A maddesinde itiraz üzerine bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kararlarını tekrardan gözden geçirmeleri gerektiği hüküm altına alınmıştır. Bu düzenleme neticesinde; 1412 sayılı CMUK’da hüküm altına alınan ancak CMK’da hüküm altına

³⁴⁶ Gündüz, s. 573; aksi görüş için bkz. Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), s. 452.

³⁴⁷ Gündüz, s. 573.

³⁴⁸ Çinko, s.101.

alınmayan “karar düzeltme” kanun yolunun bir nevi yeniden sisteme monte edilmek istendiği görülmektedir³⁴⁹.

Kararına itiraz edilen daire, esas hakkında inceleme yapmadan önce başsavcılığın itirazının kabul edilebilir nitelikte olup olmadığını inceleyecektir. Kararına itiraz edilen dairece yapılacak ön incelemede; bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının sanık aleyhine yapmış olduğu itirazda otuz günlük süreye uyulup uyulmadığını, itiraza konu kararın kesin nitelikli kararlardan olup olmadığını ve kesin nitelikli kararın CMK’nın 286/3. maddesinde belirtilen suçlardan olup olmadığı hususlarını dikkate alacaktır. Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince yapılan ön incelemede başvuru şartlarını taşımayan itiraz hakkında nasıl bir yol izleneceği CMK’nın 308/A maddesinde belirtilmemiştir. Kanaatimizce, maddenin lafzından hareket edecek olursak kararına itiraz edilen daire, Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazın başvuru şartlarını taşımadığını tespit edip, bu konu hakkında herhangi bir karar veremeyecektir. Böyle bir durumda kararına itiraz edilen daire hazırlayacağı inceleme raporunda bu durumu belirterek, itiraz hakkında karar verilmesi için dosyayı ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderecektir. Başvuru şartlarını taşımayan itiraz hakkında nihai karar bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca verilecektir.

Kararına itiraz edilen daire, itiraz üzerine dosya üzerinden inceleme yaparak karar verebileceği gibi, dairece gerekli görüldüğü takdirde duruşma açmak suretiyle de karar verilebilecektir. Kararına itiraz edilen daire yapacağı itiraz incelemesinde, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca ileri sürülen itiraz sebeplerine bağlı kalmaksızın, vermiş olduğu kararı maddi ve hukuki yönüyle inceleyebilir³⁵⁰. Kararına itiraz edilen dairece yapılan inceleme sonunda itirazın haklı olmadığı kanaatine varıldığında, itiraz hakkında karar verilmesi için dosya ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderilecektir.

b. Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri Başkanlar Kurulu

CMK’nın 308/A maddesinin son fıkrasında belirtildiği üzere bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun çalışma usul ve esasları HSK’nın 410 sayılı Kararı ile düzenlenmiştir. HSK’nın 410 sayılı Kararına göre, bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun toplanma tarihini ve gündemini bölge

³⁴⁹ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtiraz Yetkisi, s. 100- 101.

³⁵⁰ Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), s. 459.

adliye mahkemesi başkanı belirleyecektir. HSK'nın 410 sayılı Kararının devamı maddelerinde, itiraz üzerine gelen dosya ceza daireleri başkanlar kuruluna geldiği tarihten itibaren en geç iki ay içerisinde kurulun gündemine alınacak, kararına itiraz edilen dairece hazırlanan inceleme raporu ise toplantının yapılmasından en az iki gün önce kurul üyelerine verilecektir. CMK'nın 308/A maddesi ve HSK'nın 410 sayılı Kararında ceza daireleri başkanlar kurulunun başsavcılıkça yapılan itirazlar hakkında ne kadar bir süre içerisinde karar vermesi gerektiği konusunda kesin bir süre belirtilmemiştir.

HSK'nın 410 sayılı Kararının 4. maddesinde, başkanlar kurulunun eksiksiz toplanıp ve salt çoğunlukla karar vermesi gerektiği belirtilmiştir. Bu durumda ceza daireleri başkanlar kurulu; bölge adliye mahkemesi başkanı, HSK tarafından seçilen üç daire başkanı ve kararına itiraz edilen daire başkanının katılımı ile eksiksiz olarak toplanacaktır. HSK'nın 410 sayılı Kararının 4. maddesinde ceza daireleri başkanlar kuruluna, kararına itiraz edilen daire başkanının üye olarak katılması ve oy kullanması açıkça düzenlenmiştir. Görüleceği üzere, ceza daireleri başkanlar kurulunca yapılan incelemeye kararına itiraz edilen daire başkanı asil üye olarak katılmaktadır. Kararına itiraz edilen daire başkanı, bu kurulda görüşünü açıklamakta ve hatta oy bile kullanmaktadır. Kanaatimizce, kararına itiraz edilen dairenin görüşünü açıklaması ve oylamaya katılması yerinde bir düzenleme değildir. Çünkü, kararına itiraz edilen daire başkanı ceza daireler başkanlar kurulunda savunma yaparak, ceza daireleri başkanlar kurulunun verecekleri kararları etkileme olasılığı yüksektir.

Ceza daireleri başkanlar kurulunca esas hakkında inceleme yapmadan önce başsavcılığın itirazının kabul edilebilir nitelikte olup olmadığını inceleyecektir. Kararına itiraz edilen dairece kabul edilebilirlik başvurusu yapılmış olması ceza daireleri başkanlar kurulunca tekrardan yapılmayacağı anlamına gelmemektedir. Ceza daireleri başkanlar kurulunca yapılan ön incelemede başvuru şartlarını taşımayan itirazlar hakkında başkanlar kurulunca ret kararı verilecektir. Örnek vermek gerekirse ceza daireleri başkanlar kurulunca yapılan ön incelemede, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının sanık aleyhine yapmış olduğu itirazda otuz günlük süreye uyulmadığının tespit edilmesi halinde başkanlar kurulunca söz konusu itiraz hakkında "süre yönünden itirazın reddine" karar verecektir.

Bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulu, dosya üzerinden inceleme yaparak itiraz hakkında karar verecektir. Başkanlar kurulunca itiraz edilen

dairenin kararı hem maddi hem de hukuki yönden incelenmektedir. Ancak, başkanlar kurulunun denetim yaparken bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz sebepleri ile bağlı olup olmadığı konusunda CMK'nın 308/A maddesinde herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, bu konuda Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 22.10.2013, 16. HD. 1298 E.- 418 K. sayılı ilamında "...*Yargıtay C. Başsavcılığınca gösterilen itiraz nedeniyle bağlı olunup olunmadığı hususunda gerek 1412 sayılı CMUK'nda, gerekse 5271 sayılı CMK'nda herhangi bir açıklık bulunmamakla birlikte, Ceza Genel Kurulunun 24.03.2009 gün ve 212-67, 11.04.2006 gün ve 55- 115 ile 22.2.1988 gün ve 18 sayılı kararlarında vurgulandığı gibi, bugüne kadar istikrarlı olarak sürdürülen uygulamaya göre Ceza Genel Kurulu, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca gösterilen itiraz nedenleri ile bağlı olmadan, itiraza gelinen sanık ve suç ile ilgili olarak inceleme yapmakta ve tespit ettiği, tüm hukuka aykırılıkları bozma nedeni yapabilmektedir.*" şeklinde açıkça Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısına benzer nitelikte olan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı üzerine, bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunun itiraz nedenlerine bağlı kalmaksızın inceleme yapacağı vurgulanmıştır³⁵¹. Gerçekliğe ulaşılması noktasında ceza daireleri başkanlar kurulunun itiraz sebepleri ile bağlı olmayarak itiraza konu dosyayı tüm yönleriyle incelemesinin faydalı olacağını düşünmekteyiz.

CMK'nın 308/A maddesinde bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca inceleme sonucunda itirazın kabulüne ilişkin verdikleri kararların ifası için dairesine gönderilmesi gerektiği belirtilmiştir. Kanun maddesinde belirtildiği üzere ceza daireleri başkanlar kurulu tarafından itirazın reddi veya itirazın kabulü şeklinde iki türlü karar verilmektedir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazının incelenmesinde Yargıtay Ceza Genel Kurulu itirazı haklı gördüğü takdirde dairenin kararını ıslah edebilmektedir. Kanun koyucu bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisinde ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazına zıt bir hüküm düzenlemiştir. Ceza daireleri başkanlar kurulunca itirazın kabulü halinde, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı doğrultusunda karar verilmesi için dosyayı kararı veren ceza dairesine gönderecektir. Dosya geri kendisine gelen bölge adliye mahkemesi ceza dairesi dosya için yeniden bir esas numarası

³⁵¹ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 115.

olarak, Cumhuriyet başsavcılığının itirazı doğrultusunda yargılama yapacaktır³⁵². Ceza daireleri başkanlar kurulunca verilen kararlar kesin olup, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin buna direnme hakkı yoktur.

Bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca itiraz incelemesi neticesinde düşme sebeplerinden birinin görülmesi halinde düşme kararı verip vermeyeceği sorusu akıllara gelebilir. Uygulamada ceza daireleri başkanlar kurulunca CMK'nın 308/A maddesinde belirtilen "itirazın kabulüne ve ilgili daireye gönderilmesi" hükmü dikkate alınarak yalnızca itirazın kabulüne karar vermekle dosyayı bölge adliye mahkemesi ceza dairelerine göndermektedir. Başka bir deyişle bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca düşme kararı verilememektedir. Yapmış olduğumuz araştırmalar neticesinde Samsun Bölge Adliye Mahkemesi Ceza Daireleri Başkanlar Kuruluna 2020 yılı içerisinde yapılmış olan itiraz sayılarına ulaşılmıştır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarına yönelik toplamda 224 kez itiraz yoluna başvurulmuştur. Ceza daireleri başkanlar kurulunca bu itirazların 16 tanesi kabul edilmiş olup, geri kalan 208 tanesi ise reddedilmiştir. Uygulamada yeni bir itiraz yolu olan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi önümüzdeki yıllarda daha aktif bir şekilde kullanılarak, itiraz sayılarında artış olacağını düşünmekteyiz.

5. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisinin Etkileri

a. Aktarma Etkisi

Kanun yolu denetlemesine konu olan kararın başka bir merci tarafından tekrardan incelenmesi veya düzeltilmesine aktarma etkisi denir.³⁵³ CMK'nın 308/A maddesinin ilk yürürlüğe girdiği tarihte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlarına yönelik yaptığı itiraz, kararı veren dairenin önüne gitmekteydi. Kararı veren ceza dairesi en kısa süre içerisinde Cumhuriyet başsavcılığının itirazını inceleyerek söz konusu itiraz hakkında karar vermekteydi. Kararı veren daire yapmış olduğu inceleme neticesinde Cumhuriyet başsavcılığının yaptığı itirazı haklı görmesi halinde kararını düzeltebilmekteydi. Aksi halde ise Cumhuriyet başsavcılığınca

³⁵² Gündüz, s. 572.

³⁵³ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 82.

yapılan itirazı reddetmekteydi. Görüleceği üzere, itiraz incelemesi aynı makam tarafından yapılmaktaydı. 7188 sayılı Kanun ile CMK'nın 308/A maddesinde yapılan değişiklikle birlikte bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı, kararı veren daireye yapılacak olup; daire itirazı haklı görmesi halinde kararını düzeltecek, aksi kanaatte ise itirazın incelenmesi için dosyayı ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderecektir. Değişiklik sonrasında, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazını kararı veren daire dışında başka makam inceleyecektir. Kanaatimizce, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının etkin bir şekilde kullanılması açısından bu değişiklik yerinde olmuştur.

Son olarak belirtmek isteriz ki, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazında aktarma etkisi tam anlamıyla kendisini gösterememektedir. Çünkü, CMK'nın 308/A maddesinde belirtildiği üzere bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı üzerine dosya kararı veren ceza dairesinin önüne gitmekte olup, daire itirazı haklı görmesi halinde kararını düzeltecektir. Böyle bir durumda aktarma etkisi somut olayda kendisini gösteremeyecektir³⁵⁴.

b. Durdurma Etkisi

Kanun yoluna süresi içerisinde başvuru yapılması kararın kesinleşmesini ve infazını engellemektedir³⁵⁵. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazın hükmün infazına engel olup olmadığı yönünde öğretide farklı görüşler vardır. Öğretide yazarların çoğu tarafından savunulan görüşe göre, olağanüstü itiraz yoluna başvurulması yargılama makamınca verilen kararların infazına engel olmayacaktır³⁵⁶. Bu sebeple, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazında durdurma etkisi kendisini gösterememektedir.

Bizim katıldığımız görüşe göre, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kararlara bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılacak itirazın otuz günlük süreye tabi tutulması kararın kesinleşmesini ve infazını engeller³⁵⁷. Çünkü, CMK'nın 308/A maddesinde bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarına karşı itiraz yoluna başvurabilmek için bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına ilamın verildiği tarihten itibaren otuz günlük bir süre tanınmıştır. CMK'nın 308/A maddesinde belirtilen otuz günlük

³⁵⁴ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 82.

³⁵⁵ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 83.

³⁵⁶ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 382; Yenisey ve Nuhoglu, s. 823; Centel ve Zafer, s. 895; Şahin ve Göktürk, s. 303; Öztürk v.d., s. 753.

³⁵⁷ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 111; Yurtcan, s. 595; Talas, s. 164.

sürenin geçmesiyle birlikte ancak bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararları yerine getirilebilecektir. Başka bir deyişle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı veya bölge adliye mahkemesinde görevli Cumhuriyet savcıları otuz gün içerisinde ister sanığın lehine isterse aleyhine itiraz yoluna başvurduğu takdirde ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararların kesinleşmesini önleyecektir. Bu sebeple, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı üzerine durdurma etkisi kendini tam anlamıyla gösterecektir.

c. Yayılma Etkisi

Yayılma etkisi, sanıklardan yalnızca bir kısmının karara karşı kanun yoluna başvurması halinde, denetim sonucunda verilen kararın, bu yola başvurmayan diğer sanıkları da etkilemesini ifade eder³⁵⁸. Aksi takdirde aynı konu hakkında iki farklı karar ortaya çıkacak olup, bu durum ise vatandaşın adalete olan güvenini sarsacaktır³⁵⁹. 7035 sayılı Kanunla eklenen CMK'nın 308/A maddesinde yayılma etkisine ilişkin herhangi bir düzenleme söz konusu değildir. Görüleceği üzere, yayılma etkisi istinaf ve temyiz kanun yolunda olduğu gibi kanunda açıkça düzenlenmemiştir. Ancak, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 27.09.2011, 2011/2-180 E.- 2011/189 K. sayılı ilamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazında yayılma etkisinin kabul edilmesi yönünde karar verilmiştir. Bu sebeple, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazına benzer bir kanun yolu olan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazında da yayılma etkisinin olduğunu kabul etmemiz gerekir.

Kanaatimizce, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı üzerine verilen karar, istem olup olmadığına bakılmaksızın tüm sanıklar hakkında etkilidir. İtiraz etme hakkı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca doğrudan kullanılmasından dolayı itiraz neticesinde verilen karardan diğer sanıklarda yararlanacaktır³⁶⁰. Aksi takdirde, aynı olaydan dolayı yargılanan sanıklar hakkında farklı kararlar ortaya çıkmış olacaktır³⁶¹.

³⁵⁸ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 118.

³⁵⁹ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 118.

³⁶⁰ Öztürk v.d., s. 750-751; aksi görüş için bkz. Kaymaz, "Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A)", s. 474.

³⁶¹ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 118.

6. İtirazın Geri Alınması

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı yapmış olduğu itirazı, Ceza Genel Kurulunca karar verilene kadar her zaman geri alma hakkına sahip olup, itiraz yoluna sanık lehine gidilmiş ise sanığın rızası alınmadan itiraz geri alınamayacaktır³⁶². Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazına benzer nitelikte olan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı veya Cumhuriyet savcıları da yapmış oldukları itirazı geri almalarında herhangi bir sorun yoktur. Bu konuya ilişkin Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20.11.2019, 2016/1393 E.- 2019/664 K. sayılı ilamında “*Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısınca itirazın geri alınması nedeniyle dosyanın mahalline gönderilmek üzere incelenmeksizin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine*” şeklinde karar verilmiştir. Öğretideki yazarların görüşleri ve CGK kararları doğrultusunda bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı veya Cumhuriyet savcılarınca ceza daireleri başkanlar kurulunca karar verilene kadar her zaman itirazını geri alma hakkına sahiptir.

Burada bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca sanık lehine itiraz yoluna başvurulması halinde, itiraz geri alırken sanığın rızasının aranıp aranmayacağı konusunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Öğretideki yazarlar tarafından itiraz yetkisinin yalnızca bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına ait olması ve bu yola başvurmanın Cumhuriyet başsavcılığının takdirinde olmasından dolayı itirazın geri alınmasında sanığın rızasına gerek olmadığını ileri sürmektedirler³⁶³. Bizim katıldığımız görüşe göre bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı veya Cumhuriyet savcılarının sanık lehine yapmış oldukları itirazın geri alınmasında sanığın rızası aranmalıdır³⁶⁴. Bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca esas hakkında karar verilene kadar bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı veya Cumhuriyet savcıları yapmış oldukları itirazları geri alabilirler.

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itirazın geri alınması farklı nedenlere dayanabilmektedir. Bu duruma örnek vermek gerekirse, kanun

³⁶² Toroslu ve Feyzioğlu, s. 439; Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 100; Talas, s. 165.

³⁶³ Yenisey ve Nuhoglu, s. 928; Yaşar, s. 3615; Şahin ve Göktürk, s. 302; Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), s. 447; Gündüz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi, s. 537.

³⁶⁴ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 100; Talas, s. 165; Centel ve Zafer, s. 896.

koyucu tarafından yapılan kanun değişikliği ile itiraz yolundan beklenen hukuksal menfaat kalmamış ise veya itirazın değerlendirilmesi süresi içerisinde ceza daireleri başkanlar kurulunun itiraz hakkında görüşü belli olmuş ise bu durumlarda itiraz geri alınabilecektir³⁶⁵.

7. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazının İnfaza Etkisi

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazının hükmün infazını erteleyip ertelemeyeceği konusunda CMK'nın 308/A maddesinde herhangi bir düzenleme söz konusu değildir. CMK'nın 308. maddesinde düzenlenen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazında da bu soruna ilişkin herhangi düzenleme söz konusu değildir. Öğretide Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazının hükmün infazını erteleyip ertelemeyeceğine yönelik farklı görüşler ileri sürülmüştür. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itirazına benzer nitelikte olan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itiraz yetkisi içinde bu görüşlere değinmekte fayda görüyoruz.

Öğretide yazarların çoğu tarafından savunulan görüşe göre, olağanüstü itiraz yoluna başvurulması yargılama makamınca verilen kararların infazına engel olmayacaktır³⁶⁶.

Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının'ca CMK'nın 308. maddesinde belirtilen otuz günlük süre içerisinde sanık lehine veya aleyhine itiraz yoluna başvurulduğu takdirde Yargıtay ceza dairelerince verilen kararların kesinleşmeyeceğini ifade etmektedir³⁶⁷.

Yurtcan'a göre, Başsavcı'nın itiraz yoluna başvurabilmesi için CMK'nın 308. maddesinde 30 günlük süre tanınmış olup, ancak kanunda belirlenen sürenin dolması ile birlikte Yargıtay'ın kararı yerine getirilebilecektir³⁶⁸.

Talas, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın itiraz yoluna sanığın lehine veya aleyhine gitmesinin bir önemi olmayıp, CMK'nın 308. maddesinde belirtilen otuz

³⁶⁵ Kaymaz, Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), s. 447.

³⁶⁶ Toros ve Feyzioğlu, s. 382; Yenisey ve Nuhoglu, s. 823; Centel ve Zafer, s. 895, Şahin ve Göktürk, s. 303; Öztürk v.d., s. 753.

³⁶⁷ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 111.

³⁶⁸ Yurtcan, s. 595.

günlük süre içerisinde itiraz yoluna başvurulduğunda hükmün kesinleşmeyeceğini savunmaktadır³⁶⁹.

CMK'nın 308/A maddesinde bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarına karşı itiraz yoluna başvurabilmek için bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına ilamın verildiği tarihten itibaren otuz günlük bir süre tanınmıştır. CMK'nın 308/A maddesinde belirtilen otuz günlük sürenin geçmesiyle birlikte ancak bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararları yerine getirilebilecektir. Başka bir deyişle, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı veya bölge adliye mahkemesinde görevli Cumhuriyet savcıları otuz gün içerisinde, ister sanığın lehine isterse aleyhine itiraz yoluna başvurduğu takdirde ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararların kesinleşmesini önleyecektir. Uygulamada bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararları görüldü yapılmak üzere bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına gönderilecektir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, bölge adliye mahkemesince verilen kesin nitelikli kararları inceleyerek hukuka aykırılık gördüğü takdirde sanığın lehine ve aleyhine otuz gün içerisinde itiraz yoluna başvuracaktır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı yapmış olduğu incelemede dairece verilen kararda herhangi bir hukuka aykırılık görmemesi üzerine görüldü yaparak dosya kararı veren daireye geri göndermektedir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulmadığı takdirde dairenin kararı otuz günden öncede kesinleşebilecektir. Kısaca belirtmek gerekirse, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarının kesinleşmesi ve infaz edilebilmesi için, ya bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı otuz günlük belirlenen süre içerisinde itiraz yoluna başvurmayacak veya itiraz yoluna gitmeyeceğini açıklayacak, ya da itiraz üzerine bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kurulunca itirazın reddine yönelik karar verilmesi gerekecektir³⁷⁰.

B. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının İtirazı

CMK'da başsavcının itiraz yetkisi, olağanüstü kanun yolları bölümünde yer almaktadır. İtiraz, daire kararında maddi ve usul hukukuna aykırı olduğuna kanaat getirilen hususlarda önem arz eder³⁷¹. Hukuka aykırılık kavramı CMK'nın 288/2.

³⁶⁹ Talas, s. 164.

³⁷⁰ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 111.

³⁷¹ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 439.

maddesinde belirtildiği üzere “*hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması*” olarak karşımıza çıkmaktadır.

CMK’da olağanüstü yasa yolları kısmında belirtilen Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisi, özel ceza dairelerince verilen kararlardaki hukuka aykırılıkların, Yargıtay Ceza Genel Kurulunca giderilmesini isteme ve bu yol ile birlikte içtihat birliğini sağlama fonksiyonu bulunmaktadır³⁷².

İtiraz yoluna başvurma yetkisi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı makamına değil, yalnızca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’na verilmiştir³⁷³. CMK’nın 308. maddesine göre, Yargıtay Cumhuriyet başsavcısı itiraz yoluna re’sen ve tarafların talebi üzerine başvurabilir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı itirazını, “itirazname” adlı belgeyi düzenlemek suretiyle yapacaktır³⁷⁴.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itiraz yoluna başvuracağı kararlar CMK’nın 308. maddesinde ceza dairelerince verilecek olan kararlar şeklinde belirtilmiştir. Madde metninde dairenin kararının onama veya bozma olması bakımından herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Ancak dairece verilen bozma kararlarına karşı da bu itiraz yoluna başvurulabilecektir³⁷⁵. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının, ceza dairesinin verdiği bütün kararlara karşı itiraz yoluna başvurma hakkının kullanılmasındaki amaç, ceza dairesince verilen kararların bir de Genel Kurulca incelenmesinin sağlanmasıdır³⁷⁶.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca itiraz yoluna şu kararlar yönünden gidilebilir³⁷⁷;

- Temyiz yargılaması sonucunda verilen bir karar olmalı,
- Yargıtay dairesi ile ilişkili kesen kararlardan olmalı,
- İcra iflas davalarına bakan hukuk dairelerinin cezai nitelikteki kararlarına ilişkin olmalıdır.

³⁷² Gökçen v.d., s. 709.

³⁷³ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtiraz Yetkisi, s. 99; Turhan, s. 422; Karakehya, s. 649.

³⁷⁴ Yenisey ve Nuhoglu, s. 928.

³⁷⁵ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtiraz Yetkisi, s. 104; Talas, s. 164.

³⁷⁶ Adalet Bakanlığı, s. 93.

³⁷⁷ Yenisey ve Nuhoglu, s. 927; Öztürk v.d., s. 750; Talas, s. 167.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulamayacak kararlar ise, şunlardır³⁷⁸;

- Ceza dairesince sanığın tutukluluk halinin devamına ilişkin kararlara yönelik,
- Yargıtay Ceza Genel Kurulunca, ceza dairelerince verilen görevsizlik kararlarına yönelik Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz hakkı yoktur.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca dosya kendisine teslim edildiği tarihten itibaren 30 gün içerisinde itirazlarının açık ve gerekçeleriyle birlikte yazılı olarak bildirecektir³⁷⁹. CMK'nın 308. maddesine göre, sanık lehine itiraz söz konusu olduğunda süre şartı aranmamaktadır. Kanun maddesinde düzenlenen 30 günlük süre hak düşürücü niteliktedir³⁸⁰.

CMK'nın 308. maddesinde değişiklik yapılmadan önce itiraz doğrudan Ceza Genel Kuruluna gönderilmekteydi, ancak 6352 sayılı Yasa ile yapılan değişiklik sonrasında artık itiraz kararı veren ceza dairesine yapılacaktır. CMK'nın 308. maddesine göre Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı üzerine dosya, kararı veren daireye gönderilmektedir. Kanun maddesi incelendiğinde kararı veren dairenin kaç gün içinde inceleme yapması gerektiği kanunda belirtilmemiştir. Ancak kanunda kararı veren dairenin en kısa sürede bu itirazı incelemesi gerektiği belirtilmiştir. Daire, önüne gelen itirazı yerinde görürse kararını düzeltir. Şayet kararı veren daire itirazı yerinde görmez ise dosyayı karar vermesi için Yargıtay Ceza Genel Kuruluna gönderir. Kararına itiraz edilen dairede Ceza Genel Kuruluna katılmakta ve yapılan oylamaya katılabilmektedir³⁸¹. Bundan dolayı kararına itiraz edilen dairenin Genel Kurul'un vereceği kararı etkileme olasılığı bulunduğunu düşünmekteyiz.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu itirazın konusu ile bağlı olmayıp, Genel Kurul'ca tespit edilen hukuka aykırılıklar bozma nedeni yapılacaktır³⁸². Başka bir deyişle Genel Kurul, itiraz üzerine önüne gelen hükmü tüm yönleriyle ele alıp inceleme yetkisine sahiptir³⁸³. Yargıtay Ceza Genel Kurulunca itiraz üzerine dosya önüne geldiğinde, ilk önce itirazın süresinde yapılıp yapılmadığını inceledikten sonra ileri sürülen sebebin

³⁷⁸ Centel ve Zafer, s. 894.

³⁷⁹ Yaşar, s. 3606; Turhan, s. 423.

³⁸⁰ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 101.

³⁸¹ Yenisey ve Nuhoglu, s. 929.

³⁸² Gökçen v.d., s. 711; Ünver, s. 173; Eryılmaz, s. 709; Parlar ve Hatipoğlu, s. 2041.

³⁸³ Hakeri ve Ünver, s. 812; Noyan, s. 482.

itiraz konusu yapıp yapılmayacağı incelenir³⁸⁴. Ceza Genel Kurulunca yapılan inceleme sonrasında itirazın süresi geçmiş veyahut itiraz konusu yapılamayacak ise usulden ret kararı verilecek olup; itirazın kabulü halinde esastan inceleme yapılmaktadır³⁸⁵.

Ceza Genel Kurulu tarafından yapılan inceleme neticesinde kararın hukuka uygun olduğu kanaatine varıldığında itiraz reddedilir; ancak dairece verilen kararın hukuka aykırı olduğunun tespiti halinde ise bozma kararı verilecektir³⁸⁶. Genel Kurulca verilen karar kesin olup, böyle bir durumda esas mahkeme bozma kararına uyacaktır³⁸⁷. Başka bir deyişle itiraz üzerine Ceza Genel Kurulunca verilen bozma kararına karşı, kararı veren ceza dairesinin direnme yetkisi bulunmamaktadır.

Uygulamada bu yola, başsavcılıkça düzenlen tebliğnamelerde istenmiş olan sonuçların aleyhine daire kararı verilirse bu yola başvurulmakta olup; ancak istisnai olarak başsavcılıkça istenen görüşe yakın bir karar verilmesi halinde de bu yola başvurulabilmektedir³⁸⁸.

Son olarak belirtmek gerekirse, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı yapmış olduğu itirazı, Ceza Genel Kurulunca karar verilene kadar her zaman geri alma hakkına sahip olup, itiraz yoluna sanık lehine gidilmiş ise sanığın rızası alınmadan itiraz geri alınamayacaktır³⁸⁹.

C. Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı ile Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtirazının Karşılaştırılması

1. Genel Olarak

CMK'ya 2017 yılında eklenen 308/A maddesi gereğince bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına itiraz yetkisi tanınmıştır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına tanınan bu yetki Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisine göre yeni bir başvuru yoludur. Kanun maddesi ile eklenen düzenleme incelendiğinde Yargıtay Cumhuriyet başsavcısının itiraz yetkisine benzetilmek istenmiştir.

³⁸⁴ CGK, 08/03/2016, 2014/14-261 – 2016/117, UYAP. E.T:17.04.2020

³⁸⁵ Gökçen ve Balcı, s. 712.

³⁸⁶ Öztürk v.d., s. 752.

³⁸⁷ Yurtcan, s. 597; Ünver, s. 173.

³⁸⁸ Yurtcan, s. 596.

³⁸⁹ Toroslu ve Feyzioğlu, s. 439; Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 100; Talas, s. 165.

CMK'nın olağanüstü kanun yolları başlığı altında düzenlenen her iki itiraz yolu arasında gerek başvuru usulü gerekse de yapılacak inceleme konusunda farklılıklar bulunuyor olsa da, özünde her iki itiraz kanun yolunun amacı hukuka aykırı verilen kararların düzeltilmesini sağlamaktır. 17.10.2019 tarih ve 7188 sayılı Kanun ile CMK'nın 308/A maddesinde yapılan değişiklikler sonrasında, her iki itiraz yolu arasında önemli bir farklılık kalmadığı söylenebilir.

2. Benzerlikler

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığınca ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısınca yapılan itiraz yazılı olarak yapılmaktadır. Yani sözlü olarak başvuru yapılamayacaktır³⁹⁰.

CMK'nın 308 ve 308/A maddeleri incelendiğinde her iki kanun yoluna re'sen veya tarafların istemi üzerine, kararın verildiği tarihten itibaren otuz gün içerisinde başvurulması gerekmektedir.

Her iki kanun yoluna gidilmesindeki amaç, hukuka aykırılığın ortadan kaldırılmasını sağlamaktır. Her iki kanun yolunda ceza dairelerinin kararları hem maddi hem de hukuki yönden incelenebilecektir³⁹¹.

CMK'nın 308/A maddesinde 17/10/2019 tarih ve 7188 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonrasında bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itiraz üzerine dosya, kararı veren bölge adliye mahkemesi ceza dairesine gönderilecektir. Kararı veren ceza dairesi en kısa süre içerisinde Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan itirazı inceleyecek, daire itirazı yerinde gördüğü takdirde kararını düzeltecektir. Dairece kararın yerinde görülmemesi halinde ise dosyayı itiraz hakkında karar verilmesi için bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderecektir. Görüleceği üzere, değişiklik sonrası bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazını, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazında olduğu gibi kararı veren daire dışında farklı bir makam inceleyecektir.

3. Farklılıklar

Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı, sadece ceza dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlara yönelik iken, Yargıtay Cumhuriyet

³⁹⁰ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 98.

³⁹¹ Gündüz, s. 569.

Başsavcısınca Yargıtay ceza dairelerince verilen tüm kararlara karşı itiraz yoluna gidilebilir³⁹².

Her iki kanun yolu arasındaki diğer önemli bir fark ise, başvurabilecek kişilerdir. CMK'nın 308. maddesinde itiraz yoluna başvurma yetkisi bizzat Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na verilmiştir. Başka bir deyişle, itiraz yoluna başvurma yetkisi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı makamına değil, yalnızca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'na verilmiştir³⁹³. CMK'nın 308/A maddesi incelendiğinde itiraz yoluna başvurma yetkisi bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına verilmiştir. CMK'nın 308/A maddesine göre itiraz, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısı tarafından yapılabileceği gibi, bölge adliye mahkemesinde görevli olan tüm Cumhuriyet savcıları tarafından yapılabilecektir. Görüleceği üzere, itiraz yetkisi bölge adliye Cumhuriyet başsavcısının şahsına değil makama verilmiştir³⁹⁴.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı üzerine, Yargıtay Ceza Genel Kurulu itirazı haklı gördüğü takdirde ceza dairesinin vermiş olduğu kararı kaldırmakla kalmayıp, ayrıca itiraz hakkında karar vermektedir. Başka bir deyişle Ceza Genel Kurulu, dairesinin yerine geçerek yeni bir karar vermektedir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazında ise CMK'nın 308/A maddesinde belirtildiği üzere ceza daireleri başkanlar kurulu itirazı haklı görmesi halinde, itiraz kapsamında karar verilmesi için dosyayı kararı veren ceza dairesine gönderecektir. Görüleceği üzere, ceza daireleri başkanlar kurulu yalnızca itirazın reddine veya kabulüne karar vermektedir. Ceza daireleri başkanlar kurulunca itirazın kabulü kararı verilmesi halinde, ayrıca ceza dairesinin yerine geçerek yeni bir karar veremeyecektir.

³⁹² Yaşar, s. 3606.

³⁹³ Ersoy, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı'nın İtiraz Yetkisi, s. 99; Turhan, s. 422; Karakehya, s. 649.

³⁹⁴ Yenisey ve Nuhoglu, s. 926.

SONUÇ

Uzunca bir aradan sonra tekrardan hukuk sistemimize dâhil olan istinaf kanun yolu, CMK’da olağan kanun yolları başlığı altında düzenlenmiştir. İstinaf mahkemelerinin kurulması ile birlikte hukuk sistemimizde iki dereceli denetim sistemi benimsenmiştir. 5235 sayılı Teşkilat Kanununun 3. maddesinde de belirtildiği üzere istinaf başvurularına ilişkin incelemeyi bölge adliye mahkemeleri yapacaktır. Maddi hakikatin ortaya çıkarılmasında istinaf kanun yolunun rolü çok önemlidir. Yerel mahkemece verilen son kararlar üzerine bölge adliye mahkemelerince maddi denetim yapılarak olaylar tekrardan ele alınacak ve böylelikle yerel mahkemece gözden kaçan veyahut yapılan yanlışlıklar tespit edilip, düzeltilecektir. İstinaf mahkemelerince yalnızca maddi denetim yapılmayıp aynı zamanda hukuki denetimde yapılacaktır. Bölge adliye mahkemeleri ilk kurulurken maddi denetim yapmaları üzerine kurulmuş iseler de günümüzdeki uygulamada gerek iş yükü gerekse de dosyanın niteliğine göre istinaf başvuruları, dosya üzerinden inceleme yapılarak karar verilmektedir.

Doktrinde yazarlar tarafından istinafin varlığı konusunda hâla tartışmalar devam etmektedir. İstinaf’a ilişkin yapılan en büyük eleştirilerin başında yargılama sürecini uzatacağı ileri sürülmektedir. İstinaf kanun yoluna başvurulması halinde kararların büyük çoğunluğu bölge adliye mahkemelerinde kesinleşmektedir. Kararların büyük çoğunluğunun bölge adliye mahkemelerinde kesinleşmesinden dolayı dava dosyaları tekrardan Yargıtay’ın önüne gitmemektedir. Dolayısıyla istinaf kanun yoluna başvurulması halinde yargılama süreci uzamamaktadır. Ancak, bölge adliye mahkemelerince verilen kararlar sonrasında aynı kararlara yönelik tekrardan temyiz yoluna başvurulması halinde yargılama sürecinin uzadığı söylenebilir. Bu durumda ise yargılama sürecinin kısaltılması için kanun koyucu tarafından yapılacak düzenleme ile istinaf kanun yolunda kesinleşmeyecek suç tipleri açısından taraflarca doğrudan temyiz yoluna başvurulmasının önü açılmalıdır.

Bölge adliye mahkemesi teşkilatının bulunduğu her yerde bir Cumhuriyet başsavcılığı bulunur. Dikkat edileceği üzere, bölge adliye mahkemesine has bir başsavcılık makamı öngörülmüştür. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı 674 sayılı KHK ile yapılan değişiklik öncesinde yerel mahkemece gönderilen dosyayı inceleyip, tespit ettiği eksiklikleri tamamladıktan sonra dosya

hakkında yazılı düşüncesini içeren tebliğnamesini hazırlayarak görevli ceza dairesine göndermekteydi. Bu hali ile bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca bir nevi istinaf başvurusu hakkında ön inceleme yapılmaktaydı. Bu inceleme sayesinde dosyadaki eksiklikler tamamlanarak, dosya hazır halde ceza dairesine gönderilmekteydi.

Bölge adliye mahkemesine yıl içerisinde giden dosya sayısı göz önüne alındığında ceza dairelerinin iş yükünün bir hayli fazla olduğunu tahmin etmek çok zor değildir. 674 sayılı KHK ile yapılan değişiklik ile birlikte ceza dairelerinin iş yükü eskisine nazaran daha da artacaktır. Değişiklik öncesinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca yapılan ön inceleme sayesinde ceza daireleri, eksikliklerin giderilmesi ile uğraşmamaktaydı. Değişiklik ile birlikte ceza dairelerince dosyadaki eksiklerin tamamlanması dava sürecinin uzamasına sebebiyet verecektir. Yargılama sürecinin hızlandırılması adına 674 sayılı KHK ile kaldırılan bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının ön inceleme görevinin tekrardan yürürlüğe girmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Yargılama makamları önüne gelen bir konuda karar verdikten sonra vermiş olduğu kararda hata yaptığını fark etse bile artık bunu kendisinin düzeltme imkânı yoktur. CMK'nın 308/A maddesi yürürlüğe girdiği ilk zamanlarda bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarındaki hukuka aykırılıklara karşı gidilebilecek herhangi bir kanun yolu yoktu. Ancak 20/07/2017 tarihinde 7035 sayılı kanun ile CMK'ya 308/A maddesi eklenmiştir. Eklenen kanun maddesi ile bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarına karşı itiraz yetkisi tanınmıştır. Önemle belirtmek gerekirse, bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlardaki yanlışlıkların giderilmesi açısından kanun yolu gibi bir hukuki çarenin hukuk sistemimizde gerekli olduğu aşikârdır. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı hukuk sistemimizde yeni bir uygulamadır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itirazı ile ayrılan noktaları bulunuyor ise de genel itibarıyla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının itiraz yetkisinin bölge adliye mahkemesine uyarlanmış halidir.

CMK'nın 308/A maddesinin yürürlüğe girdiği ilk halinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı üzerine dosya, kararı veren ceza dairesinin önüne gitmekteydi. Kararı veren dairece yapılan inceleme sonucunda

verilen ret kararları kesin nitelikteydi. Dairece verilen ret kararlarına yönelik başvurulabilecek herhangi bir kanun yolu yoktu. Dolayısıyla bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazı üzerine dosya başka bir makam tarafından incelenmemekteydi. Bu durum ise bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazının etkili bir kanun yolu olmadığını bize göstermekteydi. 17.10.2019 tarih ve 7188 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonrasında kararına itiraz edilen daire bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının itirazını yerinde görmediği takdirde, itiraz hakkında karar verilmesi için dosyayı bölge adliye mahkemesi ceza daireleri başkanlar kuruluna gönderecektir. İtirazı, kararı veren makam dışında başka bir makamın denetlemesi yerinde olmuştur.

CMK'nın 308/A maddesinde bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurmada herhangi bir itiraz sebebi belirtilmemiştir. Her ne kadar CMK'nın 308/A maddesinde itiraz sebebi belirtilmemiş ise de; bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca ceza dairelerinin vermiş oldukları kesin nitelikli kararlarda hukuka aykırılık görmesi halinde bu yola başvurabilecektir. Bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca, ceza dairelerinin kararları hem maddi hem de hukuki yönden incelenecektir. CMK'nın 286/2. maddesinde bölge adliye mahkemesi ceza dairelerince verilen kesin nitelikli kararlar tek tek belirtilmiştir. Kural olarak bu kararlara yönelik bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulabilecektir. Ancak 17.10.2019 tarih ve 7188 sayılı Kanununun 29. maddesi ile eklenen hükümlerle bazı suç tipleri açısından verilen kararlar kesin nitelikli olsa dahi, bu kararlara yönelik temyiz yolunun açık olmasından dolayı bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca itiraz yoluna başvurulamayacaktır. Kanun koyucu tarafından böyle bir düzenleme yapılarak, önemli görülen bazı suç tiplerinin Yargıtay tarafından da denetlenmesi istenmektedir.

CMK'nın 308/A maddesinin yazımından kanun koyucunun bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin kesin nitelikli kararlarına karşı itiraz yoluna gidip gitmemeyi bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığının takdirine bıraktığı anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı, istemde bulunmaya hakkı olan kimselerin gelen talepleri üzerine itiraz yoluna başvurmak zorunda değildir. Aksine bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcısı veya Cumhuriyet savcıları herhangi talep olmasa dahi re'sen itiraz yoluna başvurabileceklerdir. Bölge adliye mahkemesinde görevli Cumhuriyet savcıları istem

üzerine gelen başvuruları ilk önce değerlendirecek olup; başvuruda belirtilen hukuka aykırılığın bulunduğu dair bir fikir oluştuğunda itiraz yoluna başvuracaktır. Bu uygulamanın yerinde olmadığını düşünmekteyiz. Çünkü, bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığını hareket geçiren tarafların itiraz yoluna başvurulmasına yönelik talepleri bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına ulaştığında, bu talepler bölge adliye mahkemesinde görevli Cumhuriyet savcılarında herhangi birisi tarafından incelenerek karara bağlanmaktadır. Başka bir deyişle, tarafların itiraz yoluna başvurulmasına yönelik taleplerinin reddi veya kabulü yalnızca bir kişinin takdirindedir. Oysaki ilgililerin itiraz talepleri bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığına geldiğinde, bölge adliye mahkemesi bünyesinde oluşturulacak bir kurulun bu talepleri incelemesinin gerçeğe ulaşma noktasında faydalı olacağını düşünmekteyiz.

CMK'nın 308/A maddesinde belirtildiği üzere ceza daireleri başkanlar kurulunun dört üyesinin HSK tarafından seçileceği belirtilmiştir. HSK Genel Kurulunun 12.12.2019 tarih ve 410 sayılı Kararında; dörtten fazla ceza dairesi olan bölge adliye mahkemelerinde, bölge adliye mahkemesinin başkanının başkanlığında, 1 asıl üyesi kararı veren dairenin başkanı, 3 asıl ve 2 yedek üyesi ise numara olarak belirlenen ceza daireleri başkanları arasında HSK'ca seçilecektir. Kısaca özetlemek gerekirse ceza daireleri başkanlar kurulu; bölge adliye mahkemesi başkanı, HSK 1. dairesince seçilen üç üye ve kararı veren daire başkanı olmak üzere toplam beş kişiden oluşmaktadır. HSK tarafından seçilen üyeler her yıl adli yıl başlangıcı esas alınarak 1 yıl süreyle ve yeni üyeler seçilinceye kadar görev yapacaklardır. Dört ceza dairesi bulunan bölge adliye mahkemelerinde ise ceza daireleri başkanlar kurulu; dört daire başkanı ve bölge adliye mahkemesi başkanından oluşacaktır.

HSK'nın 12.12.2019 tarih ve 410 sayılı Kararının 4. maddesinde ceza daireleri başkanlar kuruluna, kararına itiraz edilen daire başkanının asıl üye olarak katılacağı ve oy kullanacağı açıklanmıştır. Bu düzenlemenin yerinde olmadığını düşünüyoruz. Çünkü, kararına itiraz edilen daire başkanı ceza daireler başkanlar kurulunda savunma yaparak, ceza daireleri başkanlar kurulunun verecekleri kararları etkileme olasılığı yüksektir. Ayrıca kararına itiraz edilen daire savunma yaptıktan sonra kurulca yapılacak oylamaya da katılacaktır. Görüleceği üzere, savunma makamı ve yargılama makamı birleşmektedir. Bu durum adil yargılama ilkesine aykırılık teşkil etmektedir. Kararına itiraz edilen dairenin savunma yaptıktan sonra oylamaya katılmaması

gerekmektedir. Ayrıca kanun koyucu tarafından yapılacak düzenleme ile ceza daireleri başkanlar kuruluna itiraz yoluna başvuran bölge adliye mahkemesi Cumhuriyet savcılarının da katılıp, kurulda görüşlerini açıklamaları gerektiğini düşünmekteyiz.



KAYNAKLAR

- Adalet Bakanlığı, Ceza Muhakemesinde İstinaf El Kitabı, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Yayını, Ankara, 2007.
- Akdeniz, Muhsin, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara, 2018.
- Artuç ,Mustafa, Elmas, Mehmet Tevfik, *Ceza Yargılamasında Duruşma Yönetimi ve İstinaf*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- Artuç, Mustafa, *Ceza Muhakemesi Kanunu*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Aşkın, Uğur, *Ceza Muhakemesinde İstinaf Kanun Yolu*, Adalet, Ankara, 2018.
- Bıçak, Vahit, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018.
- Centel, Nur, Zafer, Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku El Kitabı*, Beta, İstanbul, 2017.
- Centel, Nur, Zafer Hamide, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta Yayınevi, Ankara, 2018.
- Civcık, Can, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*. Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul, 2019.
- Çınar, Ali Rıza, “Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf Yasa Yolu ile İlgili Bir Yıllık Uygulama ve Yapılan Değişiklikler Konusunda Değerlendirmeler”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı: 159, Aralık 2017.
- Çınar, Ali Rıza, “İstinaf”, *Fasikül Hukuk Dergisi*, Sayı:8, Temmuz 2010.
- Çınar, Ali Rıza, *Türk ve Alman Ceza Yargılama Hukukunda İstinaf*, Adalet, Ankara, 2010.
- Çınko, M. Sıddık. “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Sayı: 141, Mayıs 2018.
- Çulha, Rifat, Demirağ, Fahrettin, Nuhoglu, Ayşe, Oktar, Salih, Tezcan, Durmuş, *Ceza Muhakemesi Hukuku Başyuru Kitabı*, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2018.
- Donay, Süheyl, *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*, Beta, İstanbul, 2009.

- Duman, Barış, ***Bölge Adliye Mahkemesi (İstinaf) Cumhuriyet Başsavcılığı***, Adalet Yayınevi, Ankara,2019.
- Ekinci, Ekrem Buğra, “İslam Hukukunda Mahkeme Kararlarının Kontrolü”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 9, Sayı; 1-2, 2001.
- Ercan, İsmail, ***Ceza Muhakemesi Hukuku***, Kavram, Kocaeli, 2018.
- Erdem, Mustafa Ruhan, ***Ceza Muhakemesinde Yeni Bir Denetim Muhakemesi Yolu Olarak İstinaf***, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2010.
- Erem, Faruk, “İstinaf Mahkemeleri”, ***Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi***, Cilt;7, Sayı; 1-2, Mart-Nisan 1950.
- Erem, Faruk, ***Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu (Şerh)***, Dayınlarlı, Ankara, 1996.
- Erem, Faruk, ***Ceza Usulü Hukuku***, Ajans- Türk Matbaacılık Sanayi, Ankara, 1968.
- Ersoy, Uğur, “Anayasa Mahkemesine Yapılacak Bireysel Başvurularda Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtiraz Yetkisinin Etkileri ve Sonuçları”, ***Ankara Barosu Dergisi***, Yıl: 74, Sayı: 2, 2016.
- Ersoy, Uğur, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usullerinde İtiraz Kurumuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, ***SÜHFD***, C. 28, S. 2, 2020.
- Ersoy, Uğur, ***Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değişirme Yasağı***, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Ersoy, Uğur, Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuki Çare ve Kanun Yolu Kavramları Bağlamında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı’nın İtiraz Yetkisi. ***Ceza Hukuku Dergisi***, yıl; 10, sayı; 29, Aralık, 2015.
- Eryılmaz, Mesut Bedri, ***Ceza Muhakemesi Hukuku Dersleri***, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2012.
- Gökçen, Ahmet, Balcı, Murat, Alşahin, Mehmet Emin, Çakır, Kerim, ***Ceza Muhakemesi Hukuku***, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.
- Görkemli, Burcu, ***Ceza Muhakemesi Hukukunda istinaf Kanun Yolunda Kovuşturma***, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi. Kayseri, 2020.

- Güleç, Sesim Soyer. “Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değişirme Yasağı”, *D.E.Ü Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan, C. 21, Özel S., 2019.
- Gültaş, Veysel, *Tutuklama ve Kanun Yolları*, Bilge, Ankara, 2008.
- Gündüz, Hakan, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtiraz Yetkisi”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 24, S: 4, 2020, s. 555-584.
- Güngör, Devrim ve Albayrak, Adem, *İstinaf*, Ankara Barosu Yayınları, 2016.
- Güngör, Devrim, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, Yetkin, Ankara, 2016.
- Hakeri, Hakan, Ünver, Yener, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- Karakehya, Hakan, İnce Tunçer, Asuman, “İstinaf Yargılamasında Sanığın Sorgusunun Zorunlu Olup Olmadığı ve Bu İşlemden Segbis Kullanımı Üzerine Düşünceler”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 2, 2017, s. 99-136.
- Karakehya, Hakan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş, 2. Bası, Ankara, 2016.
- Kaymaz, Seydi, “Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığının İtirazı (CMK m. 308/A), *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 24, S. 4, 2020, s. 411-488.
- Kaymaz, Seydi, “Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf Kanun Yoluna İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 74, S. 1, 2016, s.107-121.
- Kaymaz, Seydi, “Ceza Muhakemesinde Aleyhe Değişirme Yasağı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 19, S. 2, 2013, s.1397-1452.
- Kaymaz, Seydi, *Ceza Muhakemesinde İstinaf*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017.
- Keyman, Selahattin, *Ceza Muhakemesinde Savcılık*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1970.
- Kunter, Nurullah, Yenisey, Feriden, Nuhoglu, Ayşe, *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta, İstanbul, 2009.

- Kunter, Nurullah, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Yaylacık Matbaası, İstanbul, 1989.
- Malkoç, İsmail, Yüksektepe, Mert, *Ceza Muhakemesi Kanunu*, Malkoç, Ankara, 2008.
- Noyan, Erdal, *Ceza Muhakemesi*, Adil, Ankara, 2005.
- Ormanoğlu, Hatice Derya, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Aleyhe Değişirme Yasağı*, Onikilevha, İstanbul, 2016.
- Öntan, Yaprak, “İstinaf Kanun Yolunda Bozmanın Sirayet Sorunu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 128, 2017.
- Özdemir, Süleyman Emre, *Ceza Muhakemesinde İtiraz Kanun Yolu*, Adalet, Ankara, 2018.
- Özen, Mustafa, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet, Ankara, 2019.
- Özen, Mustafa, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İtiraz Kanun Yolu*, Adalet, Ankara, 2011.
- Özen, Muharrem, “Türk Ceza Muhakemesinde İstinaf”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 65, Sayı:4, Aralık 2016, s. 2331-2388.
- Öztekin, Tosun, Kanun yollarının Ceza Muhakemesi Hukukundaki Yeri. *Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, yıl: 3, sayı: 4, İstanbul, 1969.
- Öztürk, Bahri, Tezcan, Durmuş, Erdem, Mustafa Ruhan, Gezer, Özge Sırma, Kırıt, Yasemin F. Saygılar, Akcan, Esra Alan, Özaydın, Özdem, Tütüncü, Efser Erden, Vıllemın, Derya Altınok, Tok, Mehmet Can, *Nazari Ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018.
- Öztürk, Bahri, Erdem, Mustafa Ruhan, Özbek, Veli Özer, *Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin, Ankara, 1999.
- Parlar, Ali, Hatipoğlu, Muzaffer, *Ceza Muhakemesi Kanunu Yorumu*, 2. cilt, Yayın, Ankara, 2008.
- Sarıgül, Ali Tanju, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf*, Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2017.
- Sivrihisarlı, Ömer, *Hukuk Yargılamasında Maddi Hukuka İlişkin Temyiz Nedenleri ve Yargıtay Denetiminin Kapsamı*, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul, 1978.

- Solmaz Balo, Yusuf, “Ceza Muhakemesi Kanununda Öngörülen İstinafin Değerleri ve Bunların Sağlanabilirlik Koşulları”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı. 7, 2016.
- Soyaslan, Doğan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Yetkin, Ankara, 2018.
- Şahin, Cumhuriyet, Göktürk, Neslihan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018.
- Şahin, Cumhuriyet, *Ceza Muhakemesi Hukuku I*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018.
- Şahin, Cumhuriyet, *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi*, Seçkin, Ankara, 2005.
- Talas, Serdar, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Başsavcı İtirazı”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmua*, Cilt; LXX, Sayı: 1, 2012.
- Taner, Fahri Gökçen, “5271 Sayılı CMK’nın Temyiz Kanun Yoluna İlişkin Hükümlerin Yürürlüğe Girmesiyle Ortaya Çıkan Farklılıklar”, *Ankara Barosu Dergisi*, C. 75, S. 4, 2017, s.47-78.
- Taner, Mehmet Tahir, *Ceza Muhakemeleri Usulü*, İstanbul, 1955.
- Taner, Tahir *Ceza Muhakemeleri Usulü*, Kenan Matbaası, İstanbul, 1945.
- Taşpolat Tuğsavul, Melis, “İstinaf İncelemesi Sonucunda Verilebilecek Kararlar”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S.314, 2018.
- Toroslu, Nevzat, Feyzioğlu, Metin, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş Yayınları, Ankara, 2018.
- Türkiye Adalet Akademisi Yayınları, *5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Kanun Yolları*, Ankara Açık Ceza İnfaz Kurumu İş Yurdu Müdürlüğü Matbaası, Ankara, 2018.
- Ünsal, Cengiz, *Ceza Muhakemesinde İstinafin Gelişimi ve Bölge Adliye Mahkemelerinde Muhakemenin Yapılması*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016.
- Ünver, Mehmet Naci, *Ceza Yargılamasında Yasa Yolları*, Adalet, Ankara, 1996.
- Özbek, Veli Özer, Koray, Doğan, Bacaksız, Pınar, Tepe, İlker, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 11. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara. 2018.
- Yaşar, Osman, *Ceza Muhakemesi Kanunu*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018.

Yenidünya, Ahmet Caner, İçer, Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet, Ankara, 2016.

Yenisey, Feridun, Nuhoğlu, Ayşe, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 817.

Yenisey, Feridun, *Ceza Muhakemesi Hukukunda İstinaf ve Tekrar Kabul Sorunu*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1979.

Yılmaz, Ejder, *İstinaf*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2005.

Yılmaz, Ejder, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*. Cilt 3, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2017.

Yurtcan, Erdener, *Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) Şerhi*, Adalet, Ankara, 2017.

Yurtcan, Erdener, *Ceza Yargılaması Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Yüce, Turhan Tûfan, *Kanun Yolları*, Başnur Matbaası, Ankara, 1967.

İnternet Kaynakları

www.tdk.gov.tr

www.uyap.gov.tr

www.jurix.com.tr